

Konseptualisering og legitimering av vindkraft i Norge – En positiv storyline om en ny energiteknologi

MAGNUS SKÅLHEGG

VEILEDER

Hans Kjetil Lysgård

Universitetet i Agder, 2019

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for Institutt for global utvikling og
samfunnsplanlegging

Master

Innholdsfortegnelse

FORORD	V
ENGLISH SUMMARY	VI
KAPITTEL 1: INTRODUKSJON	1
1.1 PRESENTASJON AV VINDKRAFTFELTET I NORGE.....	3
1.1.1 Næringslivet og utbyggere.....	5
1.1.2 Myndigheter:	5
1.1.3 Interesseorganisasjoner	6
1.1.4 Miljø- og klimabevegelsen	6
1.1.5 Protestbevegelser.....	6
1.2 FORSKNING PÅ VINDKRAFT I NORGE.....	7
1.2.1 Institusjonelle rammebetingelser, virkemidler og bias	7
1.2.2 Konesjon	8
1.2.3 Effektivitet og legitimitet.....	8
1.2.4 Utbygning av vindkraft fra 2000-tallet til 2010.....	8
1.2.5 Støy og estetikk.....	9
1.2.6 Sosial aksept og diskurs.....	9
1.2.7 Lokal konseptualisering og motstand	10
1.3 PROBLEMSTILLING.....	10
1.4 MASTEROPPGAVENS Plassering i forskningen	11
1.5 OPPBYGGING AV OPPGAVEN.....	12
KAPITTEL 2: TEORI	13
2.1 DEN ARGUMENTERENDE VENDING INNENFOR ANALYSE AV POLITIKK	13
2.2 DISKURS OG NARRATIV.....	14
2.3 KONSEPTUELLE METAFORER	16
2.4 STORYLINE	18
2.5 FRAMES OG FRAMING	21
2.6 NASJONEN	21
2.7 NORMATIV LEGITIMITET OG SOSIAL AKSEPT.....	22
2.8 ØKOLOGISK MODERNISERING.....	23
2.9 TEORETISKRAMMEVERK OPPSUMMERT.....	24
KAPITTEL 3: METODE	25
3.1 TYPE AV DATA.....	25
3.2 METODER BRUKT TIL DATAINNSAMLING	25
3.2.1 Dokumentinnsamling	26
3.2.2 Intervju.....	28
3.2.3 Observasjon.....	29
3.3 KVALITETSSIKRING	30
3.4 RESULTAT AV DATAINNSAMLING.....	31
3.5 HVA OPPGAVEN IKKE SIER NOE OM	32
3.6 ETIKK	33
KAPITTEL 4: DISKURSER OG NARRATIVER	35
4.1 ØKONOMISK VEKST – LEVERANDØRINDUSTRI	35
4.2 ØKONOMISK VEKST – LOKAL UTVIKLING.....	37
4.3 ØKONOMISK VEKST – STRØMEKSPORT	39
4.4 ENERGI – ENERGISIKKERHET.....	40
4.5 KLIMA – KLIMAENDRINGER	41
KAPITTEL 5: KONSEPTUELLE METAFORER	45
5.1 OLJENASJONEN	45
5.1.1 Frames søkt overført til vindkraft.....	47
5.2 FORNYBARNASJONEN	48
5.2.1 Frames søkt overført til vindkraft.....	50

5.3 ENERGINASJONEN	50
5.3.1 <i>Frames søkt overført til vindkraft</i>	51
5.4 INDUSTRIEVENTYR.....	52
5.4.1 <i>Frames søkt overført til vindkraft</i>	53
5.5 HAVNASJONEN	53
5.5.1 <i>Frames søkt overført til vindkraft</i>	55
5.6 DET GRØNNE SKIFTET	55
5.6.1 <i>Frames søkt overført til konseptualisering av vindkraft</i>	57
KAPITTEL 6: EN POSITIV STORYLINE OM VINDKRAFT	58
6.1 EKSEMPEL PÅ EN POSITIV STORYLINE OM VINDKRAFT.....	58
6.2 FRAMING AV VINDKRAFT I DEN POSITIVE STORYLINEN.....	60
6.2.1 <i>Konseptualisering: energiproduksjon</i>	61
6.2.2 <i>Konseptualisering: utvikling</i>	61
6.2.3 <i>Konseptualisering: klimatiltak</i>	61
6.2.4 <i>Legitimering: omstilling</i>	62
6.2.5 <i>Legitimering: henvisning til Norges energitradisjoner</i>	62
6.2.6 <i>Legitimering: henvisning til Norges industritradisjoner</i>	63
6.2.7 <i>Legitimering: henvisning til Norges maritime tradisjoner</i>	63
6.3 INNSIGELSER MOT DEN POSITIVE STORYLINEN OM VINDKRAFT.....	63
6.3.1 <i>Økologisk modernisering</i>	64
6.3.2 <i>Leverandørutvikling</i>	65
6.3.3 <i>Fordeling</i>	66
6.3.4 <i>Klimaendringer</i>	67
6.3.5 <i>Behov</i>	69
6.3.6 <i>Natur</i>	70
6.4 EN STORYLINE OM HAVVIND?.....	72
KAPITTEL 7: AVSLUTNING.....	76
LITTERATURLISTE	77
VEDLEGG: LISTE OVER DOKUMENTER BRUKT I ANALYSEN.....	87

Forord

Stor takk til veileder Hans Kjetil Lysgård og Mikaela Vasstrøm for hjelp og råd underveis. Jeg er også veldig takknemlig for at de tilbød meg muligheten til å være forskingsassistent på forskningsprosjektet Windplan. Stor takk rettes også til familie og venner som har utvist mye tålmodighet med meg under hele arbeidet med masteroppgaven. En spesiell takk rettes til min kjære bror, som hjalp meg med å sette sammen oppgaven – det er alltid kjekt å kjenne noen som kan data.

English summary

This master's thesis is inspired by the growing tendency in social science to use narratives to investigate, describe, and explain the social aspects of energy technology. More specifically, the thesis is an examination of how an overall positive storyline attempts to conceptualize and legitimize wind power towards the public at a national level. How does a positive storyline about wind power conceptualize and legitimize the use of the energy technology in Norway?

The positive storyline about wind power is an overall and compact account of wind power, which aims to make sense of wind power for the general public, but will also try to convince the public that this account of wind power is the right one. The positive storyline about wind power leads to a specific presentation of wind power based on the overall impression created by narratives and conceptual metaphors. It is in this production that we can see how the storyline conceptualizes and legitimizes wind power in Norway.

The positive storyline about wind power consists of the discourses of economic growth, energy, and climate. The discourses produce narratives about industrial development, local development, power exports, energy security, and climate change. When these narratives come together in an overall storyline, they are also accompanied by the conceptual metaphors: of the oil nation, the renewal nation, the energy nation, the industrial adventure, the maritime nation, and the green shift.

The positive storyline about wind power tells its audience that wind power should be a means to achieve three distinct but related goals. Wind power is a means to achieve development, increase energy production, and climate mitigation. The storyline connects wind power to the nation's self-understanding. The storyline does this in two ways. First, by referring to the nation's traditions by connecting wind power to Norway's energy traditions, industrial traditions, and maritime traditions. Secondly, the storyline makes wind power relevant to Norway's future by presenting wind power as a necessary measure for a successful reorganization. A change that will secure Norway's future against climate change.

Kapittel 1: Introduksjon

I starten av mars kunne vi lese i media at Zürich kommune kjøper et planlagt vindkraftverk i Bjerkreim kommune (Knudsen, 2019; Viseth, 2019). Det er kraftselskapet Ewz som eies av den sveitsiske kommunen, som kjøper kraftverket på 22 turbiner av Norsk Vind Energi. Det er Norsk Vind Energi som skal bygge og drifte anlegget. Innbyggeren i Zürich har etter en folkeavstemming bestemt å fase ut bruken av atomenergi og det resulterte i et mål for Ewz om en energiportefølje bestående utelukkende av fornybar energi. Når vindkraftverket er ferdigstilt i slutten av 2020 vil anlegget produsere elektrisitet tilsvarende forbruket til 17 000 husholdninger. På spørsmål om hvordan økt elektrisitets produksjon i Norge skal hjelpe den sveitsiske byen i å nå sine klimamål – elektrisiteten produsert i Bjerkreim når ikke Zürich – svarer Norsk Vind Energi, at Ewz har et mål for hvor mye fornybar kraft de ønsker å produsere. Hvor denne kraften brukes er av mindre betydning (Knudsen, 2019; Viseth, 2019).

Fortellingen ovenfor illustrerer et par forhold. På overflaten viser den hvor tett integrert de forskjellige kraftmarkedene er og hvor tett sammenkoblet spørsmålene om kraft og klima er. Men under overflaten ligger det også en klar sosial dimensjon. En folkeavstemming i Zürich resulterte i kjøp og finansiering av et vindkraftanlegg i Bjerkreim. De aspirasjoner som befinner seg blant lokalbefolkningen i Zürich har direkte konsekvenser for lokalbefolkningen i Bjerkreim. I dette tilfellet snakker vi om en prosess som handler om å innføre en ny energiteknologi inn i et etablert samfunn. Energiteknologi er forstått som en teknologi eller et teknologisk system som er designet for å utnytte en bestemt type energiressurs. Bjerkreim er heller ikke alene. De siste årene har Norge opplevd en oppblomstring av vindkraft rundt om i landet. Fra å kun generere en marginal del av elektrisitetsproduksjonen i Norge, bygges nå Europas største vindkraftanlegg på Fosen i Trøndelag (Statkraft, 2016) og på Stølsheimen i Hordaland diskuteres det planer for et vindkraftanlegg som kan bli enda større enn det som bygges på Fosen (Jensen, 2018).

Til tross for fagre løfter om økt fornybar energiproduksjon, kutt i utslipp av klimagasser og næringsutvikling, ser prosessen med å innføre energiteknologien vindkraft inn i det norske samfunnet ut til å være alt annet en enkelt. En titt på den siste utviklingen illustrere dette. I april 2019 annonserte Statkraft – en av de største, om ikke den største utbyggeren av vindkraft i Norge – at de trekker all videre satsning på vindkraft i Norge (NTB, 2019). De begrunner avgjørelsen med det høye konfliktnivået som følger utbygging av vindkraft, og frykt for at konfliktnivået vil nå et nivå som gjør all fremtidig utbygging av vindkraft umulig (NTB, 2019). Myndighetene har de siste

to årene jobbet med en nasjonal ramme for vindkraft, som har til hensikt å dempe konfliktnivået og til å finne de områdene som er best egnet til utbygging av vindkraft (NVE, 2019a).

Nasjonal ramme for vindkraft var ikke en plan som koblet vindkraft til overordnede politiske og ideologiske mål, ikke en plan for hva Norge skal og vil med vindkraft, men en strategi for å utpeke fysiske områder. De siste to årene har nasjonal ramme for vindkraft vært et av – om ikke det mest – profilerte prosjektet myndighetene har hatt ovenfor vindkraft. Siden arbeidet med rammen startet i 2017 har rammen vært gjenstand for debatt og kritikk, rammen ble lansert 1. april 2019 (Brekke et al. 2019), samme måned som Statkraft trakk sin satsning på vindkraft. Uheldigvis for myndighetene bidro rammen til å øke konfliktnivået, ikke til å dempe det (Louise Solberg et al. 2019). I oktober 2019 annonserte myndighetene at de dropper nasjonal ramme for vindkraft, begrunnet med det høye konfliktnivået som fulgte rammen (Louise Solberg et al. 2019;). Vindkraft i Norge ser ut til å være konfliktfylt (Stenberg et al; 2019; Nilsen, 2019; Kleven, et al: 2019).

Norge står midt opp i en teknologisk transformasjonsprosess som strekker seg over hele landet og er nasjonal i karakter. En slik transformasjonsprosess har flere sider. Ofte har samfunnet en klar tendens til å fokusere på de økonomiske og teknologiske aspektene ved slike prosesser. Det betyr at myndigheter og forskere tradisjonelt prioriterer utredning og forskning som fokuserer på økonomisk og teknisk data (Moezzi et al., 2017, s. 1-2; Malone et al., 2019 s. 1-2). Dessverre har de sosiale sidene ved en slik transformasjonsprosess en tilsvarende tendens til å bli underskattet, eller til og med bli tatt for gitt. Dette er uheldig fordi vi mennesker ikke baserer våre handlinger og valg utelukkende på objektivitet og rasjonelt. Våre valg er også basert på følelser, emosjoner, subjektive meninger og antagelser (Moezzi et al., 2017, s. 1-2). En måte å trekke frem de sosiale sidene ved energiteknologier er å benytte seg av beretninger.

Blant de første tilfellene hvor forskning basert på beretninger og fortellinger for alvor beviste sin nytte, finner vi i Maarten Hajer (1995) sin analyse av miljøpolitikk. Hajer (1995) viste hvordan forskjellige beretninger gikk sammen og skapte mening av sur nedbør i Storbritannia, og hvordan denne forståelsen ble utgangspunkt for handling. Et annet eksempel er arbeidet til Tim Dryzek (2013) som har sett nærmere på hvordan forskjellige fortellinger former vår forståelse av miljø og klimapolitikk. Mithra Moezzi (et al., 2017) viser til at et fokus på beretninger og fortellinger har økt i forskning på energi og klima, som følge av at samfunnsvitenskapen har blitt mer oppmerksomme på fordelene av å fokusere på fortellinger, og fordi man har blitt mer klar over begrensningene med analyser som utelukkende er basert på økonomi og fysikk.

Fordelene med fokus på beretninger er at de tilbyr en annen form for kunnskap enn det man finner i tradisjonell klima og energi forskning. Et fokus på fortellinger legger mye sterkere vekt på relasjoner mellom mennesker og ting, mellom fortid og samtid, og mellom handling og konsekvens (Moezzi et al., 2017, s. 7-9). Et fokus på beretninger inkorporerer også emosjoner, følelser, symbolske og kulturelle uttrykk som normalt ikke er med i tradisjonelle analyser (Moezzi et al., 2017, s. 7-9). Et fokus på beretninger er også godt egnet til å avsløre fordommer, skulte antagelser, misforståelser og usannheter, forhold som har en tendens til å forsvinne i forskning som utelukkende fokuserer på økonomiske og tekniske forhold (Moezzi et al., 2017, s. 7-9). Dette betyr ikke at forskning som er basert på de sosiale sidene ved energi og klima skal erstatte forskning som er basert på økonomi og fysikk, men at forskningsformene bør sidestille for å skape best mulig kunnskap og beslutningsgrunnlag.

Et godt eksempel på forskning som benytter seg av fortellinger i forskning på energiteknologier er arbeidet til Elizabeth Malone (et al., 2017). Hun og hennes medforfattere har gjennomført en studie som har sett på hvordan myndigheter i USA, Brasil og Sverige har forsøkt å veve nye energiteknologier inn i den nasjonale selvforståelsen gjennom bruk av narrativer. Hun og hennes medforfattere fant sterke bevis for at en vellykket sammenveving mellom energiteknologier og nasjonal selvforståelse var av avgjørende betydning for om energiteknologien ble adoptert eller ikke. Harde og objektive fakta var alene ikke nok til å fasiliterer for en vellykket adopsjon av energiteknologi.

1.1 Presentasjon av vindkraftfeltet i Norge

Den moderne historien til vindkraft i Norge er omtrent 30 år gammel. De første tegnene til vindkraft dukker opp på 1980-tallet som ulike eksperimenter og testprosjekter, men det er først på slutten av 1990-tallet at vindkraft havnet på den nasjonale dagsorden, som en del av en større anerkjennelse om at behovet for fornybar energi kommer til å øke i fremtiden (Enova 2014, s. 4). For å følge opp denne interessen ble det opprettet en støtteordning for vindkraft administrert av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE). Etter opprettelsen av energifondet tok Enova over ansvaret for støtteordningen. Dette varte frem til 2010 (Enova 2014, s. 4). Siden 2012 har Norge tatt del i elsertifikatordningen sammen med Sverige, hvor målet var at landene i fellesekap skulle øke produksjonen av fornybar energi med 28,4 TWh frem til 2020 (NVE, 2017). Kraftverk som er med i ordningen får et elsertifikat – finansiert av forbrukere gjennom strømprisen – for hver MWh fornybar energi de produserer i en periode på 15 år. Etter 2021 settes det ikke noen nye mål og

elsertifikatordningen avvikles. Utbygging av vindkraft vil deretter foregå utelukkende på kommersielle premisser (Regjeringen, 2016a).

Historisk har ikke Norge vært den største utbyggeren av vindkraft og har heller slitt med å nå utbyggingsmål. For eksempel klarte man ikke å nå målet om en kraftproduksjon fra vindkraft på 3 TWh innen 2010 (Enova 2014, s. 5). Fra 1998 til 2005 ble kun et fåtall av prosjekter realisert og fra 2006 til 2008 ble ingen prosjekter realisert (Enova 2014, s. 5). Et eksempel som illustrerer utviklingen av vindkraft i Norge, er Smøla. Første trinn av Smøla vindpark ble bygget i 2002 og andre trinn i 2005. Anlegget på Smøla representere et av landets første reelle vindkraftanlegg. Siden sin tilblivelse har Smøla vindpark vært Norges største vindkraftanlegg målt i installert effekt og blir først forbigått ved ferdigstilling av Fosen vindpark i 2020 (Statkraft, 2016).

Derimot har utviklingen av vindkraft endret seg markant de siste tre årene. I sterk kontrast til tidligere, har fremskritt i teknologi og nye behov i energimarkedene ført til en kraftig og omfattende utbygging av vindkraft i Norge, for eksempel nevnt Fosen. I skrivende stund utvikler Norge vindkraft i ett rekordtempo. Ved utgangen av 2018 hadde vindkraft en samlet installert effekt på 3,9 TWh, ved utgangen av 2019 er det forventet at effekten er på 10. TWh (NVE, 2019b).

Parallelt med utviklingen av vindkraft har myndighetene arbeidet med en nasjonal ramme for vindkraft. Rammen er i praksis et verktøy for å styre utbyggingen av vindkraft til de områder hvor myndighetene mener at det er mest hensiktsmessig. Dette er gjort for å prøve å dempe eventuelle konflikter utbygging av vindkraft måtte medføre. Blant kriteriene som legges til grunn er om området er vernet, vindressurser og nærhet til kraftnettet. Deretter følger en mye mer detaljert gjennomgang (NVE, 2019a). Det er også ønskelig at nasjonal ramme skal avdekke kunnskapshull og fungere som en felles plattform for myndigheter under planleggingen av vindkraft (NVE, 2019a). Rammen ble lansert i 1 april 2019 (Brekke et al. 2019), men etter voldsomme negative reaksjoner på rammen både før og etter lansering ble rammen droppet av regjeringen i oktober (Louise Solberg et al. 2019).

Under følger en beskrivelse av vindkraftfeltet slik det så ut i 2019. Som med alle beskrivelser og inndelinger av sektorer er selvfølgelig ikke mulig å tegne opp et fullstendig komplett bilde. Til det er virkeligheten for komplisert og en aktør kan defineres som medlem av flere forskjellige aktørgrupper. Miljøvernforbundet er til eksempel offisielt en miljøvernorganisasjon, men deres oppførsel under vindkraftseminar – hvor de utførte en spontanaksjon med en død havørn – gjør det mulig å kategorisere dem innunder protestbevegelse. Allikevel gir beskrivelsen nedenfor et godt

overblikk over feltet. Aktørgruppene og beskrevne medlemmer er valgt ut på bakgrunn av at de figurerer ofte i media og i dokumenter tilknyttet den nasjonale debatten om vindkraft i Norge. Det skal også benevnes at det finnes flere ytringer i media tilknyttet vindkraftdebatten av privatpersoner som ikke er tilknyttet noen organisasjon.

1.1.1 Næringslivet og utbyggere

Statkraft har lenge vært den største utvikleren av vindkraft i Norge, men annonserte i april at de slutter med videre satsning på vindkraft i Norge (NTB, 2019). Selskapet har vært en totalleverandør. Det vil si at Statkraft var et eksempel på en aktør som utpeker områder, finansierer, bygger, drifter og eier vindkraftanlegg. Her er det viktig å merke seg at prosessen beskrevet ovenfor ikke behøver å utføres av en aktør, men av flere. Det betyr at det i et prosjekt kan det være forskjellige aktører som utpeker områder, finansierer, bygger, drifter og eier. Skal man finne ut av hvem som gjør hva, må man se på hvert enkelt prosjekt. Aktører kan være både norske og utenlandske. Et eksempel er det nevnte planlagte anlegget i Bjerkreim. Norsk Vind Energi – som er et norsk selskap – skal bygge og drifte kraftanlegget, mens sveitsiske Ewz finansierer og eier parken. Altså, vindkraftanlegget bygges og driftes av en norsk aktør med kapital og eierskap fra utlandet. Norsk Vind Energi og Zephyr er eksempler på større private aktører (Norsk Vind Energi, u.å.; Zephyr, u.å.). Sistnevnte illustrerer også hvordan flere vindkraftselskaper er satt opp. Zephyr eies av andre kraftselskaper igjen, i dette tilfellet Østfold Energi, Glitre Energi og Vardar (Zephyr, u.å.). Det er også vært å merke seg at eksisterende konsulentvirksomhet har utviklet kompetanse på vindkraft. Eksempler på slike selskaper er Multiconsult, Menon Economics og Norconsult.

1.1.2 Myndigheter:

- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE): har ansvaret for å forvalte landets vann- og energiresurser. Det er NVE som har ansvaret for å behandle konsesjonssøknader om vindkraft.
- Olje- og energidepartementet (OED): har ansvaret for den overordnede energipolitikken og overser NVE. OED er også øverste ankeinstans for konsesjonssøknader. Beslutninger tatt av OED er endelige.
- Enova: et statsforetak som har til hensikt å fremme fornybare energi og omstilling til lavutslippssamfunnet. Enova administrerer energifondet og kan støtte utviklingen av havvind, men ikke utvikling av landbasert vindkraft.

1.1.3 Interesseorganisasjoner

- Norwea: er interesseorganisasjonen til utbyggere og representerer utbyggers interesser på landbasert vindkraft og havvind. Norwea ønsker best mulige rammebetingelser for næringen og at regjeringen skal gjøre en tydelig satsning på havvind.
- Landssammenslutninga av Norske Vindkraftkommuner (LVNK): er interesseorganisasjonen til vertskommunene – for vindkraftanlegg – og representerer kommunenes interesser. LVNK er spesielt interessert i få innført en kompensasjonsordning for vertskommuner av vindkraft. En form for systematisk lokal beskatning tilsvarende det vertskommuner for vannkraft besitter.
- Den Norske Turistforening (DNT): er Norges største friluftslivsorganisasjon og ønsker en balansert utbygging av vindkraft hvor minst mulig natur går tapt. Organisasjonen er ikke imot utbygging, men mener at nåværende utvikling går for fort.

1.1.4 Miljø- og klimabevegelsen

- Bellona er en miljøstiftelse som fronter utbygging av vindkraft som et klimatiltak.
- Zero er en miljøstiftelse som også støtter utbygging av vindkraft som et klimatiltak
- Naturvernforbundet er Norges eldste natur- og miljøvernorganisasjon. De har valgt en restriktiv holdning til vindkraft og prioriterer vern av natur over utbygging.
- Natur og ungdom er ungdomsorganisasjonen til Naturvernforbundet og følger moderorganisasjonenes tilnærming til vindkraft.
- Miljøvernforbundet er en miljøvernorganisasjon som er imot utbygging av vindkraft i Norge.

1.1.5 Protestbevegelser

- La Naturen Leve er en nasjonal protestorganisasjon som har til formål å stoppe utbyggingen av vindkraft i Norge. Organisasjonen er relativt ny sammenlignet med de andre organisasjonene som er presentert i dette kapitlet, og representerer et nytt steg i organisert motstand mot vindkraft.

1.2 Forskning på vindkraft i Norge

Under følger en presentasjon av den samfunnsvitenskapelige forskningen på vindkraft i Norge. Forskningen tar for seg et bredt felt og undersøker blant annet temaer som: rammebetingelser for utvikling av vindkraft, politiske virkemidler, konsesjon, estetikk og støy, legitimitet, aksept og mostand.

1.2.1 *Institusjonelle rammebetingelser, virkemidler og bias*

Buan, Eikeland og Inderberg (2010) gjorde en større og overordnet sammenligning av rammebetingelsene for utbygging av fornybar energi i Norge, Sverige og Skottland, hvor de så på faktorer som motiverer og modererer investeringer. Petterson (et al., 2010) gjorde på samme tid en mer spesifikk sammenligning av de lovlige og institusjonelle rammene for planlegging av vindkraft i Sverige, Danmark og Norge. Petterson (et al., 2010) viser til at lignende politiske virkemidler, både i størrelse og design, kan lede til betydelig forskjellige resultater avhengig av de lovlige betingelsene for planlegging. For eksempel, i relasjon til plassering av vindturbiner og miljøvurderinger. Hun konkluderte med at forskjellige lovlige betingelser gjør det vanskelig å overføre erfaringer fra et land til et annet.

Jorun Buen (2006) har sett nærmere på politiske virkemidler brukt til å fremme utvikling av vindkraft i Norge og Danmark. Hennes funn peker på, at selv om begge land har benyttet seg av virkemidler for å støtte og stimulere til utviklingen av vindkraft, så har motivasjonen for tiltakene vært forskjellig. Danmarks motivasjon har vært å fasilitert og bygge opp en ny vindkraftnæring. Dette har resultert i at danske virkemidler har vært sterkere, mer omfattende, bedre koordinerte, mer langsiktige og utvist større stabilitet. Norges motivasjon har ikke vært å bygge opp en ny næring, men å øke strømforsyningen. Resultatet ble at norske politiske virkemidler ble utilstrekkelige, lite koordinerte, kortsiktige og ustabile sammenlignet med de danske.

Espen Moe (2012) har sett på det han kaller for institusjonell bias i Norges og Danmarks energisektor. Moe (2012) viser til at utvikling vindkraft og fornybar energi er vanskelig i Norge blant annet på grunn av sterke institusjonell bias eller preferanser for petroleumsnæringen. Han viser til hvordan utdanning, forskning, nettverk, organisering av forvaltning, målgivning, fordeling av personell og myndighet, fordeling av ressurser, kostnadseffektivitet, kvaliteten til interessegruppene og opinionen på den ene siden favoriserer petroleumsnæringen og på den andre begrenser fornybarnæringen.

1.2.2 Konsesjon

Bernt Blindheim (2015) har undersøkt effektiviteten til konsesjonsprosessen og hvilken effekt den har hatt på utbyggingen av vindkraft. Ved hjelp av et vindkraftprosjektet i Bjerkheim viser han til følgende svakheter i konsesjonssystemet: konsesjonsprosessen tar for lang tid, uklart ansvar mellom OED og KLD, endelig beslutning om konsesjon kan bli et resultat av politisk hestehandel siden beslutningen ligger hos OED, det er uklart hvordan tematiske konfliktanalyser faktisk fungerer, tematiske konfliktanalyser klarer ikke å skille prosjekter som har store negative miljøpåvirkninger fra de med små, praksisen til NVE og OED samsvarer ikke med lokale eller regionale vindkraftplaner, det er for lite innsyn i prosessen – spesielt med tanke på forholdet mellom OED og KLD, og bruken av tematiske konfliktanalyser. Blindheim (2015) argumenterer for at svakheter i konsesjonssystemet hindre utenforstående i å opparbeide seg kunnskap om hvordan prosessen faktisk fungerer, og at dette skaper en ekstra dimensjon med usikkerhet.

1.2.3 Effektivitet og legitimitet

Johanna Liljenfeldt (2014) har sammenlignet og sett nærmere på forholdet mellom effektivitet og legitimitet i planlegging av vindkraft i Norge, Sverige og Finland. Hun viser til at myndigheter hele tiden må balansere mellom effektiviteten i planlegging og legitimiteten i planlegging. Hennes arbeid viser en utvikling hvor myndighetene i de tre landene prioriterer effektivitet over legitimitet i planlegging, mer «oven ifra og ned» planlegging på bekostning av «nedenifra og opp» og mer sektoriell planlegging på bekostning av territoriell planlegging.

1.2.4 Utbygning av vindkraft fra 2000-tallet til 2010

Blindheim (2013) har også utført en studie som ser nærmere på utbyggingen av landbasert vindkraft i Norge fra tidlig 2000-tallet til 2010. Han er opptatt av å forklare hvorfor Norge ikke klare å nå målene om å bygge ut 3.0 TWh vindkraft innen 2010. Blindheim (2013) viser til, at hovedårsaken til hvorfor Norge ikke klarte å nå målet ligger på det overordnede strategiske nivået. Ifølge Blindheim (2013) var det overordnede nivået karakterisert av både politisk usikkerhet og svak politisk vilje, som resulterte i svake støtteordninger for vindkraft og usikkerhet for utbyggere. Den svake politiske viljen har heller ikke klarte å håndtere den massive motstanden mot landbasert vindkraft på noen god måte. Resultatet blir at svakheter på det overordnede nivået sprer seg videre til underliggende nivåer. I dette tilfellet betyr det rammene for planleggingen av vindkraft: prioriteringer av konsesjonssøknader i NVE og klager til OED, muligheter og interesse fra

utbyggere og investorer. Blindheim (2013) viser blant annet til at alle godkjente konsesjonssøknader innenfor perioden har blitt medfølgt av klager, og at OED ikke har prioritert vindkraft høyt nok i deres daglige virke. Blindheim (2013) viser også til at vindkraft så langt hovedsakelig har blitt planlagt ut ifra private behov, ikke offentlige.

1.2.5 Støy og estetikk

Gro Jerpåsen og Kari Larsen (2011) har sett nærmere på den visuelle påvirkningen vindkraftanlegg har på kulturminner. De viser til, at nåværende metoder for å vurdere påvirkningen vindkraftanlegg har på kultminner ikke er tilstrekkelig. For eksempel, er et sterkt fokusert på synlighet og distanse ikke godt nok til å fange alle sentrale bekymringer relatert til vindkraftanlegg og kulturminner. Jerpåsen og Larsen (2011) foreslår at økt offentlig deltagelse – involvere berørte – kan være et tiltak for å øke forståelse og aksept for vindkraft.

Ronny Klæboe og Hanne Beate Sundføre (2016) har utført en studie som ser på forholdet mellom ett vindkraftanlegg, støy og visuell estetikk, og folks holdning til kraftanlegget. De merket seg at empirien de hadde samlet inn pekte i retning av at folk hadde en klar negativ oppfattelse av vindkraftanlegget – den ble betegnet som både bråkete og stygg. Men Klæboe og Sundføre (2016) merket seg også at folks oppfatning av kraftanlegget var preget av pågående konflikter tilknyttet kraftanlegget. Dette ledet dem til å konkludere med at folks holdning til vindkraftanlegget var av avgjørende betydning for vurderinger relatert til støy og estetikk.

1.2.6 Sosial aksept og diskurs

Linnerud, Aakre og Leiren (2018) har gjennomført en omfattende litteraturgjennomgang av sosial aksept med et spesielt henblikk på det som kalles for community acceptance. Det betyr at de er spesielt interessert i litteratur som omhandler aksept eller mangel på aksept blant lokale aktører og befolkning. Gjennomgangen tar for seg alle geografiske områder, men har et spesielt fokus på Tyskland, Norge, Polen, og Spania. De knytter aksepten opp til hvordan tekniske, regulatoriske og sosiale forhold kan påvirke folks oppfatning av vindkraft.

Thygesen og Agarwal (2014) har sammenlignet hvordan det norske og skotske planleggingssystemet har håndtert planleggingen av vindkraft i relasjon til bærekraft. Bærekraft blir forstått i henhold til kriteriene: en klare og helhetlig politikk, involvering av interesserte eller berørte, strategiske miljøvurderinger og strenge premisser for vurdering. De finner at det skotske

planleggingspraksisen er bedre til å plukke ut prosjekter som oppfattes som bærekraftige og akseptable av lokalbefolkningen. Thygesen (2016) har også i sin doktorgradsavhandling utført en diskursanalyse av hvordan fornybar energi har blitt fremstilt i Norge og Skottland. Tidsperioden dekket er 1989-2012 med et ekstra fokus på vindkraft. Hun finner at fornybar energi har blitt fremstilt på fire måter: klimaendringer, energisikkerhet, kostnadseffektivitet og forretningsmuligheter. Forskjellen på de to landene er at selv om begge deler en bekymring for klimaendringer, så har de forskjellige diskursene i Skottland klart å finne sammen og danne en bred politisk allianse. Tilsvarende har ikke skjedd i Norge.

1.2.7 Lokal konseptualisering og motstand

Bente Johnson Rygg (2012) har sett på hvordan lokalsamfunn med etablerte eller planlagte vindkraftanlegg gikk igjennom utviklingsprosessen. Hun så på hvilke argumenter som ble brukt og hvordan lokalbefolkningen tenkte om vindkraftteknologi, og dens forventede effekter på samfunnet. Hennes funn peker på at de fleste argumenter for vindkraft adresserte lokale forhold relatert til økonomi, sysselsetting, muligheter og modernisering. Behovet for fornybar energi var ikke av nevneverdig betydning. Ifølge Rygg (2012) handlet motstand mot vindkraft ikke om «ikke i min bakgård mentalitet», men om bekymringer som var særegne for hvert lokalsamfunn.

Jøran Solli (2010) har sett på hvordan motstandere av vindkraftprosjektene på Smøla og Høg-Jæren har rekruttert, mobilisert og utviklet argumenter mot vindkraft. Hans studie illustrerte, at motstandere utviklet en strategi som baserte seg på å utvikle argumenter som reflekterte interessene til både lokalsamfunnet og til nasjonale miljømyndigheter. Solli (2012) forklarte, at både tilhengere og motstandere av vindkraft konstruerte en kategori kalt for hybrid-kollektiver som inkorporerte både menneskelige og ikke-menneskelige forhold. På den måten blir forhold i naturen brukt både for og imot vindkraft.

1.3 Problemstilling

Denne masteroppgaven er en undersøkelse av en overordnet beretning om vindkraft i Norge. Oppgaven er hovedsakelig basert på dokumenter hentet fra myndigheter, interesseorganisasjoner, næringslivet, klimaorganisasjoner og media, støttet av fem intervjuer og deltagelse på et vindkraftseminar. Masteroppgaven er inspirert av den økende tendensen i samfunnsvitenskapelig forskning til å bruke fortellinger til å undersøke, beskrive og forklare de sosiale sidene ved energiteknologi (Moezzi et al., 2017). Slik forskning produserer kunnskap om forholdet mellom

mennesker og energiteknologi. Denne kunnskapen fungerer som et verdifullt supplement til naturvitenskapelig og teknisk kunnskap. Dette er fordi de spørsmål og innsikter som skapes er fundamentalt annerledes enn de som skapes av naturvitenskapelige og tekniske undersøkelser.

Utgangspunktet til oppgaven er at en vellykket adopsjon av ny energiteknologi er avhengig av en vellykket sammenveving mellom energiteknologien og nasjonens selvforståelse (Malone et al., 2017). Mer spesifikk er oppgaven en undersøkelse av hvordan en overordnet positiv beretning forsøker å konseptualisere og legitimere vindkraft overfor allmenheten på et nasjonalt nivå, og oppgaven benytter seg av storyline konseptet til Hajer (1995). Basert på hva som har blitt presentert i kapitlet har følgende problemstilling styrt oppgaven: Hvordan en positiv storyline om vindkraft konseptualiserer og legitimerer bruken av energiteknologien vindkraft i Norge?

1.4 Masteroppgavens plassering i forskningen

Blant tidligere forskning er arbeidene til Thygesen (2016), Liljenfeldt (2015), Rygg (2012) og Solli (2010) relevant. Dette skyldes likheter i teori og tematikk. Thygesen (2016) sitt arbeid er en diskursanalyse i likhet med denne oppgaven. Liljenfeldt (2015) sitt arbeid tar opp legitimitet og arbeidene til Rygg (2012) og Solli (2010) tar i realiteten for seg lokal konseptualisering, meningsdannelse og argumentasjon, temaer som er relevante for denne oppgaven. Men oppgaven skiller seg på flere punkter. Der Thygesen (2016) fokuserer på hvordan diskursen om fornybar energi har utviklet seg i Norge, fokuserer denne oppgaven på diskursene som fremmer vindkraft i Norge. Liljenfeldt (2015) sin forståelse av legitimitet er rette mot legitimitet tilknyttet formelle planleggingsprosesser og juridiske- og økonomiske rammeverk. Denne oppgaven vil benytte seg av en normativ forståelse av legitimitet tilknyttet konseptualisering og meningsdannelse (Beetham, 1991, s.11). Altså, er det snakk om en meget grunnleggende form for legitimitet tilknyttet hvordan fenomener blir tillagt mening, leddet som kommer før formelle planleggingsprosesser og juridiske rammeverk. Rygg (2012) og Solli (2010) sitt fokus er på lokalsamfunnet, denne oppgaven vil fokusere på det nasjonale nivået.

Gjennom å se nærmere på det nasjonale nivået, hva er det som faktisk blir sagt her, er det mulig for en diskursanalyse å bidra til å skape en større forståelse av debatten om vindkraft i Norge. På den måten kan en diskursanalyse bidra til økt politiske legitimitet og effektivitet relatert til vindkraft uavhengig om det handler om politiske veivalg eller konkrete planleggingsprosesser. En annen måte en slik studie kan bidra på, er som et grunnlag for videre forskning og spesielt i relasjon til komparasjon. Det ble sagt av CICERO under deres frokostseminar om vindkraft, at det er

vanskelig å sammenligne forskjellige land og å overføre kunnskap. Det å sammenligne TWh, antall turbiner, vindressurser og areal, mellom land som tilsynelatende har like naturlige forutsetninger forteller ikke nødvendigvis hvorfor utviklingen er lik eller forskjellig. En diskursanalyse kan være behjelpelig i denne sammenheng. En slik analyse ser nærmere på det meningsdannende grunnlaget for et lands utviklingsretning. For å finne ut av hvorfor iboende potensiale realiseres eller ikke, er det tilrådelig å se nærmere på det sosiale overbygget som ligger rundt de fysiske forutsetningene. Gjennom å sette søkelys på sosiale faktorer som selvforståelse, identitet, erfaringer, historiske og økonomiske forhold, vil forskjellene mellom land med lignende potensiale tre frem. Slik kan vi øke vår forståelse av hvorfor ting har utviklet seg slik de har gjort, og hvilke kunnskaper som kan overføres fra en kontekst til en annen.

1.5 Oppbygging av oppgaven

Oppgaven består av syv kapitler. Kapittel en inneholder introduksjon, presentasjon av felte, tidligere forskning på vindkraft i Norge, problemstillingen og oppgavens plassering i forskningen. Kapittel to gjør rede for det teoretiske rammeverket oppgaven benytter seg av for å svare på problemstillingen. Kapittel tre gjør rede for forskningsmetodene anvendt i oppgaven for å hente inn den data som trengs for å svare på problemstillingen, og funnene som ble gjort. Kapittel fire presenterer og undersøker de identifiserte diskursene og narrativene i datamaterialet som brukes for å konstruere den positive storylinen om vindkraft. Kapittel fem presenterer og undersøker de identifiserte konseptuelle metaforene av nasjonal betydning som finnes i den positive storylinen om vindkraft. Kapittel seks bygger videre på de to forgående kapitlene og handler om den positive storylinen om vindkraft, det samlede inntrykket narrativer og metaforer skaper i storylinen. Det er dette kapitlet som varer på problemstillingen. Kapittel syv inneholder en kort avslutning av oppgaven.

Kapittel 2: Teori

I dette kapitlet presenteres det teoretiske rammeverket som benyttes i oppgaven. Det teoretiske rammeverket er inspirert fra to hold. På den ene siden kommer det teoretiske utgangspunktet fra Hajer (1995, 2005, Hajer & Versteeg, 2005) sin tilnærming til analyse av politikk. Hajer (1995) har spilt en stor rolle i å popularisere bruken av fortellinger i analyse av politikk, mer spesifikk i miljøpolitikk. På den andre siden kommer det teoretiske utgangspunktet også fra de arbeidene som har innlemmet bruken av fortellinger, narrativer og beretninger i forskning på energi og klima (Mithra et al, 2017). Forskningsfelt som tradisjonelt har blitt dominert av naturvitenskapen og av en positivistisk tilnærming til problemstillinger. Nedenfor gjennomgås teoriene som er benyttet i oppgaven og deres betydning for oppgaven.

2.1 Den argumenterende vending innenfor analyse av politikk

Den argumenterende vending innenfor analyse av politikk er også kjent som den kulturelle vending (Sum & Jessop, 2013). Fokuset på argumentasjon kan sees som en reaksjon på den positivistiske tilnærmingen til politisk analytisk som lenge har dominert feltet. En slik positivistisk tilnærming fremmer troen på at det er mulig å lage en analyse av politikk og tilhørende svar på politiske spørsmål, som er utelukkende verdinøytrale, rasjonelle og teknologiske, og at det kan gjøres ved bruk av klart definerte empiriske kategorier som kan brukes til måling. Ifølge tilhengere av den argumenterende vendingen er de tradisjonelle politiske analysene for enkle og klarer i for liten grad å fange den kompleksiteten som ligger i politiske spørsmål – de undervurderer og overser betydningen av kulturelle verdier og sosiale forhold (Fischer & Gottweis, 2012, s. 1-7; Fischer & Forester, 1993 s. 1-5).

Innenfor den argumenterende forståelsen fremholdes det at kompleksiteten i menneskelige handlinger ikke kan reduseres til empiriske variabler, men at mennesker og deres handlinger er kulturelt formet, sosial motivert, kommunikativ basert, og emosjonelt grunnet. Den argumenterende tilnærmingen ønsker å inkludere språk, og da spesielt argumentasjon som essensielle dimensjoner i teori og analyse. Her er de praktiske argumentene i sentrum av analysen. Gjennom å fokusere på argumentasjon, dialog og fortolkning er det mulig å oppdage hvordan forskjellige aktører konstruerer konkurrerende narrativer for å skape mening og til å håndtere politiske utfordringer, samtidig er det mulig å se hvordan budskapet fremmes og hvordan budskapet blir mottatt. Dette gjør også at det kreves et fokus på konstruksjonen av det normative

grunnlaget som aktørene benytter seg av. Det betyr at politisk utsagn må vurderes ut ifra hvordan de blir satt sammen og brukt i den politiske prosessen (Fischer & Gottweis, 2012, s. 1-7; Fischer & Forester, 1993 s. 1-5).

For å forstå meninger i setninger og diskurser i en argumenterende kontekst må man ikke bare undersøke de ord og bilder som brukes i diskursen, men også de posisjonene som fremmes og motgås. Hva som blir interessant i denne sammenheng er hvordan aktører prøver å overbevise andre om at deres virkelighetsoppfattelse er den rette (Hajer 2005, s. 53). I den argumenterende forståelsen kan diskursiv kommunikasjon føre til dannelsen av nye forståelser, identiteter, tankeganger og posisjoner. De diskursive interaksjonene foregår ikke i et sosialt vakuum, men innenfor en kontekst av etablerte institusjonaliserte praksiser. En analyse må både se på hva som blir sagt i diskursen og de institusjonelle rammene rundt diskursen. Altså, man må ha en forståelse og følsomhet for at hver diskurs foregår innenfor tradisjoner, historiske, kulturelle, sosiale og økonomiske forhold, og at disse forholdene varierer fra lokalitet til lokalitet (Hajer 2005, s. 59).

2.2 Diskurs og narrativ

Norman Fairclough (2003, s. 214) ser diskurser som bestemte måter å representere sider av verdenen på uttrykket gjennom språk. For Fairclough er diskurser en type prosess som ansamler de fysiske relasjonene og strukturene i den materielle verdenen, med tanker, følelser og forståelser i den sosiale verdenen. Resultatet blir et meningssystem som brukes til å representere enkelte aspekt eller fenomener i verdenen. Vanligvis blir et fenomen representert på forskjellige måter, som betyr at man må forholde seg til flere diskurser knyttet til et fenomen. Forskjellige diskurser er forskjellige perspektiver på verdenen og assosieres med ulike grupper av mennesker. Diskursene dannes på bakgrunn av disse menneskenes sosiale posisjon, status, identiteter og relasjoner til andre grupper av mennesker. Slik sett er en diskurs en bestemt måte å se og forstå verdenen på fra et spesifikt sosialt ståsted.

Fairclough (2003, s. 214) viser også til at diskurser ikke bare representerer verdenen slik den er eller blir sett, men de foreslår også visse bilder og mulige alternativer til det eksisterende, og søker således å styre utviklingen i en bestemt retning. Diskurser er også med på å konstruere relasjoner mellom mennesker. Innehavere av forskjellige diskurser kan på bakgrunn av diskursene danne allianser, konkurrere, skape nærhet, demonstrere forskjeller, osv. Et viktig poeng i diskursteori er, at diskursene og de situasjoner, intuisjoner og sosiale strukturer som de er en del av, er i et dialektisk forhold – diskursene og de omgivelsene de er en del av påvirker hverandre gjensidig. Situasjoner,

institusjoner og kontekst former og påvirker diskurser og diskurser påvirker sosial og politisk virkelighet (Wodak, 2008, s. 8). Fordi diskurser har en avgjørende betydning for den sosiale virkeligheten blir spørsmålet om makt av betydning (Fairclough & Wodak, 1997, s 258).

Diskurser er ikke bare et beskrivende foretak, men også et maktutøvende foretak. Diskurser reflekterer ikke bare en virkelighet, de er også med på å institusjonalisere og regulerer hvordan man snakker, tenker og handler, noe som betyr at de er med på å forme og muliggjør den sosiale virkeligheten som mennesker forholder seg til (Jäger & Maier, 2009, s. 35). Makt i diskursanalyse er forstått i lyset av de overordnede strukturene som strukturerer samfunnet og ofte er makten usynlig. Makten handler om forskjeller i relasjoner, det vil si at makt er kontekstuel betinget, liggende i relasjoner og språk blir et maktmiddel som kan brukes til å opprettholde eller utfordre gjeldende maktforhold og status (Wodak & Meyer, 2009, s. 18-19).

Laclau og Mouffe (1985) viser til at de meningene diskursene tillegger sosiale fenomener aldri er fullstendige. Det betyr at det eksisterer en tvetydighet i meninger som kan utnyttes av forskjellige aktører. Ifølge Laclau og Mouffe (1985) er forskjellige grupper i samfunnet låst i en diskursiv kamp som handler om å tilrive seg diskursivt hegemoni – retten til å definere hvordan et fenomen skal forstås. Diskursivt hegemoni kan forstås som en privilegert posisjon som over tid fører til at en bestemt diskursiv fremstilling blir naturalisert, til det punkt hvor aktører ikke lenger tenker over at gjeldene forholdet er ett av mange mulige. Samtidig fører dette til at alternative diskurser blir fortrent, glemt eller ansett som farlige. Laclau og Mouffe (1985) forstår også politikk i bred forstand. Politikk er ikke bare partipolitikk, men alle måter som fremmer en forståelse på bekostning av en annen.

Narrativer er meningsfulle fortellinger. Som mennesker erfarer vi vår verden og lever våre liv igjennom fortellinger. Det er ved bruk av narrativer at vi skaper mening gjennom å sette forskjellige hendelser, erfaringer, forestillinger, tanker, ideer, opplevelser, symboler og praksiser i bestemte sekvenser som skaper et ordnet og forståelig bilde av både oss selv, våre omgivelser og fenomener (Polkinghorne, 1988; Bruner, 1990). Narrativer er instrumentelle i arbeidet med å skape og form identiteter, da identiteter konstrueres og rekonstrueres gjennom deling og bruk av forskjellige narrativer (Souto-Manning, 2014 s. 162).

Forholdet mellom diskurs og narrativ kan være noe forvirrende. Et eksempel er behjelpelig. Asyama & Ishii (2017) har undersøkt den diskursive konstruksjonen av karbonfangst og lagring i japansk media. De fant at japansk media konstruerte tre typer dominerende narrativer om

karbonfangs og lagring. Narrativ om løfte om stor kapasitet til karbonlagring, narrativ om kompatibilitet med fossil energi og narrativ om å være fremst innenfor høyteknologisk innovasjon. Alle disse narrative var positive ovenfor karbonfangst og lagring. Asyama & Ishii (2017) sier at disse tre narrative utfyller og støtter hverandre og kommer sammen i troen på teknologisk optimisme. Forvirringen oppstår når artikkelen til Asyama & Ishii (2017) trekker på diskursteori, men presenterer analysene og funnene i form av narrative. Spørsmålet som reiser seg er, hva er forskjellen på diskurs og narrativ?

Et forslag til svar er at mest sannsynlig trekker ikke mennesker direkte fra diskurser, de gjør det gjennom bruken av narrative (Hajer, 1995, s 56). Det betyr at narrative er bindeleddet mellom diskurser og mennesker. Det betyr også at diskurs innehar potensiale til å skape mening, moral og politikk, men at det potensialet først realiseres i et narrativ. Sett fra dette synspunktet blir diskurser utgangspunktet for konstruksjon av narrative – diskurs bestående av et bestemt sett med ideer, konsepter og kategorier (Hajer, 2005, s. 448) blir råmaterialet som brukes til å konstruere en eller flere narrative. En diskurs om klima kan for eksempel, konstruere et narrativ om hvordan klima på jorden har utviklet seg fra jordens tilblivelse til yngre steinalder, eller den kan konstruere et narrativ om menneskeskapte klimaendringer. I denne oppgaven blir diskurser forstått som utgangspunktet for konstruksjon av narrative. Derfor er det slik, at når det refereres til et narrativ i oppgaven refereres det både til narrative i seg selv og diskursen som den trekker på.

2.3 Konseptuelle metaforer

Ifølge Georg Lakoff og Mark Johnson (1980, s. 3-6) er menneskelige tankeprosesser primært metaforiske. Det betyr at de mener at menneskers evne til å konseptualisere omverdenen hovedsakelig er metaforisk strukturert og definert. Implikasjonene av det blir at metaforer ikke bare er en del av språket, men at de også er formative for hvordan vi kommuniserer, erfarer, tenker og handler. At vi tenker og handler i metaforer er som regel en automatisert og ureflektert prosess. Metaforens egenskap er at den gjør det mulig å forstå et konsept på bakgrunn av et annet. Et eksempel de bruker er utsagnet «argumentasjon er krig». De viser hvordan forståelsen av argumentasjon er grunnet i konseptet om krig gjennom utsagn av typen: han skjøt ned alle mine argumenter, hans kritikk var rett på mål, han angriper alle svake punkt i min argumentasjon, dine påstander er umulige å forsvare (Lakoff & Johnson, 1980, s. 3-6).

I forhold til politikk viser Donald Schön (1979) til at fremstilling av politiske saker i realiteten er grunnet i metaforer. Valget av metaforer til å beskrive et forhold er i høy grad med på å forme

årsak, problem og løsning. Med andre ord, valget av metafor blir formativ for innfallsvinkelen man velger til saken og videre behandling av den. I likhet med Lakoff og Johnson (1980) fremholder Schön (1979) at bruken av metaforer oftest foregår mer eller mindre ubevist og at i politiske sammenhenger kan dette være problematisk. Dette er fordi måten metaforene forklarer et problem og foreslår løsning på vil være fragmentert og ute av stand til å se helheten i problemet, som igjen leder til dårlige løsninger på politiske problemer – løsninger som gjør mer skade enn nytte. Derfor er det en fordel å gjøre metaforene eksplisitt, slik at man se hva metaforene faktisk innebærer og hvilke andre politiske alternativer man har til rådighet. Ifølge Schön (1979) er sosiale konflikter i utgangspunktet grunnet i ulike fremstillinger basert på metaforer. Disse konfliktene kan ikke overvinnes ved hjelp av fakta, fordi hva som regnes som fakta har allerede blitt filtrert av- og grunnet i valget av metafor. Skal man finne en løsning må man gå løs på selve metaforen.

Lakoff og Johnson (1980, s. 3-6) benytter seg av begrepet konseptuelle metaforer. Disse metaforene har evnen til å overføre bestemte perspektiver, erfaringer og kunnskap fra et kildedomene til et målomene (Lakoff & Johnson, 1980, s. 156-160). Det som gir metaforer evnen til å erfare et konsept gjennom et annet og til danne grunnlaget for nye fremstillinger er deres evne til å foreslå likheter – de foreslår konseptuelle strukturelle likheter mellom to forskjellige enheter. Ifølge Lakoff og Johnson (1980: s. 150-151) gir metaforer en foreslått liste med likheter som gjør det mulig for en person å finne de likhetene mellom konseptene som vedkommende selv mener å ha erfart. Samtidig foreslår metaforene også strukturelle likheter mellom konseptene, det vil si at individuelle hendelser i konseptene er satt sammen på en slik måte at det er mulig å se hvordan de to konseptene slekter på hverandre.

Sammenstillingen som de konseptuelle metaforene gjør mellom konsepter er alltid delvis, aldri fullstendig. Det betyr at en metaforisk sammenligning fremhever visse egenskaper ved konseptene og spiller andre ned. Slik blir det mulig å unngå sviktende logikk og problematiske forhold, samtidig som er mulig å binde sammen forståelser som eller ikke ville gått (Lakoff & Johnson, 1980: s. 10-13). Denne overføringen av informasjon fra et domene til et annet ikke er verdinøytral. En slik overføring mellom konsepter innebærer også overføring av sosiale, kulturelle og historiske verdier som er utgangspunkt for forståelse og videre handling. Valget av konseptuelle metaforer er ikke en nøytral øvelse, men et bevist valg av aktører som har en politisk agenda. Konseptuelle metaforer tjener en avgjørende funksjon som et felles grunnlag mellom ulike diskurser. Slik kan aktører skape sine egne forståelser av et problem, re-tolke biter av kunnskap inn i nye kontekster, fylle kunnskapshull eller skape ambivalens i etablerte forståelser (Hajer, 1995, s. 62).

Her er det viktig å merke seg at konseptuelle metaforer tjener en dobbel funksjon. På den ene siden er metaforer et middel til å overføre kunnskap mellom diskurser, et pragmatisk konseptualiseringsmiddel. På den andre siden – nettopp fordi de overfører kunnskap mellom forskjellige diskurser – er metaforer også retoriske midler som har til hensikt å overbevise lyttere om at den fremstillingen som metaforene inngår i er den rette. Konseptuelle metaforer som en del av en større beretning binder ikke bare sammen forskjellige diskurser, men appeller til også til bestemte type av logikk, rasjonalitet og moral, de er retoriske virkemidler som skal få tilhørere til å se en sak i et bestemt lys (Dryzek, 2013, s. 18-19). Når det refereres til metaforer i oppgaven mens det konseptuelle metaforer.

2.4 Storyline

Selv om konseptene narrativ og storyline ligner på hverandre – som kan lede til forvirring – er de ikke like. Til å illustrere forskjell kan vi igjen vende oss til Asyama og Ishii (2017) sin undersøkelse av den diskursive konstruksjonen av karbonfangst og lagring i japansk media. Asyama og Ishii (2017) bruker begrepene narrativ og storylines om hverandre når de beskriver de tre fortellingene – kapasitet til karbonlagring, kompatibilitet med fossil energi og fremst innenfor høyteknologisk innovasjon. Men strengt tatt er disse tre fortellingene ikke storyline, de er kun narrativer. Derimot, når Asyama og Ishii (2017) forteller at disse tre fortellingene utfyller og støtter hverandre og kommer sammen i troen på teknologisk optimisme, da får vi en storyline. Storyline hos Asyama og Ishii (2017) er den overordnede beretningen de kaller for troen på teknologisk optimisme.

En storyline er en overordnet beretning om den sosiale virkeligheten som kombinerer elementer fra flere forskjellige narrativer, den gir aktører og tilhørere et sett med symbolske referanser som foreslår en felles forståelse av et fysisk eller sosialt fenomen (Hajer, 1995, s. 62). En storyline er et essensielt politiske verktøy som gjør det mulig å overkomme fragmentering og skaper diskursiv helhet (Hajer, 1995, s. 62). Nøkkelfunksjonen til en storyline er at den foreslår enighet blant et mangfold av diskursive komponenter. En storyline fasiliterer til reduksjon av diskursiv kompleksitet og avgrenser problemer. Dersom en storyline blir akseptert og brukt av et økende antall mennesker, får storylinen en rituell karakter som gir en troverdighet i debatten. En storyline blir da en konvensjon – en bestemt måte å rasjonalisere en spesifikk tilnærming til et tilsynelatende sammenhengende problem (Hajer, 1995, s. 64).

En storyline fasiliterer for at aktører kan overføre forståelser og diskursive komponenter fra deres diskursive nisje over til en større helhet (Hajer, 1995, s. 62-63). Med andre ord, storyline fasiliterer

for at forskere, miljøaktivister, politikere og andre kan delta i en større debatt. Storyline hjelper ikke bare til med å konstruere et fenomen, de spiller også en viktig rolle i å skape en sosial og moralsk orden ovenfor fenomenet. Det er innenfor en storyline at det blir mulig å se hvordan narrativer, metaforer og andre virkemidler brukes til å legitimere endring (Van Leeuwen, 2008, s. 105-124; Dryzek, 2005, s. 18-19). En storyline fungerer som et metonym ved at å påkalle enkelte elementer av den, påkalles hele storylinen (Hajer, 1995, s. 62). Et metonym er når en bit av en større helhet brukes til å representere hele helheten – en hånd som står for hele kroppen. For eksempel, snakker man om at det er mulig å bygge en leverandørindustri på vindkraft, påkaller man også alle de andre forståelsene av vindkraft. Storylines fungerer – i likhet med narrativer – som bindeledd mellom subjekt og struktur. En storyline gjør det mulig for de to å påvirke hverandre. Politiske endringer kan derfor skje under tilblivelsen av nye storylines som omorganiserer forståelse (Hajer, 1995, s. 56, 62).

En storyline fasiliterer til dannelsen av en diskurskoalisjon. Diskurskoalisjoner er en form for politisk allianse bestående av aktører som i utgangspunktet holder seg til sine egne diskurser og narrativer, men som av forskjellige grunner blir tiltrukket av en bestemt storyline. Det er storyline som binder de tidligere ukjente aktørene sammen og setter deres diskurser og praksiser i relasjon til hverandre gjennom et felles politisk prosjekt (Hajer, 1995, s. 64). Skulle en diskurskoalisjon vokse seg stor nok vil den opparbeide seg et momentum som gjør det mulig å ta det diskursive hegemoniet i en bestemt sak, og derav politisk makt gjennom formelle demokratiske prosesser eller gjennom sosialt press (Hajer, 1995, s. 65).

Her er det viktig å merke seg at det ikke finnes en enkelt arkitekt bak en storyline. I motsetning til en narrativ som kan ha en enkelt arkitekt eller en enkelt gruppe bak seg, så er det ikke tilfellet med en storyline. En storyline er et resultat av at forskjellige aktørgrupper kommer sammen og deler sine diskurser og narrativer i en diskurskoalisjon. I denne prosessen finnes det ikke noen «portvakt» eller overordnet arkitekt som bestemmer hva som er innenfor eller utenfor en storyline. Isteden bestemmes storylinens form og innhold av hva de forskjellige aktørgruppene velger å låne og bruke fra hverandres diskurser og narrativer (Hajer, 1995, s. 56-58; Hajer 2005. s. 447-449). Det er denne delingen mellom grupper som produserer en storyline og den fremstår i offentligheten som at den er skapt av et individ eller en gruppe, selv om det ikke er tilfellet.

Som følge av at en storyline oppstår av at forskjellige aktørgrupper deler diskurser og narrativer med hverandre uten en overordnet arkitekt, så betyr det at det egentlig ikke finnes en storyline, men storylines. Hver aktørgruppe lager sin versjon av en storyline (Hajer, 1995, s. 56-58; Hajer

2005. s. 447-449). For eksempel, betyr det at en storyline produsert av næringslivet om vindkraft vil være annerledes enn en storyline om vindkraft produsert av en klimaorganisasjon. Men de forskjellige versjonene som produseres av de forskjellige aktørgruppene i en diskurskoalisjon er såpass like at de oppfattes som versjoner av det samme, av både aktørene i diskurskoalisjon og av tilhørere (Hajer, 1995, s. 56-58; Hajer 2005. s. 447-449). Av pedagogiske hensyn velger derfor undertegnende å referer til storylines i entall. J.C.D. Roberts (2017) bruker begrepet negativ storyline til å referere til alle versjoner av storylines som portretterer jernbanen i USA i et negativt lys. Jeg har lånt – og snudd på hode – begrepet til Roberts (2017) og benytter meg av begrepet en positiv storyline om vindkraft til å referer til de alle versjoner av en storyline som fremmer energiteknologien i Norge. Selv om det å finne, isolere og å beskrive en storyline blir et kunstig prosjekt – det finnes ikke en endelig storyline og den er alltid under reproduksjon – så er det mulig å finne essensen av hva en positiv storyline om vindkraft handler om, og derav finne ut av hvordan den fremstiller vindkraft i Norge.

Sentralt for denne oppgaven er at Robert (2017, s. 87) viser til at i relasjon til teknologiske endringer så er en storyline en beretning som innlemmer forskjellige narrativer, forståelser, erfaringer og fakta inn i en enkelt overordnet fortelling som er forståelig for allmenheten. Det betyr at en storyline er en meget kompakt fortelling, som fungerer som et verktøy en diskurskoalisjon bruker for å skape både mening og legitimert for en energiteknologi ovenfor allmenheten. Her er det viktig å ikke forveksle en storyline – som den positive storylinen om vindkraft – med fortellingen om hele vindkraften. Forskjellige diskurskoalisjoner produserer forskjellige storylines som konkurrerer med hverandre om retten til å definere energiteknologien (Roberts, 2017, s. 87). For eksempel, denne oppgaven handler om den positive storylinen om vindkraft, det finnes en negativ storyline som produseres av en annen diskurskoalisjon, som trekker på andre diskurser, narrativer og metaforer.

En storyline er offentlige i karakter. De diskurser, narrativer og metaforer som forblir interne i organisasjoner, institusjoner og blant aktører blir ikke en del av en storyline. Skal diskurser, narrativer og metaforer bli en del av en storyline må de ut i det offentlige ordskifte. Et siste poeng med en storyline er at selv om en diskurskoalisjon er hovedprodusenten av den, så betyr det ikke at man må være et formelt medlem av allianse, alle som benytter seg av en storyline er i praksis med på å fremme og reproducere den (Hajer, 1995, s. 68-72). Enkeltindivider som ikke formelt er en del av aktørgruppene som utgjør en diskurskoalisjon, men som deler deres storyline er i realiteten en del av alliansen.

2.5 Frames og Framing

Det som i praksis skjer når en storyline skaper mening, moral og orden av et fenomen er at den overfører perspektiver fra andre kunnskapsdomener over til fenomenet og fremstiller fenomenet på en bestemt måte. Denne prosessen kalles for frams og framing (Rein & Schön, 1993, s. 146). Frames referer til hvilke perspektiver som overføres fra andre kunnskapsdomener til fenomenet, dette er det hovedsakelig metaforene som står for. Framing referer til det samlede inntrykket som storylinen skaper av et fenomen med tilhørende mening, moral, etikk og oppførsel.

2.6 Nasjonen

Benedicte Anderson (2006, s. 6-7) beskriver en nasjon som et forestilt avgrenset felleskap. Nasjonen er forestilt fordi det ikke er mulig for alle medlemmene av en nasjon å kjenne eller å møte hverandre. Allikevel mener medlemmer av nasjonen at de tilhører det samme felleskapet. Nasjonen er avgrenset fordi den definerer seg selv på bakgrunn av andre nasjoner, som oppfattes som forskjellige fra en selv. En nasjon har heller ikke som mål å integrere alle typer av mennesker inn i seg. Nasjonen er et felleskap fordi ideen om nasjonen undertrykker interne ulikheter og motsigelser, isteden fremmer den forestillingen om at alle medlemmer av nasjonen er likeverdige og bundet sammen i et kameratskap (Anderson, 2006, s. 6-7).

Ruth Wodak (2008, s. 29-30) viser til at diskursive praksiser eller fremstillinger spiller en sentral rolle i konstruksjonen av nasjonale identiteter. Den diskursive praksisen er avgjørende i arbeidet med å forme og uttrykke nasjonale identiteter. Noen av de diskursive praksisene blir institusjonalisert, normalisert og gjort om til lover, som regulerer sosial praksis og som definerer hva som er innenfor og utenfor. Alle nasjoner har nasjonale narrativer eller forestillinger om seg selv og er definert av mer enn bare rå fakta (Brubaker, 2004 s. 123). Nasjonale narrativer er grunnleggende for konstruksjonen av nasjonal identitet ved at de blir gjenfortalt til det punkt hvor de blir en del av det nasjonens selvbylde. Disse fortellingene tegner opp et bilde bestående av nasjonens helter, skurker, tragedier og triumfer. De gir medlemmer av nasjonen bevissthet om deres fellesverdier, egenskaper og karakter, og hvis vellykket kan de også være en kilde til stolthet. Narrativene plasserer også nasjonen i relasjon til en større verden for eksempel, andre nasjoner, kultur, miljø og økonomi (Auerbach & Lowenstein, 2011, s. 2013). Nasjonale narrativer referer ikke bare til fortiden, men også til fremtiden, noe som gjør dem til mer enn bare historiske beretninger (Sheafer et al. 2011, s. 315).

Selv om nasjonale narrativer utgir seg for å være endelige og entydige er realiteten annerledes. Nasjonale narrativer er alltid under reproduksjon og de er tvetydige, noen narrativer er også i direkte konflikt med hverandre. Endringer i forhold som demografi, økonomi, teknologi, kunnskap og miljø kan også tvinge frem en omskriving av nasjonale narrativer på bakgrunn av at narrativene ikke lenger passer inn eller er relevant for samtiden. Denne tvetydigheten og fleksibiliteten utnytter politiske aktører ved at de i gitte situasjoner velger ut det narrative som passer dem, eller skriver om narrative slik at det passer deres prosjekt (Malone et al. 2017, s. 71). I slike nasjonale forestillinger om nasjonen ligger det sterke føringer for både moral og handling, og på den måten kan nasjonale forestillinger brukes til å legitimere og rasjonalisere politikk ovenfor sine medlemmer (Malone et al. 2017, s. 71).

2.7 Normativ legitimitet og sosial aksept

Med legitimitet i denne oppgaven menes det ikke troen på formelle politiske og juridiske systemer, eller kvaliteten til disse systemene (Weber, 1991, 78-79; Habermas, 1976, s. 97-98). Med legitimitet mens det at ytring og praksis blir legitime når de kan rettferdiggjøres på bakgrunn av berørte aktørers verdensforståelse (Beetham, 1991, s. 11). Legitimitet oppstår ikke på bakgrunn av at noen gir samtykke til maktutøvelse, men på bakgrunn av de vurderinger som gjøres av individer, vurderinger som vil resulterer i et samtykke eller ikke, og at disse vurderingene er kulturelt, sosialt og historisk betinget (Horton, 2012, s. 141-146).

For å kunne vurdere legitimiteten til en maktutøvelse, må man se hvor godt maktutøvelsen lar seg rettferdiggjøre i henhold til berørte aktørers verdensoppfattelse. I hvor stor grad spiller maktutøvelsen på aktørenes verdier og standarder, og hvordan tilfredsstillers maktutøvelsen de normative forventningene til aktørene. Det er snakk om å vurdere avstanden mellom maktutøvelsen og det systemet av tro, verdier og forventninger som danner grunnlaget for rettferdiggjørelsen av maktutøvelsen (Beetham, 1991, s.11). Hva som har blitt beskrevet ovenfor er en normativ forståelse av legitimitet (Beetham, 1991; Horton, 2012) og det er denne forståelsen av legitimitet som benyttes i oppgaven. Ytringer og praksis blir legitime når de harmoniserer med berørte parters verdensforståelse, i motsatt tilfelle vil de ikke bli oppfattet som legitime.

Sosial aksept i relasjon til energiteknologi kan defineres som et positivt svar ovenfor en foreslått energiteknologi fra en bestemt sosial gruppe (Upham et al., 2015, s. 103). Med sosial aksept i denne oppgaven refereres det sosiopolitisk aksept (Wüstenhagen et al., 2007). Sosiopolitisk aksept er en type aksept som referer til den generelle støtten en energiteknologi og tilhørende politikk nyter fra

det brede laget av befolkningen, politikere og andre sentrale aktører (Wüstenhagen et al., 2007). Altså, handler det om sosial aksept som finnes på overordnende nivå – det nasjonale.

2.8 Økologisk modernisering

Økologisk modernisering kan forstås som en teori eller politisk ideologi (Mol & Spaargaren, 2000) som i kjernen handler om å restrukturere den kapitalistiske økonomien og politikken langs mer miljøvennlige linjer, men ikke på en måte som gjør at man må bryte med det gjeldende politiske og økonomiske systemet (Hjaer, 1995, s. 25). Innenfor økologisk modernisering er det tenkt at næringslivet skal spille en sentral rolle og at næringslivet har sterke egeninteresser i å følge en ambisiøs miljø- og klimapolitikk fordi det er økonomisk gunstig, så lenge bedriftene er interesserte i å tenke langsiktig. Samtidig er myndighetenes rolle å sette standarder og skape insentiver for industrien. Økologisk modernisering holder at en ren markedsstyrt tilnærming til klima og miljøproblemer ikke er gunstig. Isteden legges det vekt på samarbeid og konsensusbygging mellom forskjellige aktører, fortrinnsvis myndigheter, næringslivet, frivillige organisasjoner, forskere og reformvennlige miljøaktivister (Dryzek, 2013, s. 170-174).

Kanskje det mest særegne trekket ved økologisk modernisering er dens behandling av forholdet mellom økonomisk vekst og miljøvern. Tradisjonelt blir disse to forstått som at de er i et motsetningsforhold. Økonomisk vekst og materiell velstand går på bekostning av miljø, og motsatt bevaring av miljø går på bekostning av utvikling. Økologisk modernisering søker å gjøre miljøverdier om til økonomiske verdier. Effekten av et slik grep, er at moderate inngrep i miljøet blir tolerert på bakgrunn av at utnyttelse av naturressurser gjøres innenfor tålegrensen til økosystemet. Slik sett, er dette et forsøk på å forene de beste sidene ved økonomi og miljø (Dryzek, 2013, s. 170-174).

Petter Christoff (1996) skiller mellom to hovedgrupper av økologisk modernisering, svak og sterk. Den svake formen for økologisk modernisering kan lede til endringer i enkelte politiske saker og felt, kanskje til og med føre til en generell dreining i politikken som føres, men den leder ikke til noen systemendring. I sin ekstreme form er svak økologisk modernisering ifølge Christoff (1996) et retorisk verktøy for næringslivets interesser. Her blir politikken en sammenblanding av teknologiske og økonomiske interesser, hvor selve politikktutformingen blir monopolisert av forskere, økonomer, næringslivet og politikere. I denne svake versjonen er det en sterk teknologisk optimisme som fører til en overdreven tro på at nyvinninger i teknologi kan løse klima- og miljøproblemer. Ifølge Christoff (1996) skal derimot den sterke økologiske moderniseringen føre

til endringer i samfunnets institusjoner og økonomiske systemer for å gjøre dem mer følsomme ovenfor økologiske utfordringer. Og i kontrast til den svake versjonen blir politikktutforming basert på bred deltagelse fra alle grupper av samfunnet, ikke bare politikere, forskere og næringsliv.

2.9 Teoretiskrammeverk oppsummert

En storyline er en svært kompakt og overordnet beretning som inkorporerer flere forskjellige diskurser, narrativer og metaforer inn i en overordnet fortelling om et fenomen. Den fyller et mer eller mindre ukjent fenomen med innhold og formål. I relasjon til energiteknologi brukes en storyline til å konseptualisere og til å legitimere bruken av en energiteknologi ovenfor offentligheten. Ved hjelp av narrativer og konseptuelle metaforer overfører en storyline frames fra andre diskurser over til et fenomen og produserer dermed en bestemt framing av fenomenet som inneholder en bestemt type logikk, rasjonalitet og forståelse.

Siden denne oppgaven fokuserer på det nasjonale nivået er det viktig å forstå at hva som oppfattes som legitimt og sosialt akseptabelt er i høy grad knyttet til hva som oppfattes som innenfor nasjonens domene, ikke bare fysisk, men også sosialt. Økologisk modernisering er en politisk ideologi som forsøker å forene økonomiske og miljø hensyn, og det er en ideologi som har betydelig nærvær i velstående og industrialiserte samfunn som det norske (Dryzek, 2013, s. 165-175).

Hajer (2005, s. 448) og Dryzek (2013, s. 17-20) viser til at skal man benytte seg av storyline i undersøkelse av politiske prosesser – som denne oppgaven gjør – så skal man se etter de bestanddeler storylinen består av og det samlede inntrykket storylinen produserer. Det betyr at for å svare på problemstillingen må man se etter de diskurser, narrativer og konseptuelle metaforer som storyline består av, og den framingen av vindkraft som storylinen produserer. Fordi det er da det blir mulig å se hvordan den positive storylinen om vindkraft konseptualiserer og legitimerer energiteknologien ovenfor allmenheten.

Kapittel 3: Metode

Dette kapitlet presenterer metodene som ble brukt for å innhente data, de metodene som ble brukt til å finne de diskurser, narrativer og metaforer som utgjør den positive storylinen om vindkraft. I dette kapitlet forklares det hvilken type av data som trengs for å svare på problemstillingen, hvilke metoder som har blitt benyttet for å skaffe data, hva som er gjort for å kvalitetssikre datamaterialet, resultat av datainnsamlingen, hva oppgaven ikke sier noe om og betraktninger rundt etikken i prosjektet.

3.1 Type av data

Den type data som trengs for å svare på problemstillingen er ikke av teknisk karakter eller harde fakta. Det handler ikke om mengden av vindressurser i Norge, antall vindturbiner, kvaliteten på strømmettet og TWh generert. Slik teknisk data er godt egnet til å beskrive forhold, til å finne og avdekke mulig potensiale, men det er ikke data som er egnet til å bevare om visse handlinger er ønskelige eller ikke, på om mulig potensiale burde eller ikke burde realiseres. Det er en ting å konstatere at Norge har et potensiale for vindkraft, det er noe annet å hevde at det potensialet bør realiseres.

Den positive storylinen om vindkraft med tilhørende diskurser, narrativer og metaforer konstrueres i språket. Sosialkonstruktivisme fremhever at vi forstår omverdenen gjennom de kategoriene vi gir uttrykk for, de ord og setninger som sette sammen for å uttrykke argumentasjon, mening, forståelse, verdier og holdninger (Thagaard, 2009, s. 42-43). Fra dette perspektivet er kunnskap konstruert av mennesker som samhandler i bestemte sosiale sammenhenger. Språk og nyanser i språk blir av grunnleggende betydning for vår oppfattelse av virkeligheten (Thagaard, 2009, s. 42-43), og dermed representerer også konstruktivistisk språklig data den type data som trengs for å besvare problemstillingen til oppgaven.

3.2 Metoder brukt til datainnsamling

For å få tak i den språklige argumenterende data som trengs for å svare på problemstillingen har jeg benyttet meg av tre metoder. Metodene har det til felles at de er godt egnet til å belyse hvordan et sosialt fenomen oppleves fra en bestemt sosial posisjon (Thagaard, 2009, s. 87) – hvordan erfares, føles og forstås utvikling av vindkraft fra denne posisjonen. Den primære metoden for

datainnsamling var dokumentinnsamling støttet av metodene intervju og observasjon. Strategien for datainnsamling var som følger. Prosessen begynte med dokumentinnsamling, etterfulgte av observasjon på et vindkraftseminar og intervjuer. Innsamlingsprosessen ble avsluttet med et nytt dokumentsøk. Det nye søket ble gjort flere måneder inn i arbeidet med oppgaven. Dette ble gjort for å se etter eventuell ny utvikling som kan ha foregått siden sist søk, og for å inkorporere ny innsikt som har kommet under arbeid med oppgaven. Slik sett har metodestrategien vært en iterativ prosess.

3.2.1 Dokumentinnsamling

Et dokument er ofte, men ikke eksklusivt, et resultat av skriving og formålet er typisk å kommunisere og representere et bestemt budskap (Duedahl & Jacobsen, 2010, s. 37). Derfor kan vi si at dokumenter er en kommunikasjonsform mellom forfatter og leser hvor det er mulig for leser å lære noe om forfatterens livsverden (Duedahl & Jacobsen, 2010, s. 39). Merk, med forfattere og leser menes det også organisasjoner og grupper. Det finnes ikke noen endelig definisjon på hva et dokument er. En meget vid definisjon er at dokumenter refererer til alle gjenstander som bærer informasjon (Duedahl & Jacobsen, 2010, s. 40). Dette vil inkludere en mengde med gjenstander som bøker, blader, bilder, filmer, lydopptak, plakater, osv. I samfunnsvitenskapen har ofte dokumenter blitt avgrenset til å bety tekstbaserte dokumenter (Duedahl & Jacobsen, 2010, s. 40). Det er også mulig skille mellom offentlige og interne dokumenter (Bryman, 2002, s. 546). Offentlige dokumenter er dokumenter som er ment for offentligheten og som sirkulerer i det offentlige rom. Eksempler på slike dokumenter er rapporter, kunngjøringer og pressemeldinger. Interne dokumenter er om dokumenter som ikke er ment for offentligheten som for eksempel dagbøker, private brev og interne rapporter. Denne oppgaven benytter seg av offentlige dokumenter.

Et sentralt poeng for tekstbaserte dokumenter er at dokumentene er handlingsorienterte i kraft av de ord som er valgt ut for å konstruere teksten, og har til hensikt å påvirke leseren gjennom å skape et særskilt syn på en bestemt sak som igjen legitimerer bestemte handlinger (Duedahl & Jacobsen, 2010, s. 42). Gjennom å benyttes oss av dokumenter får vi data om et saksforhold nedskrevet på et bestemt tidspunkt, på et bestemt sted, med en bestemt hensikt (Tjora, 2017, s. 183).

Dokumentinnsamlingen var todelt. Den første delen av dokumentinnsamlingen handlet om å finne dokumenter fra de viktigste aktørene innenfor vindkraftfeltet som ønsket utbygging av vindkraft. Dokumenter som det var sett etter her var dokumenter av typen meldinger, utredninger, rapporter,

notater og likende. De identifiserte aktørgruppene var: myndigheter, næringslivet, interesseorganisasjoner og klimaorganisasjoner. Eksempler på aktører innenfor disse gruppene var: Olje- og energidepartementet, Klima- og miljødepartementet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft, Zephyr, Multiconsult, Menon Economics, Norsk Vind Energi, Norwea Norsk Vindkraftforening, Landssammenslutninga av Norske Vindkraftkommuner, Bellona og Zero.

Søk etter dokumenter var gjennomført digitalt ved å gå igjennom organisasjonenes hjemmesider og ved å benytte seg av nettsidenes egne søkefunksjoner og arkiver. Jeg benyttet meg også av Google. I bruken av søkemotorer brukte jeg forskjellige kombinasjoner av typen «vindkraft», «hva skal vi med vindkraft», «plan for vindkraft», «vindkraft strategi», osv. Jeg holdt på til forskjellige kombinasjoner ikke lenger gav noen nye resultater. Dette resulterte i et stort materiale og en utsilingsprosess begynte.

Jeg har fulgt Phillip & Hardy (i Bryman, 2002, s. 540) sitt råd om hvordan man skal velge ut dokumenter – se etter de tekster som er mest relevant for problemstillingen. Det betyr at jeg var interessert i de dokumentene som inneholdt visjoner, ønsker og begrunnelser for hva vindkraft skal være for Norge og hvorfor landet skal utvikle energiteknologien. Den første gruppen av dokumenter som ble silt vekk var de som var av teknisk art. Det vil si dokumenter som omhandlet lengden på rotorblader, støynivå, iskast, vindforhold, anleggsveier, høyde, osv. Dette var den største gruppen av dokumenter og reduserte antallet dokumenter betraktelig. Gjenværende dokumenter ble vurdert etter de fire kvalitetskriteriene autentsitet, troverdighet, representativitet og mening (Duedahl & Jacobsen, 2010, s. 55-75). Dette andre utsilingstrinnet fjernet dokumenter med uklart opphav og dokumenter som ikke var relevante nok for oppgaven.

Den andre delen av dokumentinnsamlingen handlet om å innhente data fra nasjonal media. Dokumenter som det ble sett etter her var dokumenter av typen artikler, kronikker og leserinnlegg. Dette ble gjort for å øke datamaterialet og for å kvalitetssikre innholdet i de innsamlede dokumentene fra organisasjonene. Flere av aktørene som jeg hadde innhentet dokumenter fra var også aktive i nasjonal media. De nasjonale mediene jeg innhentet data fra var de største og mest kjente i Norge – de mediene som i praksis fungerte som debattforum og formidler i spørsmål om vindkraft. Eksempler på medier som jeg innenhet data fra var VG, Dagbladet, Aftenposten, NRK, Tekniskukeblad og E24. Da fokuset ligger på det nasjonale nivået benyttet jeg meg som regel ikke av lokalaviser, med mindre det var artikler som tydelig hadde et nasjonalt fokus. Jeg benyttet meg av den samme fremgangsmåten som når jeg innhentet dokumenter fra organisasjonene.

Mot slutten av arbeidet med masteroppgaven gjorde jeg et tredje søk blant både organisasjoner og medier. Dette ble gjort av to årsaker. For det første, var det for å se om det hadde skjedd noe fundamentalt nytt siden arbeidet med oppgaven begynte – utvikling som må inkorporeres i oppgaven. For det andre – spesielt i relasjon til medier – så jeg denne gangen også etter de største og mest gjentakende motargumenter mot vindkraft i Norge. Dette ble gjort fordi at selv om oppgaven handler om den positive storylinen om vindkraft, så kan kritikk av storylinen bidra til en bedre forståelse av storylinen.

3.2.2 Intervju

Hensikten med et intervju er å få god og detaljert informasjon om hvordan andre mennesker opplever sin livssituasjon, eller det temaet som er til diskusjon. Intervju er spesielt godt egnet til å skaffe informasjon om informanternes holdninger, meninger, erfaringer, tanker, følelser (Thagaard, 2009, s. 87; Dalen 2011, s. 13-14). Spesielt gode er intervjuer til å undersøke hvordan informanter skaper mening av sin virkelighet på bakgrunn av de erfaringer og opplevelser de har hatt (Tjora, 2017, s. 155). Selv om alle intervjuer produserer data som er sett fra informantens subjektive ståsted – alle svar i et intervju må trekke på informantens egne refleksjon, kunnskap og erfaring – så kan intervjuer også brukes til å skaffe informasjon som kan brukes til å forstå større sammenhenger som strekker seg utover individet (Tjora, 2017, s. 155). Det finnes forskjellige former for intervjuer. Intervjuformen som ble benyttet i denne sammenheng kan bli betegnet som delvis strukturert intervju (Thagaard, 2009, s. 89). De temaene som det skulle spørres om var fastlagt på forhånd, men det var fleksibilitet i rekkefølgen og en åpenhet for at informanten kunne komme med tilleggsinformasjon og ta opp andre tema, slik at intervjuet tok form som en samtale mellom informant og forsker (Thagaard, 2009, s. 89).

Opprinnelig var det ikke tenkt at oppgaven skulle benytte seg av intervjuer og kun være en analyse basert på dokumenter. Men i løpet av arbeidet med mastergraden ble jeg ansatt som vitenskapeligassistent i forskningsprosjektet Windplan. Windplan er et større forskningsprosjekt som undersøker konfliktlinjene langs utbygging av vindkraft i Norge og som har til mål å utvide vår forståelse av disse konfliktene. Som vitenskapeligassistent i Windplan fikk jeg tilgang til intervjuer som var av relevans for oppgaven. Denne tilgangen representerte en god mulighet til å øke datamaterialet og til å videre kvalitetssikre funnene i dokumentene. Tilgangen til intervjuene kom i form av transkribering og deltagelse. Jeg transkriberte intervjuer av representanter fra Smøla kommune og LNVK. Jeg deltok på intervju av OED og NVE. Totalt benyttet jeg meg av fem intervjuer fra Windplan. Det var spesielt de delene av intervjuene som omhandlet hva aktørene

tenkte om hvorfor vindkraft bør utbygges, og hva nasjonen skal med vindkraft, som var av størst relevans. Det er fordi det er på disse punktene at de intervjuede reflekterte, argumenterte, forklarte og gav mening til utbygging av vindkraft i Norge.

3.2.3 Observasjon

Observasjon er særlig godt egnet til å studere relasjoner mellom mennesker fordi forskeren kan fokusere på hvordan personer forholder seg til hverandre i sosiale situasjoner (Thagaard, 2009, s. 65). Et overordnet mål med observasjon er å beskrive hva folk sier og gjør i situasjoner som ikke er styrt eller strukturert av forskeren. Observasjon gjør det mulig å studere hvilke aktiviteter folk selv velger å engasjere seg i, hvem som deltar, hva folk sier og hvilke statuser og posisjoner de innehar, uten man selv stiller spørsmål til dem (Fangen, 2010, s. 12). En stor fordel med observasjon, er at metoden fører til direkte kontakt med de sosiale situasjonene som studeres (Tjora, 2017, s. 53). Et grunnprinsipp i observasjon, er at observasjon av mindre enheter kan gi informasjon om større sammenhenger (Thagaard, 2009, s. 66). Kostnadene ved å utføre observasjon er ofte ikke spesielt høy, men kan være svært givende. I mange tilfeller vil selv en begrenset mengde med observasjon resultere i mye ny data (Tjora, 2017, s. 53). Derfor egner metoden ofte seg som et supplement til andre metoder.

Observasjon var utført i forbindelse med deltagelse på et vindkraftseminar i regi av CICERO Senter for klimaforskning. CICERO er et tverrfaglig klimaforskningsinstitutt, som har til å formå å forske på klimaendringer, og å frembringe kunnskap som kan være med på å løse de utfordringene som klimaendringer medfører. CICERO sitt virke innebærer også formidling av klimakunnskap til og mellom forskjellige samfunnsaktører (Cicero, u.å.). Seminaret ble holdt i Oslo og tittelen på seminaret var Kampen om vindkraften i Norge. Temaet var hvilke konsekvenser får økt vindkraftsatsning i Norge på natur, klima, industri og kommuneøkonomien. Seminaret besto av to deler. Første del besto av en serie med presentasjoner fra NVE, OED og CICERO. Andre del var en paneldebatt med deltagere fra LNVK, Zero, TrønderEnergi, Sametinget, Naturvernforbundet og DNT. Til slutt ble det åpnet opp for spørsmål fra publikum. Rett før selve seminaret startet hold miljøvernforbundet en spontan protestaksjon, hvor de holdt fram en død havørn som hadde død i møte med en vindturbin. Seminaret varte i to timer og dro fullt hus, noe som betyr at det var omtrent 100 publikummere tilstede.

3.3 Kvalitetssikring

I realiteten handler metodene om å ta et utsnitt eller et utvalg av den sosiale verdenen og å basere analysen på det utvalget. Resultatet som kommer ut av analysen brukes deretter til å generalisere påstander om den sosiale virkeligheten, i dette tilfellet er det snakk om vindkraft i Norge. Det finnes flere svakheter med metodene som er brukt i denne oppgaven. Selv om utvalget er bredt og kontrollert, så er det fortsatt bare et utvalg. Et utvalg kan aldri per definisjon få med seg hele helheten av et sosialt felt. Det er alltid en fare for at det er aktørgrupper, synspunkter, argumenter og verdier som burde verdt med i oppgaven ikke har blitt fanget opp, og dermed før til et svar på problemstillingen som ikke er tilfredsstillende. Dette er også en oppgave som i høy grad baserer seg på fortolkning (Thagaard, 2009, s. 11-14). Det vil si at jeg som student prøver å fortolke hva dokumenter, intervjuer og observasjoner sier og dermed er det en mulighet for at jeg feiltolker eller misforstår hva kildene faktisk prøver å overbringe. Dette kan igjen lede til følgefeil videre i oppgaven. En tredje utfordring er troverdigheten til kildene. Samfunnsvitenskap arbeider med mennesker og mennesker kan i motsetning til naturen komme med usannheter. Det handler ikke nødvendigvis om direkte løgn, men at kilder kan komme med de svar som de forventer at forskeren vil høre, at ting fremstilles i et bedre lys enn hva realiteten tilser, eller at kilden kommer med informasjon som kilden egentlig ikke har kompetanse på (Thagaard, 2009, s. 105-106).

De ovenfornevnte utfordringene med metodene er ikke mulig å unngå fullstendig, men de kan minimeres. Under arbeidet med masteroppgaven har jeg hatt en kritisk holdning ovenfor både mitt eget arbeid og informasjonen jeg har fått fra kildene, det har verdt en refleksiv prosess som øker sjansen for at jeg tar bedre mer informerte valg underveis i prosjektet (Thagaard, 2009, s.11-15). Fordelen med å benytte seg av tre forskjellige metoder ligger i at utvalget blir dypere, beredere og mer omfattende. Det er fordi en metode kan belyse sider ved vindkraftfeltet som en annen metode ikke kan. En annen fordel ligger i at de forskjellige metodene kan underbygge eller problematisere antagelser som ligger i forskningsprosjektet (Fangen, 2010, s. 171-187). For eksempel, hvis datamaterialet fra dokumentene sier noe helt annet enn datamaterialet fra intervjuene og observasjonen, så er det av sentral betydning for prosjektet. I motsatt tilfellet, hvis datamaterialet fra alle metodene trekker i samme retning, så er det et tegn på at prosjektet har gjort noen rimelige antagelser. Bruken av flere metoder fungerer som en kvalitetssikring ovenfor det innsamlede datamaterialet (Fangen, 2010, s. 171-18) og i dette tilfellet trakk funn i alle metoder i samme retning. Med andre ord, de forskjellige metodene underbygger hverandre, noe som tyder på at de underforliggende antagelsene som denne oppgaven hviler på er rimelige.

3.4 Resultat av datainnsamling

Den største overraskelsen under datainnsamlingen var at en av mine primære antagelser viste seg å ikke stemme. Det var antatt at det ville være mulig å finne ett eller flere overordnede dokumenter som knyttet vindkraft i Norge til overordnede visjoner og politiske mål, slik for eksempel Sverige har i dokumentet Energimyndighetens Vindkraftsstrategi (Energimyndighetene 2018). Men det lyktes ikke meg å finne et slik dokument fra norske myndigheter – med forbehold om at jeg ikke har klart å finne det, finnes ikke et tilsvarende dokument i Norge. Tilsvarende spartansk resultat fant jeg også hos næringslivet. Norwea (Norwea, u.åa.) har riktignok laget et notat for strategi for norsk havvind, men et tilsvarende dokument for landbasert vindkraft, eller et dokument som inkorporerer havvind og landbasert vindkraft er ikke mulig å finne. Resultatene fra dokumentinnsamlingen går langt i å støtte antagelser om at i spørsmål som innebefatter energiteknologi, så fokuserer samfunnet hovedsakelig på de fysiske, tekniske og økonomiske sidene (Moezzi et al., 2017, s. 1-2; Malone et al., 2019 s. 1-2).

En illustrasjon på forholdet er en rapport fra Energi21, et rådgivende organ til OED. Rapporten Innsatsgruppe fornybar kraft rapport fra vindkraftgruppen (Energi21, 2010) skal gjøre rede for vindkraft i Norge. Rapporten er på 41 sider og inneholder to avsnitt om forholdet mellom mennesker og vindkraft, resten handler om teknologiske og økonomiske forhold. De to avsnittene sier at vindkraft vil bli akseptert av befolkningen, så lenge det blir godt nok synliggjort at vindkraft er et effektivt klimatiltak, en miljøvennlig erstatning for fossil energi og har positiv ringvirkning for lokal næring (Energi21, 2010, s. 4, 14). Selv avsnittene om den sosiale siden følger en logisk og rasjonell tilnærming. Et samlet inntrykk som satte seg var at det virket som at formål og rasjonalitet bak vindkraft i Norge er mer eller mindre tatt for gitt.

Dette betyr ikke at det ikke er mulig å finne dokumenter som binder vindkraften til større sosiale forhold, men at for å finne den type data som illustrerer diskurser, narrativer og metaforer, så må man lete gjennom mange dokumenter, i deres forord, kapitler, delkapitler og avsnitt – det blir ett detektivarbeid hvor man pusler flere små biter sammen til en større helhet. Det var denne mangelen på dokumenter blant aktørgruppene i diskurskoalisjonen som eksplisitt knyttet vindkraften til større visjoner og sosiale forhold, som gjorde at jeg bestemte meg for å utvide søke til mediene.

Etter datainnsamlingen satt jeg igjen med et empirisk materiale på nærmere 100 dokumenter fra forskjellige aktørgrupper og medier bestående av stortingsmeldinger, proposisjoner, rapporter, bestillings brev, taler, artikler, leserbrev og kronikker. Tidsperioden dokumentene dekker er fra

2010-2019. Utvalget av dokumenter er forsøkt gjort så representativt som mulig for hva som faktisk befinner seg i offentligheten. Det vil si at tilførsel av nytt empirisk materiale utover det utvalget som er gjort, ikke fører til noen ny innsikt eller kunnskap. Fra intervjuene satt jeg igjen med transkriberinger og notater. Fra vindkraftseminaret satt jeg igjen med et referat og notater. Til sammen resulterte det samlede datamaterialet i funn av tre overordnede diskurser, fem narrativer og seks konseptuelle metaforer som til sammen utgjorde hovedkomponentene i den positive storylinen om vindkraft:

- Diskurs:
økonomisk vekst, energi og klima
- Narrativer:
leverandørutvikling, lokal utvikling, strømekспорт, energisikkerhet og klimaendringer
- Metaforer:
Oljenasjonen, fornybarasjonen, energinasjonen, industrieventyr, havnasjon, det grønne skiftet

Den siste runden med dokumentsøk resulterte i to ting. For det første, ført søket til at jeg fikk inkorporert den siste utviklingen i vindkraftdebatten inn i oppgaven. Siden arbeidet med oppgaven begynte hadde for eksempel, Statkraft trukket seg ut av vindkraft og nasjonal ramme for vindkraft hadde blitt lansert og droppet. For det andre, bekreftet det andre søket funnene i det første søket. Siden arbeidet med oppgaven hadde begynt hadde konfliktnivået økt og vindkraft var oftere i media. For eksempel hadde artikler som omhandlet vindkraft blitt betraktelig flere, men selv om omtale og konfliktnivå hadde økt, så hadde ikke substansen endret seg. De diskurser, narrativer og metaforer som utgjorde den positive storylinen om vindkraft var fortsatt de samme. Det andre søke avslørte også at de dokumentene jeg antok å finne i det første søke, fortsatt ikke var å finne.

3.5 Hva oppgaven ikke sier noe om

Oppgaven undersøker en positiv storyline om vindkraft for å kunne finne ut av hva energiteknologien er tenkt å være for Norge og hvordan energiteknologien legitimeres. Det betyr at den storyline med tilhørende diskurser, narrativer og metaforer som beskrives i denne oppgaven ikke er fortellingen om hele vindkraften i Norge, men positiv storyline som er gjeldende for en side av debatten om vindkraft. Oppgaven sier derimot mye mindre om mostanden mot vindkraft. De som ikke ønsker vindkraft, vil produsere og fremme en annen storyline om vindkraft. En storyline som vil trekke på andre diskurser og metaforer, selv om en slik negativ storyline vil kunne trekke

på noe av det samme materialet som en positiv storyline. Denne oppgaven tar ikke sikte på å undersøke motstanderes forståelse av vindkraft, selv om noen av deres synspunkter vil bli inkludert for å belyse visse sider ved den positive storylinen om vindkraft.

For det andre, konsentrerer oppgaven seg om den offentlige debatten, hva som sies og ytres i offentligheten. Derfor sier oppgaven lite noe om hva organisasjoner tenker internt, eller noe om hva slags interne spenninger som finnes i organisasjonene. Oppgaven tar heller ikke sikte på å undersøke de subjektive og private erfaringene som privatpersoner har med vindkraft – det er klart at særegne erfaringer med vindkraft former individers oppfattelse av energiteknologien. Det er også et tidsperspektiv i oppgaven. Oppgaven kan ført og fremst si noe om hvordan vindkraftfeltet er i tiden oppgaven ble skrevet, som er tidsperioden 2018-2019. Som ved alle sosiale fenomener er det gitt at den positive storylinen om vindkraft vil endre seg, uavhengig om det skjer raskt eller sakte. Derfor er oppgaven først og fremst et øyeblikksbilde av en pågående sosial, økonomisk og politisk prosess.

3.6 Etikk

Alle forskningsprosjekter – inkludert masteroppgaver – kan ha negative eller skadelige konsekvenser, uavhengig om de er tilsiktet eller ikke. Forskning skal ikke lede til skade på kilde og informant. Nedenfor følger etiske betraktninger relatert til masteroppgaven. Prosjektet er meldt inn til Norsk senter for forskningsdata og har fulgt de retningslinjer som gjelder for forskning i Norge.

Alle dokumenter som er samlet inn og benyttet i oppgaven er offentlige dokumenter. Det er dokumenter som er intensjonelt lagt ut i offentligheten av sine skapere. Like viktig er det at dokumentene også er lagt ut fordi deres forfattere ønsker å opplyse, eller å påvirke en sak i en bestemt retning. Oppgaven har ikke benyttet seg av private dokumenter, interne dokumenter eller dokumenter som er unndratt offentligheten. Utvelgelsen av dokumenter har fungert som en sikkerhetsmekanisme, som minimerer sjansen for å utlevere informanter, kilder eller sensitiv informasjon. Alle intervjuer benyttet i oppgaven er utført med informertsamtykke (Thagaard, 2009, s. 191; Fangen, 2010, s. 26). Det betyr de intervjuede har blitt informert om hvem forskeren er, hva forskningsprosjektet handler om, at det er mulig å trekke seg fra intervjuet, at de kan få innsyn i deres bidrag i forskningsprosjektet og at deres data behandles konfidensielt. For å øke personvern refererer som hovedregel ikke oppgaven til enkeltindivider, men til institusjoner, grupper eller organisasjoner som individet representerer. Unntaket fra denne regelen gjelder personer som

innehar promonente stillinger i offentligheten, som for eksempel statsministeren eller olje- og energiministeren. Dette er høyt profilerte stillinger som innebefatter mye makt og eksponering, og det vurderes som lite hensiktsmessig å verne disse kildene.

Kapittel 4: Diskurser og narrativer

Dette kapitlet handler om de diskurser og narrativer som den positive storylinen om vindkraft består av. Det har blitt identifisert tre overordnede diskurser med fem tilhørende narrativ. Diskurs om økonomisk utvikling med narrativene leverandørutvikling, lokal utvikling og strømeksport. Diskurs om energi og narrativ om energisikkerhet. Diskurs om klima og narrativ om klimaendringer. Datamaterialet viser også at diskurskoalisjonen som er hovedprodusenten av den positive storylinen om vindkraft, hovedsakelig består av aktørgruppene næringslivet, myndigheter og klimaorganisasjoner.

Hver narrativ har sin primære produsent. Leverandørindustri fremmes primært av næringslivet og sentrale myndigheter, lokal utvikling fremmes primært av lokale myndigheter, strømeksport fremmes primært av næringslivet, energisikkerhet fremmes primært av sentrale myndigheter og klimaendringer fremmes primært av klimaorganisasjoner. At en aktørgruppe fremmer en narrativ primært betyr ikke, at de ikke trekker på andre narrativer – det betyr at dette narrative tar forrang over de andre narrativene i deres versjon av den positive storylinen om vindkraft. For eksempel, vil næringslivet produsere en storyline hvor leverandørutvikling har forrang over klimaendringer, men de vil benytte seg av et narrativ om klimaendringer. Klimaorganisasjoner vil på sin side produsere en storyline som snur om på prioriteringene mellom narrativene.

Selv om det er snakk om tre overordnede diskurser, så er det to som dominerer. Selv om narrative om energisikkerhet fremmes av sentrale myndigheter viser datamaterialet at narrative om energisikkerhet brukes lite sammenlignet med de andre narrativene. Dette forholdet er også notert hos sentrale myndigheter. Under intervjuet med OED kom det frem at departementet hadde merket seg at spørsmålet om energisikkerhet hadde relativt liten tilstedeværelse i debatten om vindkraft. Departementet trodde at dette skyldes at energisikkerhet i Norge har vært god, er god og er forventet å være god i overskuelig fremtid, slik at spørsmålet om energisikkerhet oppleves som lite relevant. Dette kan selvfølgelig endre seg, men det betyr at i skrivende stund er det konseptualiserende grunnlaget i den positive storylinen om vindkraft dominert av diskursene om økonomisk vekst og klima.

4.1 Økonomisk vekst – Leverandørindustri

Energi21 er et myndighetsorgan som ligger under OED. Organet har som oppgave å gi råd til regjeringen om offentlig forskning og innovasjon rettet mot utviklingen av klimavennlig teknologi

og løsninger. I deres rapport fra vindkraftgruppen kan vi lese hvordan vindkraft knyttes til nærginsutvikling:

«Det er viktig at satsningen på vindkraft tar opp si seg muligheter og utfordringer som er knyttet opp både mot landbasert vindkraft og installasjoner offshore. Selv om landbasert vindkraft er en moden industri og dermed tung å etablere seg i som totalleverandør, er det store utviklingsbehov og derigjennom muligheter. I dette ligger det at det vil ligge gode muligheter for underleveranse av teknologi og løsninger som kan bidra til forbedringer av eksisterende teknologi på ulike steder i verdikjeden. Her vil det være verdiskapingspotensialet for slike løsninger. I tillegg til dette ligger det potensial knyttet opp mot optimalisering og tilretteleggelse forbruk under norske forhold» (Energi21, 2010, s. 12).

E24 er en av Norges største nettbaserte økonomiavis. I en av deres artikler kan vi se hvordan havvind knyttes til leverandørindustri:

«Ved å fokusere på flytende havvind kan Norge bidra til jobber, industri og eksport, men landet bør ikke lene seg tilbake, skriver Wind Europe i en kommentar (...) også leverandørindustrien ønsker at Norge skal gå foran innen vindkraft. Rederiforbundet, Norsk Industri og fornybarorganisasjonen Norvea tok nylig initiativ til en Norsk storsatsning på havvind» (Hovland, 2018).

Det er hovedsakelig tre måter vindkraft knyttes til diskurs om økonomisk vekst. Den første måten er å knytte vindkraft til utvikling av en leverandørindustri. Det er primært næringslivet som benytter seg av dette narrative om vindkraft. Vindkraftnæringen i Norge, Europa og verden er i kraftig ekspansjon. I Norge har vindkraft tradisjonelt vært en marginal næring, men er under kraftig vekst. Det er ikke lett å spå hvor mye vindkraft som kommer til å bli realisert, det finnes ikke lenger noe mål på hvor mye vindkraft det skal produseres i Norge og selv om det finnes klimamål, kan de ikke direkte oversettes til mål for vindkraft. Gitte konsesjoner er heller ikke synonymt med realiserede utbygning. Det man derimot kan si er at ved utgangen av 2018 hadde vindkraften en samlet installert effekt på 3,9 TWh, det er forventet at den samlede effekten er på 10 TWh ved utgangen av 2019 (NVE, 2019b). Altså, er det i skrivende stund og i nær framtid snakk om en formidabel utbygging.

I 2018 sto vindkraft for 18,8 % av den installerte kraftgenerasjonen i Europa og for 48 % av nyinstallert kraftkapasitet (WindEurope, 2019, s. 7-8). Det er også forventet at vindkraft i løpet av 2019 skal forbigå gass som den største kraftgenererende kilden i EU (WindEurope, 2019, s. 7-8). Videre kan det også vises til at 63 % av alle investeringer i fornybar energi i Europa i 2018 ble gjort

i vindkraft, dette er en økning fra 52 % i 2017 (WindEurope, 2019, s. 25). Vindkraft er den dominerende fornybare energiteknologien i Europa og det er lite som tyder på at dette kommer til å endre seg. I dag sysselsetter hele fornybarnæringen i Norge omtrent 26 000 mennesker (Espelie, 2017, s. 3). Til sammenligning sysselsatte turbinindustrien alene i Danmark 28 000 mennesker i 2014 (Enova, 2014, s. 6).

I narrativt om næringsutvikling er vindkraft et middel til å bli en del av en næring som er under kraftig ekspansjon. Dette narrative fremmer etableringen av en norsk leverandørindustri som kan utvikle og produsere deler til det voksende internasjonale vindkraftmarkedet. Det betyr å utvikle en industri som kan produsere de delene en vindturbin eller et vindkraftanlegg består av. For eksempel: fundament, tårn, vingeblad, nav, vindmålere, girkasse, transformatorer, osv. Det kan også bety å utvikle kompetanse på utpekning av områder, klargjøring av områder, vindmåling, osv. Eller så kan det også bety å utvikle båter, kraner og liggende som ikke nødvendigvis inngår i selve kraftverket, men som trengs for å sette sammen et vindkraftanlegg. I dette narrative vil en satsning på vindkraft skape nye industrier, teknologier, produkter og ringvirkninger.

4.2 Økonomisk vekst – Lokal utvikling

KS Bedrift er en arbeidsgiver- og interesseorganisasjon for lokale og regionale samfunnsbedrifter. I en artikkel på deres nettside kan man se koblingen som gjøres til lokal utvikling:

«Ordføreren i Fitjar Wenche Tislevoll er stolt over vindparken og opptatt av at det også skapes arbeidsplasser og verdier lokalt, både under anleggsfasen og etterpå (...) Vi får mange besøkende til bygden for å se på vindmøllene og gå tur i området. Vi jobber med hvordan vi kan bli enda bedre til å utnytte denne attraksjonen knyttet til turisme og lokal verdiskapning (...) Midtjullet Vindkraft er opptatt av å bruke den nyeste teknologien for å skape gode vindresultater og miljøvennlig strøm, men legger også vekt på å være en park for alle med gode rekreasjonsmuligheter og tilrettelegging for sport og friluftsliv. Bygging av tretti kilometer vei sørger for at vindparken har blitt et rekreasjonsområde som er lett tilgjengelig for folk flest» (Johannessen, 2018).

Den samme koblingen gjøres også i avisen Nationen, en dagsavis med et spesielt fokus på distriktene. I en artikkel på deres hjemmeside er det mulig å lese:

«For å sikre lokal verdiskapning fra vindkraftutbygging, mener Vibeke Stjern, ordfører i Åfjord kommune (Ap) at det må nye skatteordninger på plass. Hun mener at selv om vindkraftutbygging kan sikre nye arbeidsplasser, er det ikke nok for de fleste kommunene. I dag skatter vindkraftsleskapene til staten, med en ny skatteordning ønsker

også kommunene å få skatteinntekter. Det er ganske heftig å si ja til å avse areal, og det er en stor politisk prosess å etablere vindkraft i en kommune. Da er det greit at vi sitter igjen med, og at den del av det økonomiske overskuddet blir værende i kommunen eller regionen» (Aasvang, 2018).

Den andre måten vindkraften kobles til økonomisk vekst er som et middel til lokal utvikling. Det er hovedsakelig lokale myndigheter – kommuner og fylker – som benytter seg av narrative om lokal utvikling. Lokal utvikling har flere dimensjoner. Intervjuene fra Smøla illustrere dette godt. Der ble det vist til at utbyggingen av vindkraftanlegget aktiverte næringslivet og skapte nye arbeidsplasser. Altså, at utbygger brukte lokale entreprenører i arbeidet med å sette sammen kraftanlegget. Også selve driften av vindkraftanlegget ledet til opprettelsen av nye kompetansearbeidsplasser – arbeidsplasser som er høyt spesialiserte og som er uvurderlige for den daglige driften av kraftverket. På Smøla resulterte vindkraftanlegget til opprettelsen av 12 nye arbeidsplasser. Men det handler ikke bare om arbeidsplasser direkte knyttet til kraftanlegget, det handler også om arbeidsplasser indirekte knyttet til anlegget. På Smøla er det for eksempel et transportfirma på omtrent 10 ansatte som har mange av sine daglige oppdrag knyttet til kraftanlegget. En annen indirekte følge er at vindkraftanlegget har bidratt til økt turisme. Folk kommer blant annet for å se på anlegget og det har resultert i opprettelsen av flere caféer og overnattingssteder.

For Smøla sin del ledet vindkraftanlegget også til opprettelsen av ett nasjonalt vindenergiserter, et senter som formidler kunnskap og erfaring om vindkraft til elver, studenter, forskere, politikere og næringslivet, både nasjonalt og internasjonalt. Nye arbeidsplasser betyr også en befolkningsøkning som igjen fører til økt etterspørsel etter offentlige og private tjenester. Det er altså snakk om potensielt store ringvirkninger for små lokalsamfunn. I tillegg er det ikke uvanlig at utbyggingen leder til en oppgradering av infrastrukturen. Nye veier blir anlagt og gamle blir oppgradert både mellom turbinene og til og fra kraftanlegget. En ikke uvanlig effekt av dette, er at områder tidligere ansett som vanskelig tilgjengelig, blir åpent for befolkning og blir til turområder (Stokka, 2017; Baisotti, 2018). Tidligere har det også vært mulig for kommuner å forhandle seg frem til at utbygger skal finansiere et prosjekt eller bygge et bygg for kommunen. For eksempel klarte Smøla kommune å forhandle seg frem til at utbygger skulle bygge ut bredbånd til kommunen. Slike avtaler har ifølge LNVK derimot blitt mindre vanlig i nyere tid.

Ved siden av arbeidsplasser og ringvirkninger er det skatt som utgjør den andre halvparten av narrative om lokal utvikling. Nye arbeidsplasser bringer med seg nye skatteinntekter og det samme gjør tilstedeværelsen av nye selskaper, men det som primært menes i denne sammenheng er skatteinntekter fra selve vindkraftverket – skatt på produksjon av elektrisitet. I skrivende stund er

eiendomsskatt den eneste mulighet for lokal beskatning av vindkraft. Det er også mulig for kommuner og kraftselskaper å inngå en utbyggeravtale som sikrer at kraftselskapet vil betale kommune en sum som tilsvarer eiendomsskatten, selv om eiendomsskatten skulle falle fra. For Smøla sin del representerer eiendomsskatten omtrent 10 millioner i faste inntekter årlig, under hele konsesjonsperioden. Disse inntekten har kommunen bruk til å investere i næringsutvikling og kulturutvikling. For eksempel til finansiering av kulturhus, flerbrukshall, kunstgressbane, legesenter og støtte til reiselivet.

I narrative om lokal utvikling blir vindkraft et middel til å utvikle nærmiljøet – de stedene som kommer i direkte kontakt med selve vindkraftverket. Selv om narrative om leverandørindustri og lokal utvikling kan ligne på hverandre er det noen grunnleggende forskjeller. Narrative om leverandørindustri handler i realiteten om sektoriell utvikling og beskatning er rettet mot sentrale myndigheter. Dette er i motsetning til narrative om lokale utvikling som setter søkelys på geografisk utviklingen og lokal beskatning.

4.3 Økonomisk vekst – Strømeksport

Aftenposten er en av Norges største og en riksdekkende avis. I et debattinnlegg på deres nettside kan vi se hvordan vindkraft kobles til eksport av strøm:

«Vindparken som er under utbygging på Tellenes i Rogaland, vil ved ferdigstillelse i 2017 være den største operative vindparken i Norge. Nylig ble denne vindparken kjøpt opp av det amerikanske investeringselskapet BlackRock, et av verdens største investeringsfond og ledende innenfor fornybar energi. Med avtalen kom en 12-årsavtale med Google om å kjøpe energi fra parken, slik at denne energiresursen også er en eksportvare for Norge» (Skryseth, 2016).

Den samme koblingen – i en litt mer aggressiv form – er å finne i Teknisk Ukeblad, et magasin som dekker teknologinyheter og utvikling i Norge. I et debattinnlegg på deres nettside er det mulig å lese:

«Sett i en større sammenheng enn kun innenfor våre snevre landegrenser, er Norge koblet til det europeiske kraftmarkedet hvor vi både eksporterer og importerer strøm til og fra andre land i Europa (...) Det kan tenkes at det er en god idé ville være å produsere mer strøm her til lands, og erstatte produksjonen av såkalt «skitten» strøm i land som ikke er like velsignet med så mye vær og vind som vi er (...) Norge burde med andre ord styrke vår grønne konkurransekraft, noe som vi er i unik posisjon for» (Bårdsen, 2018).

Den tredje måte vindkraften kobles til økonomisk vekst er som en produsent av en salgbar vare, ikke salg av kompetanse eller spesialiserte produkter, men salg av strøm til det europeiske markedet. Næringslivet er den primære drivkraften bak narrative om strømeksport. Det europeiske kraftmarkedet er under omfattende endring. Disse endringene skyldes politiske mål på klima og energi, samt den økonomiske utviklingen i Europa (Olje- og energidepartementet, 2016, s. 109). EU har som mål at minst 20 % av energien skal komme fra fornybare energikilder innen 2020 og 32 % innen 2030 (European Commission, u.å). Det betyr at EU har et enormt behov for fornybar energi. Norge har på sin side mulighet til å produsere store mengder med fornybar energi gjennom vindkraft. Tekniske beregninger tilsier at potensialet for vindkraft på land er tre ganger større enn vannkraft (Enova, 2014, s 6). Altså, befinner Norge seg i en posisjon til å produsere en vare som er meget etterspurt på det europeiske kraftmarkedet. Det er nettopp dette forholdet Google velger å fremme når de forklarer hvorfor de kjøper kraft fra en vindpark i Norge. Siden Norge er en del av elektrisitetens Nord Pool, kan Google kjøpe kraft i Norge og bruke den i et annet land (Rygg, 2016).

I narrative om strømeksport blir elektrisitet en standardisert og kommodifisert vare på lik linje med for eksempel olje. Vindkraften blir sett på som et middel til å produsere mest mulig fornybar energi som skal selges til det nasjonale og det europeiske energimarked. I dette narrative blir vindkraften også forstått som et konkurransefortrinn, som med fordel bør realiseres for å kunne frembringe både inntekter og kutt i utslippene av klimagasser.

4.4 Energi – Energisikkerhet

I 2016 la regjeringen frem meldingen, Kraft til endring energipolitikken mot 2030 (Olje- og energidepartementet, 2016). I den er det mulig å lese hvor viktig forsyningsikkerhet er for samfunnet:

«En stabil energiforsyning er grunnleggende for et moderne velferdsamfunn (...) Samfunnets krav til forsyningsikkerhet for energi er økende. Elektrisitet benyttes til stadig flere oppgaver. Nye løsninger gjør at vi kan bruke fornybar elektrisitet der vi tidligere brukte fossil energi. Økonomisk vekst, digitalisering og elektrifisering av nye samfunnsområder gjør at kostnadene ved avbrudd i strømforsyningen vil øke i årene som kommer» (Olje- og energidepartementet, 2016, s. 180)

I en tale om vindkraft holdt under CICERO sitt vindkraftseminar av statssekretær Liv Lønnum i OED ser vi hvordan vindkraften kobles til forsyningsikkerhet:

«Vindkraft ser ut til å være særligtilpasset vinterlandet Norge. Selv om vindkraften ikke kan reguleres er produksjonene størst under den kalde årstiden. Denne egenskapen gjør også at mer vindkraft i Norge kan bidra til å redusere risikoen for høye kraftpriser» - Liv Lønnum (Regjeringen, 2019).

Det er hovedsakelig nasjonale myndighetene som trekker på narrative om energisikkerhet. Energisikkerhet inngår i det som kalles for forsyningssikkerhet. Forsyningssikkerhet er kraftsystemets evne til å levere strøm av en viss kvalitet uavbrutt til sluttbruker. Forsyningssikkerhet omfatter energisikkerhet, effektsikkerhet og driftssikkerhet. Energisikkerhet er kraftsystemets evne til å dekke energibruken og energiknapphet oppstår når det ikke er nok energi til å dekke behovet. Effektsikkerhet er kraftsystemets evne til å dekke momentant belastning og handler om tilgjengelig kapasitet i kraftproduksjon og i kraftnettet. Driftssikkerhet er kraftsystemets evne til å motstå driftsforstyrrelser (Olje- og energidepartementet, 2016, s. 42-43).

Sentrale myndigheter opptatt av vindkraftens potensiale til å dekke nåværende og fremtidig behov for elektrisitet. Det er et grunnleggende mål for myndighetene at landet har nok elektrisitet til alle tider og til en overkommelig pris. Lave strømpriser krever god energisikkerhet – det må være nok strøm i nettet til enhver tid. OED (2016, s. 192) viser til at Norge har gode vindressurser og at vindkraft har en produksjonsprofil som er god tilpasser forbruket i Norge gjennom året. I dette narrative blir vindkraften et middel for myndighetene til å opprettholde og sikre energisikkerheten og dermed forsyningssikkerheten og lave strømpriser.

4.5 Klima – Klimaendringer

Dagbladet er en riksdekkende avis og en av Norges største. I en av Dagbladets lederartikkel – en artikkel som uttrykker avisens syn på en bestemt sak – kan man se hvordan avisen knytter vindkraft til klimaendringer:

«For å nå målene i Paris-avtalen må verden bevege seg i retning nullutslipp uhyre raskt, ned mot null allerede rundt 2050(...) Hvordan skal vi få dette til? Det totale strømforbruket i Norge i dag er ca. 130 terrawatttimer (TWb). Hvis vi skal elektrifisere energiforbruket til hele fastlands-Norge i årene framover, vil det kreve 30-50 TWb økning i strømforbruket. Vindkraften kan gi oss 30 av disse terrawatttimene. Dermed kan vindkraften aleine føre oss nesten hele veien til et fullelektriske fastlands-Norge» (Dagbladet, 2018).

I forordet til klima- og miljøorganisasjonen Bellona sin rapport: Vindkraft – en nødvendig og sentral klimaløsning, ser vi den samme koblingen:

«For å redusere klimagassutslippene, må det forbruket av fossil energi reduseres. I noen tilfeller kan forbruket reduseres ved at prosesser eller forbruk energieffektiviseres. Det gjenværende forbruket av fossil energi må erstattes med ren fornybar energi. Økt produksjon av fornybare energikilder er derfor nødvendig for å konvertere det fossile energibruket. Produksjon av elektrisitet fra vindkraft kan benyttes til å elektrifisere oljeplattformer og elektrifisere bilparken, og det kan benyttes i varmepumper for oppvarming i bygg, fjernvarme og lavtemperatur varme i industrien» (Gjærum et al., 2013, s. 10-11).

Den tredje overordnede diskursen som vindkraft kobles til er diskursen om klima. De som primært benytter seg av den diskursen er klimaorganisasjoner som gjør det gjennom bruken av narrative om klimaendringer. Narrative om klimaendringer er global i karakter. I prinsippet gjelder den for alle mennesker. Dette gjør narrative meget abstrakt og utfordrende å konseptualisere. Allikevel, er de grunnleggende mekanismene bak klimaendringer relativt lett å forholde seg til. Først, må det nevnes at klimaendringer som skyldes naturlige prosesser i naturen ikke blir sett på som et problem. Hva som derimot blir forstått som et problem er menneskeskapt klimaendringer – endringer i klima som skyldes menneskelige aktiviteter.

Jorden er omgitt av en atmosfære og består av forskjellige gasser. Blant disse gassene er det en gruppe som blir kalt for drivhusgasser, derav karbondioksid er den mest prominente. Drivhusgassene i atmosfæren tjener en viktig funksjon gjennom å regulere temperaturen på jorden. Reguleringen foregår ved at drivhusgassene fanger opp varme i form av stråling fra jorden. På den måten blir varme som ellers ville forsvunnet ut i verdensrommet bli værende på kloden. I utgangpunktet er dette en naturlig prosess som er en betingelse for liv. Problemet oppstår når mengden av drivhusgasser i atmosfæren blir for høy. Høy konsentrasjon av drivhusgasser leder til en økning i den globale gjennomsnittstemperaturen. En økning i gjennomsnittstemperaturen leder til endringer i verdens økosystemer, som igjen gir utslag i form av klimaendringer (Bjørnæs, 2010, s. 13-30).

Det finnes ikke noen komplett oversikt over konsekvensene av klimaendringer, og konsekvenser og deres styrke vil variere fra sted til sted. Konsekvenser innebefatter blant annet: tap av havis, et stigende havnivå, ekstrem tørke, ekstrem nedbør, økt forekomst av flom, redusert matproduksjon, vannmangel, ekstrem varme, ekstreme stormer, omfattende endringer i flora og fauna, og spredning av nye sykdommer (Bjørnæs, 2010, s. 77-116; Henson, 2006, s. 41-159).

Det menneskelige aspektet ved klimaendringer kommer ved bruken av de fossile energikildene kull, olje og gass. Fossile energikilder utnyttes gjennom forbrenning og et biprodukt er karbondioksid.

Eksempler på slik aktiviteter er bilkjøring, flyvning, oppvarming, belysning og industri. I realiteten er de fleste aktiviteter i en moderne livsstil – også noen ganger kalt energikrevende livsstil – grunnet i en eller annen utnyttelsen av fossil energi. På den andre siden betyr det også, at utslippene av karbondioksid kan opphøre om energibruken skiftes fra fossilt til fornybar (Bjørnæs, 2010, s. 191). Med andre ord, menneskeskapte klimaendringer kan også løses av mennesker.

Klimatiltak med tilhørende avtaler og lovverk er i likhet med klimaendringer meget komplisert og kan være en utfordring å få kontroll på. Grovt sett kan utslippsreducerende tiltak deles i to hovedretninger, internasjonalt og nasjonalt. Internasjonale tiltak er de tiltak som retter seg over landegrensene, for eksempel når et land kjøper klimakvoter fra et annet land eller når en stat betaler en annen stat for å verne skogsområder. Selv om internasjonale tiltak er viktig handler narrative om klimaendringer primært om tiltak som kan gjennomføres i Norge. Narrative om klimaendringer handler om nasjonale tiltak – her kobles vindkraften til klimamål og tiltak som gjelder innenfor Norges grenser, men som i teorien kan utvides til å gjelde Europa gjennom eksport av strøm. I en norsk kontekst handler dette om å kutte i utslippene av klimagasser gjennom å fase ut bruken av fossil energi i Norge.

De dokumentene som styrer Norges overordnede klimasatsning og klimamål, er klimaforliket av 2008, klimaforliket av 2012, Kyotoavtalen, Parisavtalen og klimaloven. Synenergien av disse avtalene blir at:

- Norge skal frem til 2020 kutte i utslippene av klimagasser tilsvarende 30 % sammenlignet med referanseåret 1990. Dette er i henhold til de to klimaforlikene og Kyotoavtalen (Klima- og miljødepartementet, 2017, s. 13; Naturvernforbundet. u.åa.).
- Norge skal redusere utslippene av klimagasser med minst 40 % innen 2030 sammenlignet med referanseåret 1990. Dette målet er meldt inn til FN som Norges bidrag til Parisavtalen. Målet er også nedfelt i klimaloven (Klima- og miljødepartementet, 2017, s. 13; Naturvernforbundet. u.åa.).
- I innstillingen til proposisjonen om samtykke til ratifikasjon av Parisavtalen, vedtok Stortinget at Norge skal være klimanøytralt i 2030. Klimanøytral betyr at utslippene i Norge skal gå i null. Det vil si at utslippene i Norge og summen av utslippsreducerende tiltak i andre land –instituert eller drevet av Norge – skal tilsvare hverandre (Klima- og miljødepartementet, 2017, s. 14-15).

- Klimaloven lovfester at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Det betyr at når Norge når 2050, skal landet ha en utslippsreduksjon som tilsvarer 85-95 % sammenlignet med referanseåret 1990 (Klima- og miljødepartementet, 2017, s. 15).

Klimaorganisasjoner kobler vindkraften til klima ved å vise til hvor mye fornybar energi som trengs for å fase ut bruken av fossil energi. Medregnet olje- og gass-sektoren og transportsektoren påstås det at Norge forbruker omtrent 170 TWh fossile energi i året (Wilhelmsen & Holm, 2016; Moen, et al., u.å, s. 2). De 170 TWh skal omgjøres til fornybar energi. Selv om en reduksjon av aktivitet på norsk sokkel, i seg selv vil senke bruken av fossil energi, og ytterlige energieffektivisering vil bringe tallet enda lengre ned, så er det fortsatt en anseelig mengde med energi som skal erstattes med fornybar energi. Det finnes flere kilder til fornybare energi som for eksempel: bølgekraft, geotermisk kraft, bioenergi, tidevannsenergi og solenergi. Men på grunn av teknologiske begrensninger og naturlige forutsetninger, har Norge per dags dato i realiteten kun mulighet til å høste to energiformer i storskala – vannkraft og vindkraft. Vannkraften er allerede godt utbygget og utnyttet. Potensialet for videre utnyttelsen av vannkraften er begrenset ifølge Zero – etter uttalelser fra vindkraftseminaret til CICERO. En påstand som senere har blitt bekreftet i møte med OED. Det betyr at hvis Norge har et ønske om betraktelig øking i produksjonen av fornybar energi, er vindkraft det eneste reelle alternativet.

I narrative om klimaendringer blir vindkraft et klimatiltak. Vindkraften blir et middel til å kutte i utslippene av klimagasser, til å overholde internasjonale klimaforpliktelser, til å erstatte eksisterende bruk av fossil energi og til å møte økt etterspørsel etter fornybar energi.

Kapittel 5: Konseptuelle Metaforer

Dette kapitlet handler om de konseptuelle metaforene som funnet i den positive storylinen om vindkraft. Metaforene er valgt ut på bakgrunn av at de er av nasjonal betydning, de figurerer ofte i storylinen og de presenterer energiteknologien i et positivt lys. Metaforer som har blitt identifisert i datamaterialet er: oljenasjonen, fornybarnasjonen, energinasjonen, industrieventyr, havnasjonen og det grønne skiftet. Hver av de identifiserte metaforene vil bli undersøkt for deres innhold og hvilke perspektiv de søker å overføre til vindkraft.

5.1 Oljenasjonen

Hvis vi igjen vender oss til forordet til klima- og miljøorganisasjonen Bellona sin rapport: Vindkraft – en nødvendig og sentral klimaløsning (Gjærum, 2013) – ser vi bruken av metaforene oljenasjonen og fornybarnasjonen:

*«En rekke klimaløsninger finnes allerede, løsninger som burde vært tatt, løsninger som burde vært tatt i bruk for lenge siden. Som rik **petroleumsnasjon** (uthevelse tilføyd) forventes det at Norge tar sin del av klimaansvar og miljøløsninger og miljøtiltak burde vært å se over hele landet. Store utslippsreduksjoner kan gjennomføres i energisektoren. I dag er over halvparten av Norges energiforbruk fossilt, og bidrar til å skape de klimaendringene vi ønsker å bekjempe. Heldigvis er Norge velsignet med et enormt, naturgitt potensial for fornybar energi. Bellona legger til grunn at vindkraft er en sentral del av løsningen og at Norge har noen av de beste vindressursene i Europa. Denne vinden kan bidra til at Norge går fra **oljenasjon** (uthevelse tilføyd) til **fornybarnasjon** (uthevelse tilføyd)» (Gjærum et al, 2013, s. 1).*

Bruken av metaforen oljenasjonen referer til hvordan Norge har håndtert utnyttelsen av olje- og gass ressursene. Det er spesielt tre forhold som trer frem: utviklingen av en petroleumsnæring med tilhørende teknologiutvikling, statens håndtering av oljeinntektene og utslippene av klimagasser. Norge begynte å utvikle en petroleumsindustri på 60 og 70-tallet etter funn gjort i 1969. Det er en fortelling om en meget avansert næring som på overflaten virker å ha utviklet seg fra nesten intet. På 60-tallet fantes det ikke lover, regler, infrastruktur, teknologi, erfaring eller kunnskap om utvinning og foredling av olje i Norge. Den kompetansen og teknologien som eksiterte var på utenlandske hender. Næringen sett med norske øyner måtte bokstavelig talt bygges fra grunnen av. Oljenasjonen kan karakteriseres som en eventyrlig fortelling om hvordan en liten og periferer nasjonen i utkanten av Europa ikke bare adopterte en ny energiteknologi, men også bygde videre

på den, til det punkt hvor nasjonens egenutviklede kompetanse ble verdensledende (Noreng, 2018, s 20-45).

Et eksempel, er utviklingen av betong plattformene Condeep som ble konstruert i Norge på 70-tallet som et svar på at eksisterende plattformer konstruert av stål ikke håndtere forholdene i Nordsjøen. Plattformene ble konstruert på land og slept ut på havet og deretter senket kontrollert til de traff havbunnen (Lerøen, 2002, s. 31). Et annet eksempel, er undervannsteknologi eller subsea som baserer seg på at man flytter flere av de oppgavene som før ble utført på oljeplattformen til under havet (Øye & Rygge, 2009, s. 320-321). Et tredje eksempel, vil være utvikling av spesialiserte skip, maskiner og utstyr som trengs for å vedlikeholde oljeinstallasjonene.

Oljenasjonen viser ikke bare til teknologi og næringsutvikling. Det er også en referanse til hvordan de økonomiske gevinstene fra oljen har blitt håndtert. Gjennom skattligning av oljeselskapene, opprettelsen av oljefondet og en omfattende velferdsstat har myndighetene klart å fordele inntektene fra oljenæringen til det brede laget av befolkningen. En relativt streng bruk av oljepenger har også bidratt til mer mangfoldighet i norsk økonomi, og gjort nasjonen mindre avhengig av oljen enn det som kunne vært tilfellet (Noreng, 2018, s 20-45).

Håndtering av oljerikdom er ikke nødvendigvis så lett som det høres ut som. Vaclav Smil (2008, s. 35-43) viser til at oljestater målt etter faktorer økonomisk stabilitet, økonomisk mangfold, menneskerettigheter, demokrati og pressefrihet gjør det mye dårligere enn ikke oljestater. Unntakene er land som Canada, USA Storbritannia og Norge. Men selv sammenlignet med de velstående engelsktalende landene kan man argumentere for at Norges håndtering av oljeressursene står i en særstilling (Michal Ross, 2012, s. 1-5). For eksempel, hvor britiske myndigheter ønsket å utvinne mest mulig olje fortest mulig og brukte inntektene til skattelette, deregulering og privatisering av offentlig sektor, valgte norske myndigheter enn tregere, men mer langtidsrettet strategi som sørget for betydelige inntekter til velferdsstaten (MacIntyre-Kemp, 2018).

Oljenasjonen viser også til en aktiv og ambisiøs stat som var villig til å strekke seg langt i arbeidet med å etablere en norsk oljenæring, og for å holde olje- og gassressursene innenfor nasjonens kontroll. Det var en stat som ikke var redd for å sette og etterleve tydelige lover og regler for konsesjoner, insentivordninger, skatt og eierskap. Det beste eksemplet er opprettelsen av Statoil eller Equinor som selskapet nå heter. Formålet med å etablere Equinor var å opprette et organ for statens petroleumspolitik – et verktøy for nasjonal styring og kontroll. Equinor fikk ansvaret for leting, utvinning, transport, markedsføring og salg av olje (Sæther, 2017, s. 17). Et annet eksempel

på statlig styring er Stortingets samlede prinsipperklæring for norsk oljepolitikk utformet som de ti oljebud. Det overordnede målet med budene var å utvikle en politikk, som sikret at naturressursene på norsk kontinentalsokkel ble utnyttet slik at de kom hele samfunnet til gode. Det første budet var at nasjonal styring og kontroll må sikres for all virksomhet på norsk kontinentalsokkel. Oljepolitikken skulle være demokratisk, langsiktig og bidra til å utvikle samfunnet (Sæther, 2017, s. 18).

Men oljenasjonen er ikke en utelukkende positiv metafor, den er også en referanse til en mindre smigrende side. Olje- og gassutvinning er den nest største kilden til klimagassutslipp i Norge etter samferdselssektoren. I 2017 betydde det 14,67 millioner tonn CO₂-ekvivalenter eller 28 % av totale klimagassutslipp (Miljødirektoratet, 2018). Fra 1990-2017 økte utslippene av klimagasser med 78 % (Miljødirektoratet, 2018). Størsteparten av klimagassutslippene kommer fra gassturbiner som produserer energi til oljeplattformen under utvinning av olje og gass, transport av gass i rørledninger og prosessering av gass på land. I tillegg produseres det også klimagasser under faking – forbrenning av overskuddsproduksjon av olje og gass (Miljødirektoratet, 2018). Oljenasjonen er en påminnelse om store deler av Norges rikdom og verdiskapning er bygget på utnyttelse av en fossil energikilde som innebefatter store mengder med utslipp av karbondioksid. Et forhold som gjør Norge til en fast bidragsyter til klimaendringer. I de ti oljebud fra 70-tallet lå det en føre var holdning til oljeutvinning, at det skal ikke utvinnes mer olje enn det som er nødvendige. Men i takt med de massive inntektene som oljen medførte, så forsvant denne føre var holdningen. Alle tak på produksjon og investering har blitt forlatt og i dag produseres det mer olje- og gass enn det politikere på 70-tallet satte som et absolutt maksimum (Sæther, 2017, s. 381-382).

5.1.1 Frames søkt overført til vindkraft

Kildedomen i den konseptuelle metaforen oljenasjonen er petroleumsvirksomheten. Metaforen spiller på både forskjeller og likheter mellom olje og vindkraft. De foreslåtte konseptuelle likhetene mellom olje og vindkraft handler ikke om fysiske likheter, men de erfaringene man har gjort seg i utnyttelsen av energikilden. Det handler ikke om at strøm har fysiske egenskaper som ligner på olje. Men at utnyttelse av olje- og gass har ledet til utviklingen av leverandørindustri og teknologi. En satsning på vindkraft kan gjøre det samme – til opprettelsen av nye næringer og teknologier. På den andre siden utnytter metaforen den negative siden ved oljenasjonen ved å vise til ulikheter – en satsning på vindkraft vil i motsetning til satsning på petroleum ikke lede til næringsaktiviteter som resulterer i klimagassutslipp. Slik sett ønsker metaforen å overføre de positive erfaringene fra

utnyttelse av olje- og gass til vindkraft, minus de negative klimagassutslippene. Perspektiver som metaforen søker å overføre er:

- Olje- og gass sektorens rolle som utgangspunkt for utvikling av næring og tilhørende teknologi.
- Inntektpotensialet fra olje- og gas virksomheten.
- Statens vellykkede håndtering av olje- og gass ressursene.
- Statens vellykkede foredling av godene som kom ut av olje- og gass ressursene.

5.2 Fornybarnasjonen

I talen statssekretær Liv Lønnum holdt under CICERO sitt vindkraftseminar brukte hun metaforen fornybarnasjonen hyppig:

*«Norge er i dag en **fornybarnasjon** (uthevelse tilføyd), og ryggraden i systemet vårt er vannkraften. Vannkraften forsyner oss altså med mesteparten av den elektriske energien. Et viktig trekk med den norske vannkraften er at mye av den er regulerbar og byr på det vi kaller balansekraft. Dette legger grunnlaget for at vi kan hente verdier ut fra den ikke-regulerbare vindkraften. Vindkraften gir et viktig bidrag for at Norge skal være en **fornybarnasjon** (uthevelse tilføyd) også i fremtiden (...) Det er rett og slett ikke til å komme bort fra at landbasert vindkraft er fornybarteknologien med det største potensialet i Norge (...) hvis vi skal videreutvikle Norge som en **fornybarnasjon** (uthevelse tilføyd)» - Liv Lønnum (Regjeringen, 2019).*

Metaforen fornybarnasjonen kommer i forskjellige varianter for eksempel, fornybarsamfunnet og fornybarlandet. Selv om det kan være nyanseforskjeller mellom de forskjellige variantene er deres hovedbetydning det samme. Generelt er fornybarnasjonen en referanse til en nasjon eller et samfunn som er grunnet på og drevet av fornybare energikilder. Det er altså snakk om et samfunn hvor samferdsel, jordbruk, oppvarming, belysning, industri og økonomisk vekst foregår på bakgrunn av fornybare energikilder. Det er et samfunn hvor de fossile energikildene kull, olje og gass ikke lenger utnyttes og er erstattet av solkraft, vindkraft og vannkraft – de type energikilder som i prinsippet er evigvarende og som ikke produserer klimagasser. Fornybarnasjonen kan forstås som en visjon.

Det betyr at fornybarnasjonen har et sterkt innslag av bærekraft i seg (FN-sambandet, 2019). Det handler om at utnyttelse av energiressurser ikke skal lede til uopprettelige skade på miljøet eller til endringer i klima. Men utføres på en slik måte at miljø og klima endres i minst mulig grad.

Utnyttelse av energiressursene skal heller ikke gjøres på bekostning av fremtidige generasjoner og grupper stående utenfor nasjonen. Altså, det motsatte av bærekraft er når noen generasjoner innenfor en nasjon beriker seg på bekostning av fremtidige medlemmer av nasjonen og andre nasjoner. For eksempel, når et land tjener seg rik på å utnytte fossile energikilder, men gjennom å stimulere til klimaendringer ødelegger livsgrunnlag i et annet land (FN-sambandet, 2019).

Mer spesifikk er fornybarinasjonen i en norsk kontekst en referanse til vannkraft – den andre av de to store energiteknologiene i Norge. All elektrisitetsproduksjon i Norge kommer nesten fra vannkraft, noe som gjør at forbruket av strøm i Norge nesten utelukkende er basert på fornybar energi. Det betyr at nordmenn har i over hundre år brukt fornybar energi til å belyse, drifte og varme sine hjem. Dette er i kontrast til de aller fleste land, som har en elektrisitetsforsyning enten utelukkende basert på fossil energi eller på en blanding av fossil og fornybar (Ulseth, 2014, s. 6-7). I Norge blir også vannkraft sett på som grunnlaget for norsk industriutvikling. Ved slutten av 1800-tallet så flere entreprenører mulighetene til kraftgenerering som lå i vassdragene spredt rundt om i landet. Denne første bølgen av utbyggingen av vannkraftverk sørget for stabil og rimelig elektrisitet som industrien benyttet seg av. Det er under denne perioden at kjente norske selskaper som Elkem og Norsk Hydro ble etablert. Mengden og nærheten til vassdragene gjorde det mulig for industrien i Norge å bruke fornybar energi fra starten av, mens tilsvarende prosesser i utlandet ofte baserte seg på kull og olje (Ulseth, 2014, s. 6-7).

En markant side som trer frem i fornybarinasjonen gjennom vannkraften er evnen til balansekraft. Vannkraften fungerer særlig god med andre fornybare energikilder som vind og sol på grunn av vannkraftens evne til å være regulerbar. Vindkraft og solkraft er ikke regulerbar da det ikke mulig å kontrollere hvor mye det blåser eller hvor mye solen skinner. Vannkraft kan derimot reguleres gjennom vannmagasinene. Når det er mye vind og sol senker man produksjonen fra vannkraft og når det er lite vind og sol øker man produksjonen (Ulseth, 2014, s. 7-8).

I fornybarinasjonen møter vi også den aktive og ambisiøs staten. Under den første bølgen med utbygging ble hjemfallsretten innført. Hjemfallsretten innebærer at kraftanlegget tilfaller myndighetene når konsesjonen for anlegget utløper. Slik sørget myndighetene for at vannkraften forblir innenfor norsk kontroll. Et annet eksempel er beskatningen av vannkraft i form av grunnrenteskatt og naturressursskatt. Beskatningsmodellen sørger ikke bare for inntekter til sentralmyndigheter, men også til meget gode inntekter for lokale myndigheter (Ryggvik, 2009, s. 31-32; SNL, 2017).

5.2.1 Frames søkt overført til vindkraft

Kildedomene i den konseptuelle metaforen fornybarnasjonen er vannkraft. Metaforen foreslår konseptuelle likheter mellom vannkraft og vindkraft. Den viser til hva energiteknologiene har til felles. De er begge landbaserte og de er begge produsenter av fornybar energi. Med unntak av regulerbarheten er det ikke noen forskjell på elektrisiteten som produseres. Det betyr at elektrisitet fra vindkraft er like godt egent som elektrisitet fra vannkraft til å varme hjem, lade elbiler, drifte serverhaller og forsyne industri. Utvikling av vannkraft har vært en suksesshistorie for Norge og metaforen foreslår at utvikling av vindkraft kan videreføre denne historien. Hva vannkraften har vært for fortiden, kan vindkraften være for fremtiden. Perspektiver som metaforen søker å overføre er:

- Vannkraftens rolle som en bærebjelke for fornybar kraftproduksjon.
- Vannkraftens rolle som leverandør av kraft til industri og samfunn.
- Statens vellykkede håndtering av vannkraftressursene.
- Statens vellykkede fordeling av vannkraftens goder.

5.3 Energinasjonen

I stortingsmeldingen Kraft til endring energipolitikken mot 2030 (Olje- og energidepartementet, 2016), som vindkraft er den del av, finner vi et godt eksempel på bruken av energinasjonen:

*«Utviklingen av Norge til en **energinasjon** (uthevelse tilføyd) startet for over hundre år siden. Grunnlaget for det moderne Norge ble skapt da vi klarte å forende energien i elver og fossefall til kraft. Allerede sent på 1800-tallet ga denne kraften grunnlaget for kraft intensiv industri, som igjen var et viktig bidrag til utviklingen av det moderne Norge. Parallelt med utviklingen av kraftproduksjon og kraftforedling fulgte også utviklingen av prinsipper for energiforvaltning. De overordnende prinsippene som ble vedtatt med de «Castbergske konsesjonslover» allerede i 1909 er prinsipper som i stor grad gjelder for energiforvaltningen i dag. Senere har Olje- og gassressursene bidratt til å gjøre Norge til det landet vi kjenner i dag. Energiressursene våre vil også i fremtiden gjøre Norge til et land med store muligheter»* (Olje- og energidepartementet, 2016, s. 5).

Energinasjonen er en konseptuell metafor som inkorporerer begge de ovenfornevnte metaforene og deres synergi. Som regel betyr dette en henvisning til den samlede effekten av å utnytte olje og vannkraft. Kanskje et av de beste eksemplene på denne synergien mellom oljenasjonen og fornybarnasjonen kom under utformingen av det som ville bli grunnloven for norsk oljevirkosomhet, kongelig resolusjon av 9. april 1965. En av de to inspirasjonskildene til resolusjonen

– den andre var andre lands petroleumslover – var konsesjonslovene fra vannkraften (Ryggvik, 2009, s. 31-32). Med andre ord, grunnlaget for en vellykket håndtering av oljeressursene kom fra tidligere erfaring med håndtering av vannkraft.

På den ene siden er det vannkraften som har gjort Norge til et moderne og industrialisert land, gjennom å fremskaffe stabil og rimelig elektrisitet til norske hjem og industri i over et århundre. Aluminiumsindustrien og Hydro er et eksempel på hvordan vannkraften ikke bare har bidratt med elektrisitet til hus og hjem, men også til utvikling av en næring. En næring som siden har blitt verdensledende og som i sin tur har bidratt med teknologiutvikling, innovasjon og skatteinntekter. Dette kommer i tillegg de lokale og sentrale skatteinntektene som kraftnæringen selv bidrar med (Ulseth, 2014. s 6-9).

På den andre siden har oljen gjort det mulig for Norge å ta det neste skrittet, ikke bare være industrialisert og moderne, men også rikt og høyteknologisk. Utviklingen av en høyteknologisk petroleumsindustri og håndteringen av oljerikdommen har for alvor satt Norge på kartet. Petroleum er Norges største eksportvare (SSB, 2019) og Equinor er et av det største selskapet i norden målt i omsetning (E24, 2018). Oljefondet er verdens største pensjonsfond og har gjort det mulig for den norske staten å kjøpe aksjer i selskaper som Apple, Microsoft og Samsung eller eiendom i byer som New York, London, Paris og Tokyo (NBIM, u.å.). Energinasjonen er en kraftig påminnelse om at det Norge som vi kjenner i dag har sitt opphav i utnyttelsen av energiresurser.

5.3.1 Frames søkt overført til vindkraft

Kildedomene i den konseptuelle metaforen energinasjonen er både vannkraft og petroleumsvirksomheten. Metaforen tar opp i seg innholdet til de to ovenfor nevnte metaforene og den viser til den samlede effekten av å utnytte flere energikilder. Ved å bruke denne metaforen påkaller man hele det energiteknologiske potensialet til Norge. Fornybarnasjonen forsøker å overføre erfaringene med petroleum som utgangspunkt for næringsutvikling, og erfaringene med vannkraft som leverandør av elektrisitet til vindkraft. Men energinasjonen bringer også med seg noe nytt, metaforen legger også vekt på en trinnvis progressiv utvikling. I eksemplet fra stortingsmeldingen ovenfor ligger det klare elementer av utvikling i energinasjonen. Vannkraft som grunnlag for det moderne Norge og oljen som grunnlaget for det rike Norge. Metaforen forslår at vindkraft kan bli det neste trinnet i utviklingen av nasjonen. Perspektiver som metaforen søker å overføre er:

- Olje- og gass sektorens rolle som utgangspunkt for utvikling av næring og tilhørende teknologi.
- Inntektpotensialet fra olje- og gas virksomheten.
- Statens vellykkede håndtering av olje- og gass ressursene.
- Statens vellykkede foredling av godene som kom ut av olje- og gass ressursene.
- Vannkraftens rolle som en bærebjelke for fornybar kraftproduksjon.
- Vannkraftens rolle som leverandør av kraft til industri og samfunn.
- Statens vellykkede håndtering av vannkraftressursene.
- Statens vellykkede fordeling av vannkraftens goder.
- Det trinnvise progressive utviklingspotensialet som ligger i utnyttelse av energiressurser.

5.4 Industrieventyr

Norwea driver et en nettside kalt Norwea Magasin. Nettsiden har til hensikt å informere lesere om utvikling av vindkraft i Norge og en av deres artikler har tittelen Industrieventyr på dypt vann? (Norwea, u.åb.) og her ser vi også et eksempel på bruken av industrieventyr:

*«I fjor ga vi i NORWEA ut en pamflett i samarbeid med Norsk Industri og Norges Rederiforbund. Sammen satte vi oss som mål å pakke inn historien om hvorfor og hvordan norske myndigheter kan bidra til å skape et nytt norsk **industrieventyr** (uthevelse tilføyd) på dypt vann (...) Havvindmarkedet er stort – og Europa og Nordsjøen har foreløpig utgjort så å si hele verdensmarkedet! (...) Det foregår altså en energirevolusjon i våre nærrområder, og den teknologiske utviklingen skjer på våre enemerker: Utvikling av utstyr for energiforedling i Nordsjøen (...) Det er på utfordrende havdyp i Nordsjøen at Norge har bygget opp sin mest avanserte kompetanse, det fortrinnet bør vi ta vare på i overgangen til en fornybar energifremtid. (...) Derimot har vi i Norge lange tradisjoner for å bruke store offentlige penger på forskning og utvikling, og de senere år har dette spesielt kommet forskning og utvikling relatert til havvind til gode. Teknisk Ukeblad rapporterte allerede i 2015 at 750 millioner kroner er brukt på FoU på havvind gjennom programmer administrert blant annet av Enova og Forskningsrådet. Det har vært med på å gjøre havvind til Norges største fornybareksport, men vi mener potensialet er enda mye større!»*
(Norwea, u.åb.).

Denne metaforen kommer i variantene industrieventyr, industrinasjonen og askeladd. Den siste er en direkte referanse til Asbjørnsen og Moe sin eventyrkarakter. Men de betyr alle det samme. Industrinasjonen er en metafor som setter søkelys på næringsutvikling, industriutvikling og de ringvirkningene som følger. Det er en metafor som gjør det mulig å fokusere på industri og

teknologiutviklingen til olje- og gassnæringen uten å måtte forholde seg til de problematiske klimagassene som man finner i oljenasjonen. Det er også en metafor som retter oppmerksomhet mot forholdet mellom vannkraft og industriutviklingen i Norge. Norge har som nevnt mye kraftkrevende industri som er avhengig av vannkraft (Ulseth, 2014, s. 6-7).

Men som navnet på metaforen tilsier, handler det ikke bare om å legge søkelyset på industriutvikling, det handler også om måten det gjøres på. Det er en metafor som henter til at utviklingen er eksepsjonell. Til en viss grad er den mot forventninger, rasjonalitet og odds – den er opportunistisk. Industrieventyret viser til at det meste er mulig bare man er viljesterk, oppfinnsom og modig – lik Askeladd er i eventyrene. Utviklingen av oljenæringen er presentert som fantastisk, at et lite land ved utkanten av Europa klarer å fostre opp en slik vellykket industri. Det samme er med vannkraft. Norge benyttet seg av en fantastisk mulighet til å fore industrien i landet med ren og stabil fornybar energi, noe som har resultert i verdiskapning og utvikling.

5.4.1 Frames søkt overført til vindkraft

Kildedomene til den konseptuelle metaforen industrieventyret er industri og eventyr. Mer spesifikk er det industriutvikling basert på olje- og gass og vannkraft. Fra oljen viser den til industriutvikling. Fra vannkraften viser den til elektrisitetsproduksjon. Fra eventyr henter metaforen en optimisme og vilje til å satse på en mulighet som byr seg, selv om det innebærer risiko og usikkerhet. Perspektiver som metaforen søker å overføre er:

- Vannkraften som et fundament for industrien i Norge.
- Olje- og gass som utgangspunktet for utvikling av industri og teknologi.
- Vilje og optimisme til å utnytte de mulighetene som ligger i energikilder.

5.5 Havnasjonen

I et innlegg i Dagbladet undertegnet av næringsministeren og ministeren for forsknings- og høyere utdanning ser vi bruken av havnasjonen:

*«Norge har en lang og stolt historie på havet. Gjennom århundrer har sjøfolk og fiksere vært på jobb ved kysten vår. Norge kan hav. Det er derfor vi i rekordfart kunne bygge opp en høyteknologisk petroleumsindustri da vi fant oljen i 1969. Det er derfor vi nå er helt i front internasjonalt på nye havnæringer som offshore oppdrett, offshore vindkraft og grønne og autonom skipsfart. Det er også derfor vi har mange sterke forsknings- og utdanningsmiljøer som jobber tett sammen med næringene om å videreutvikle Norge som ledende **havnasjon** (uthevelse tilføyd) (...)*

Regjeringen vil at Norge skal være en ledende, kunnskapsdrevet havnasjon (uthevelse tilføyd), og dermed bidra til at også kommende generasjoner kan nyte godt av de enorme ressursene som finnes i våre egne havområder og i de store verdenshavene (...) Utviklingen i havnæringene preges av en stadig økende overlapp mellom næringene. Offshoreteknologi blir for eksempel brukt i nye næringer som havbruk og fornybarindustri til havs» (Isaksen & Nybø, 2018).

Metaforen havnasjonen viser til Norges maritime aktiviteter. Den inkluderer blant annet olje- og gass virksomheten, sjømat, skipsfart, forvaltning og forskning. Innen sjømat, havbasert transport og havbasert energiproduksjon er norske bedrifter og kompetansemiljøer verdensledende. Samtidig har norske myndigheter utviklet et meget effektivt forvaltningsapparat for havressursene (Regjeringen, 2018). Store deler av Norges verdiskapning og sysselsetting kommer fra havet. Ta for eksempel disse forholdene: Norge er verdens nest største eksportør av sjømat, den tredje største eksportøren av gass, en av verdens største skipsfartsnasjoner, innehar en av verdens mest avanserte skipsflåter (Norsk industri, 2016, s. 3-4; Regjeringen, 2018).

I 2016 jobbet i overkant 214 000 mennesker i maritim næring og omtrent 70 % av norsk eksport kommer fra havet (Norsk industri, 2016, s. 3-4). Historisk har den teknologiske utviklingen i havnæringene lagt mange av prinsippene for utvikling på fastlandet. For eksempel, vil de si at behovet for en avansert skipsflåte stimulerer til utviklingen av en spesialisert leverandørindustri som igjen kan bli utgangspunktet for ringvirkninger på land (Norsk industri, 2016, s. 3-4; Regjeringen, 2018).

Selv om oljenasjonen har en tendens til å portrettere utviklingen av petroleumsindustrien som et eventyr, en aktivitet som startet på bark bakke, så er en riktigere beskrivelse at store deler av petroleumsindustrien kan spore sine røtter til maritim næring (Isaksen & Nybø, 2018). Med andre ord, før Norge ble en energinasjon og oljenasjon var landet en havnasjon. Mens oljenasjonen kan spore sin opprinnelse til 1960-tallet, og energinasjonen, fornybarnasjonen og industrinasjonen til slutten av 1800-tallet, kan havnasjonen med sine referanser til skipsfart og fiske spore sin begynnelse tilbake til nasjonens tilblivelse.

På en annen side handler havnasjonen ikke bare om fortiden, men også fremtiden. Metaforen referer også til at befolkningsøkning, endringer i økonomi og klima, kommer til å skape nye utfordringer og mulighet. Utfordringer og muligheter som havet ikke bare kan svare på, men som havet er best egnet til å svare på. For eksempel, i relasjon til transport av materiale og mennesker, energiproduksjon og matproduksjon. Det er opp til de nasjonene som er villige til å satse på havet

til å gripe de mulighetene som byr seg i nær framtid (Norsk industri, 2016, s. 3-4; Regjeringen, 2018).

5.5.1 Frames søkt overført til vindkraft

Kildedomene til den konseptuelle metaforen havnasjonen er Norges maritime aktiviteter. Metaforen foreslår konseptuelle likheter mellom maritime aktiviteter som skipsfart, fiske og havbruk med vindkraft. Metaforen skaper en plass for vindkraft blant Norge maritime tradisjoner. Perspektivet som metaforen søker å overføre er:

- Verdiskapingspotensialet som ligger i havet.

5.6 Det grønne skiftet

I et innlegg til avisen Fedrelandsvennen skrevet av en representant for Miljøpartiet de Grønne finner vi et eksempel på bruken av det grønne skiftet:

*«Vindmøller - et skritt i riktig retning på vei mot **det grønne skifte** (uthevelse tilføyd). Norge er verdensledende når det kommer til utvinning og produksjon av bærekraftig, ren og fornybar energi. Vindkraft er et av de mest miljøvennlige formene for storskala kraftproduksjon som vi har i Norge i dag. Aldri før har Norge produsert like mye energi ved hjelp av vindkraft som i fjor. Vindmøllene i Norge var med på å dekke 180 000 husholdninger med ren og fornybar energi, ifølge SSB. Økningen og utvinningen av vindkraft, er et av de mange tiltakene Norge gjør for å forholde seg til Parisavtalens mål om å kutte 45% av klimautslippene inne 2030. Ved satsinger på fornybart, senker Norge importen av fossilenergi, samtidig som vi kan eksportere fornybart» (Knutzen, 2019).*

Mens en del av metaforen fornybarnasjonen betegner en fremtid og et ønskelig mål, så henviser det grønne skiftet til prosessen som skal føre til fornybarsamfunnet. Metaforen viser til at det skal foregå en omstilling fra noe. I bredest mulig forstand handler det om å styre utviklingen i samfunnet i en mer miljø- og klimavennlig retning (SNL, 2019), til det punkt hvor det har foregått en grunnleggende endring i samfunnet som kan betegnes som et skifte – et før og etter. Som regel referer det grønne skiftet til en omstilling fra bruken av fossile energikilder til bruken av fornybare energikilder. Det er en metafor som kan brukes på hele samfunnet, på bestemte sider av samfunnet eller på spesifikke saker. For eksempel, elektrifisering av jordbrukssektoren og samferdselssektoren,

økt produksjon av fornybar kraft, bedre energieffektivisering, utvikling av karbonfangst og -lagring, bruken av grønne skatter og avgifter, stimulering av nye næringer og avvikling av gamle næringer. Et forhold ved det grønne skiftet er at omstillingsprosessen er global, det umulig å se bort ifra den. Det nasjoner kan gjøre er å velge hvordan de ønsker å forholde seg til prosessen (Regjeringen, 2014).

Metaforen viser til at omstillinger representerer både muligheter og utfordringer for nasjonen. Hvis det er opp til nasjonene selv å utnytte de potensielle mulighetene som ligger i en tidsbegrenset omstilling, betyr det også at nasjonene konkurrerer med hverandre om å oppnå de forestilte godene (Regjeringen, 2016, s. 4-25). På den ene siden kan omstillingen være en gylden mulighet. Skal verdens land begynne å fase ut bruken av olje, kull og gass til fordel for sol, vann og vind betyr det store endringer i teknologi, infrastruktur, kunnskap og praksis. Et land som er fremsynt, ambisiøs og viljesterk kan utnytte denne endringen i energibruk til å utvikle nye næringer, industrier og energiteknologier som er bedre egnet til å svare på de behov som følger med omstilling. (Regjeringen, 2014; Regjeringen, 2016, s. 4-25)

På den andre siden kan omstillingen være en katastrofe. En feilslått omstilling betyr at et land risikere å miste sin nåværende status og å gå glipp av de tidsbegrensede mulighetene som presenterte seg. Det betyr at land risikerer å sitte igjen i fortiden med næringer, tjenester og teknologi som ikke lenger er ettertraktet eller relevant, mens andre land drar ifra. I det grønne skiftet ligger det et sterkt element av konkurransekraft. Et slikt skifte representerer derfor en mulig endring i maktforhold, både i samfunn og mellom land. Det er ikke gitt at de tradisjonelle energiproducerende landene kommer til å være de samme i fremtiden. Hva omstillingen kommer til å resultere i er avhengig av de beslutningene samfunnet tar innenfor en begrenset tidsperiode.

Men de negative sidene ved det grønne skiftet stopper ikke der. Det grønne skiftet viser også til menneskeskapte klimaendringer og deres negative konsekvenser, som et insentiv til å gjennomføre omstillingen (Naturvernforbundet, u.åb.). På den ene siden handler det om økologiske katastrofer i form av ekstremvær, høyere temperaturer, spredning av sykdommer og skadedyr, økt nedbør og flom, endringer i artsbestanden, forsuring av havet, tap av is ved polene, tap av korallrev, (Bjørnæs, 2010, s. 77-116; Henson, 2006, s. 41-159). På den andre siden handler det om menneskelige katastrofer tilknyttet de økologiske endringene. Endringer i økologien fører til at flere områder som i dag er beboelige vil bli ubeboelige i fremtiden. Enten på bakgrunn av at det blir for farlig å bo der eller fordi livsgrunnlaget blir ødelagt (Bjørnæs, 2010, s. 77-116; Henson, 2006, s. 41-159). Disse forholdene vil igjen lede til migrasjon, som på sin side vil føre til nye sosiale, politiske, moralske og

juridiske utfordringer (Arnslett, 2017). Et vellykket grønt skifte vil på sin side mediere disse negative konsekvensene.

5.6.1 Frames søkt overført til konseptualisering av vindkraft

Det grønne skiftet skiller seg fra de andre metaforene som er behandlet i dette kapitlet. De metaforene har en relativt eksplisitt overføring fra kildedomene til måldomene. De positive erfaringene gjort i fortiden og i andre ressurser kan overføres til vindkraften. Den konseptuelle metaforen det grønne skiftet er langt mindre interessert i fortiden, det som teller er at nasjonen skal forlate den. Isteden legger metaforen et sterkt fokus på samtiden og de valgene som foretas der. Metaforen tegner ikke opp en, men to mulige fremtider. En fremtid som lover fortsatt økonomisk vekst, progressiv utvikling og stopp av klimaendringer. Den andre fremtiden lover derimot økonomisk degenerering, slutt på utvikling og ukontrollerte klimaendringer. Det grønne skiftet skaper en situasjons forståelse som vindkraft plasseres innenfor.

Når vindkraft benevnes sammen med det grønne skiftet blir energiteknologien plassert i sentrum for en omstillingsprosess som skal sikre at Norge skal fortsette sin utvikling samtidig som at landet bekjemper klimaendringer. Perspektiver som metaforen søker å overføre er:

- Behovet for omstilling.
- Nødvendigheten av klimatiltak.
- Betydningen av å utnytte konkurransefortrinn.

Kapittel 6: En positiv storyline om vindkraft

Dette kapitlet ser nærmere på hvilken framing av vindkraft den positive storylinen om vindkraft skaper, hvordan den søker å konseptualisere og legitimere energiteknologien i Norge. Kapitlet vil presentere et eksempel på en positiv storyline. Deretter ser kapitlet nærmere på selve framing av vindkraft. Deretter trekker kapitlet frem innvendinger mot den positive storylinen om vindkraft. Til slutt viser kapitlet til at den positive storylinen om vindkraft ser ut til å være bedre egnet til å fremme flytende havvind enn landbasert vindkraft.

6.1 Eksempel på en positiv storyline om vindkraft

I politiske saker må myndigheter ofte balansere forskjellige hensyn opp mot hverandre, og vindkraftdebatten er intet unntak. Dette gjør at en beretning produsert av myndigheter kan tjene som et gode eksempel på en positiv storyline. Eksemplet nedenfor er et større utdrag fra talen som statssekretær Liv Lønnum fra Olje- og energidepartementet hold under CICERO sitt vindkraftseminar.

«God morgen!

Med dette forkostseminaret tar CICERO opp noe som både er viktig, og som engasjerer. Og det er særlig to temaer som har preget energidebatten i Norge den siste tiden: Det ene er selvfølgelig vindkraftutbyggingen i Norge, det andre er kraftprisene.

Dette, tror jeg, engasjerer av flere grunner: For det første er det, å ferdes i uberørt natur en viktig del av den norske folkesjela, inkludert min egen. Mange er kanskje bekymret. Blir det et vindkraftanlegg langs turstien jeg går hver søndag, eller i området det jeg har bolig eller hytte? Dette har vi forståelse for.

For det andre, med kraftpriser som er høyere enn det vi er vant til de siste årene, som særlig merkes nå i vintermånedene, er det krevende for mange. Tilgang til strøm til en overkommelig pris, er ikke bare nødvendig for den enkelte. Det er et basisbehov for et moderne samfunn og for et konkurransedyktig næringsliv. Dette tar vi også på alvor. Så er det noen sammenhenger mellom vindkraftutbygging og kraftprisdebatten:

For det første: Kraftmarkedet er som alle andre markeder. Hvis etterspørselen er uendret, vil et økt tilbud gi lavere priser. Vi bygger ut mer fornybar kraft i Norge enn på mange tiår, i hovedsak vindkraft. I ganske nær framtid kan vindkraften bidra med ti prosent av norsk kraftproduksjon. For det andre: Vindkraft ser ut til å være særlig godt

tilpasset vinterlandet Norge. Selv om vindkraften ikke kan reguleres, er produksjonen størst i den kalde årstiden. Denne egenskapen gjør også at mer vindkraft i Norge kan bidra til å redusere risikoen for høye kraftpriser.

Norge er i dag en fornybarnasjon, og ryggraden i systemet vårt er vannkraften. Vannkraften forsyner oss altså med mesteparten av den elektriske energien. Et viktig trekk med den norske vannkraften er at mye av den er regulerbar og byr på det vi kaller balansekraft. Dette legger grunnlaget for at vi kan hente verdier ut fra den ikke-regulerbare vindkraften. Vindkraften gir et viktig bidrag for at Norge skal være en fornybarnasjon også i fremtiden. Så er det noen som hevder at vi bare kan ruste opp og utvide vannkraften, som et alternativ til vindkraften. Ja, det er viktig å få mest mulig energi ut av de utbygde kraftverkene våre, noe vi også jobber med – men det er ikke så mye å hente som mange tror.

Derfor er vindkraften det mest realistiske alternativet når vi legger opp til en videre utbygning av fornybar energi – en utbygning som skal ske på markedsvilkår. Nå som fristen for å få elsertifikater for nye prosjekter nærmer seg, ser vi likevel at det er store interesse for å utvikle nye prosjekter innen fornybar energi -og særlig vindkraft. Det forteller oss en viktig ting: At vindkraft lønner seg. Og det må den gjøre, om vindkraften skal bidra til videreutvikling av norsk Økonomi, den kraftkrevende industrien og digitaliseringen av samfunnet. Det er rett og slett ikke til å komme bort fra at landbasert vindkraft er fornybarteknologien med det største potensialet i Norge:

- *både med tanke på vindressursene våre,*
- *ut fra et investeringsperspektiv,*
- *og hvis vi skal videreutvikle Norge som fornybarnasjon*

Vindkraften sin plass i det norske energisystemet er en ting. Vi må heller ikke glemme at vindkraften i seg selv kan bidra til verdiskapning og arbeidsplasser lokalt og nasjonalt. Ta flytende havvind som et eksempel. Som med vindkraft på land, har det skjedd en rivende utvikling siden Equinor tok i bruk verdens første testturbin for bare ti år siden på Vestlandet. Nå brukes denne teknologien i verdens første flytende vindpark utenfor Skottland og Equinor har nå planer om å ta teknologien videre til Tampen-området på norsk sokkel for å erstatte kraft som i dag produseres med gassturbiner.

Det er gledelig at Equinor har hatt suksess med Hywind-konseptet. Det er også gledelig at den første testturbinen er solgt videre til Unitech, som skal drive miljøet rundt denne teknologien videre. (...) Utviklingen av flytene havvind kan vise seg å være videreutviklingen av Norge som havnasjon og som energinasjon. Dette byr på spennende muligheter hvor vi kan bruke kompetansen den norske leverandørindustrien har opparbeidet seg i flere tiår. Vindkraft til havs

står allerede for den største andelen av eksport av varer og tjenester innen fornybarteknologi fra Norge. Jeg er overbevist om at det er et stort potensial innenfor dette markedet for vider vekst.

(...) Og til slutt, og vel så viktig, I takt med en voksende verdensbefolkning og økende behov for energi, og innenfor rammen av de internasjonale klimaforpliktelsene – kan og vil vindkraft spille en viktig rolle. Verdenen misunner oss den fornybare vannkrafta vår, og selv om vi ikke kan løse de globale klimautfordringene alene, kan vi gjøre et viktig bidrag ved å etterfylle det utenlandske energibehovet ved å tilby mer fornybar kraft. For å summere opp så er tilgangen på fornybar energi, næringsutvikling og klima noen av de mest sentrale motivene som ligger bak arbeidet med en nasjonal ramme for vindkraft som vi lanserte i Energimeldingen 2016» - Liv Lønnum (Regjeringen, 2019).

6.2 Framing av vindkraft i den positive storylinen

Den positive storylinen om vindkraft er en overordnet og svært kompakt beretning om vindkraft i Norge, som har til hensikt å gi mening til vindkraft ovenfor allmenheten, men som også skal overbevise allmenheten om at den fremstillingen som storylinen skaper er den rette (Roberts, 2017, s. 87). Den positive storylinen om vindkraft fører til en bestemt framing eller fremstilling av vindkraft som er basert på det samlede inntrykket som er skapt av narrativer og konseptuelle metaforer (Rein & Schön, 1993, s. 146). Det er i denne fremstillingen at vi kan se hvordan storylinen konseptualiserer og legitimerer vindkraft i Norge ovenfor befolkningen.

Den positive storylinen om vindkraft består av diskursene økonomisk vekst, energi og klima. Diskursene produserer narrativer om leverandørutvikling (Hovland, 2018), lokal utvikling (Johannessen, 2018), strømeksport (Skryseth, 2016), energisikkerhet (Olje- og energidepartementet, 2016, s. 180) og klimaendringer (Dagbladet 2018). Når disse narrative går sammen i en overordnet storyline blir de også *akkompagnert av de konseptuelle metaforene oljenasjonen* (Gjærum et al, 2013, s. 1), *fornybarnasjonen* (Regjeringen, 2019), *energinasjonen* (Olje- og energidepartementet, 2016, s. 5), *industrieventyr* (Norwea, u.åb.), *havnasjonen* (Isaksen & Nybø, 2018) og *det grønne skiftet* (Knutsen, 2019). *Mens narrative i en storyline gir mening til vindkraften, så støtter metaforene oppunder narrative og fremmer en type handling – Norge kan erstatte fossil energi med fornybar energi fra vindkraft fordi vi er en fornybarnasjon.*

Den positive storylinen om vindkraft forteller sine tilhørere at vindkraft skal for Norge være et middel til å oppnå tre distinkte, men relaterte mål. Vindkraft blir et middel til å oppnå utvikling, til å øke energiproduksjon og et klimatiltak. Legitimering skjer på bakgrunn av at den positive storylinen forsøker å veve energiteknologien inn i nasjonenes selvforståelse (Malone et al. 2017, s. 71), den forsøker å bringe vindkraft inn i nasjonens sosiale domene (Ruth Wodak (2008, s. 29-30). Dette betyr at den positive storylinen forsøker å generere normativ legitimitet for energiteknologien (Beetham, 1991; Horton, 2012). Storylinen gjør det på to måter. For det første gjennom å vise til nasjonens tradisjoner ved å koble vindkraft til Norges energitradisjoner, industritradisjoner og maritimetradisjoner. For det andre gjør storylinen vindkraft relevant for Norges fremtid, gjennom å fremstille vindkraft som et nødvendig tiltak for å gjennomføre en vellykket omstilling. En omstilling som skal sikre Norge fremtid mot klimaendringer og tilpasse landet til en ny tid.

6.2.1 Konseptualisering: energiproduksjon

Det er vannkraft som står for den fornybare energiproduksjonen i Norge. Den positive storylinen om vindkraft forteller tilhørere at energiteknologien skal være et middel til å øke den fornybare energiproduksjonen utover det vannkraft klarer. Den økte produksjonen skal brukes til å styrke energisikkerheten, holde strømprisene lave, erstatte fossil energi, dekke nytt behov for energi og til salg på markedet.

6.2.2 Konseptualisering: utvikling

Den positive storylinen om vindkraft forteller sine tilhørere at vindkraft skal være et middel for å utvikle samfunnet materielt og økonomisk. Utviklingen skjer på flere måter

- Som utgangspunkt for en leverandørindustri: opprettelse av nye selskaper, arbeidsplasser, teknologier, sentrale skatteinntekter og til sektoriell utvikling.
- Lokal utvikling: lokalbeskatning, nye lokale arbeidsplasser og ringvirkninger.
- Produsent av fornybar energi som skal selge for fortjeneste på markedet.

6.2.3 Konseptualisering: klimatiltak

Den positive storylinen om vindkraft forteller at vindkraft skal være et klimatiltak. Kraften fra vindkraft kan brukes til å erstatte bruken av fossile energi i Norge og på norsk sokkel, til dekke et økt energibehov, og muligens til å dekke energibehov i Europa. Vindkraft blir i storylinen et middel

for Norge til å kutte i utslippene av klimagasser og til å overholde nasjonale og internasjonale klimaforpliktelser.

6.2.4 Legitimering: omstilling

Den positive storylinen om vindkraft går lengere enn bare å fortelle at vindkraft er et pragmatisk klimatiltak. Storylinen skaper en situasjonsforståelse hvor nasjonen står ved et veiskille, som innebærer et valg mellom en god eller dårlig fremtid. Den gode fremtiden innebærer en omstilling. Storylinen plasserer vindkraft inn i denne situasjonsforståelsen, den kobler vindkraft til omstilling. Når denne koblingen skjer blir vindkraft et uvurderlig middel til å gjennomføre en vellykket omstilling, et verktøy for å skape en fremtid som sikrer fortsatt utvikling og en verden fri for klimaendringer. Slik skriver storylinen vindkraften inn i Norges fremtid. Vindkraft blir i storylinen en løsning på en grunnleggende utfordring som nasjonen står ovenfor.

6.2.5 Legitimering: henvisning til Norges energitradisjoner

Den positive storylinen om vindkraft henviser til Norges energitradisjoner. Den får tilhørere mer eller mindre ubevist til å assosiere energiteknologien vindkraft med energiteknologiene olje- og gass og vannkraft. Her er det viktig å huske at i en norsk kontekst er utviklingen av olje- og gass og vannkraft ressursene en suksesshistorie. Storylinen velger ut og foreslår visse likheter mellom de andre energiteknologiene og vindkraft. De foreslåtte likhetene har flere lag.

Det første storylinen gjør er foreslår at vindkraft kan bli et utgangspunkt for utviklingen av en leverandørindustri og ny teknologi slik olje- og gass er, og at vindkraft kan bli en produsent av fornybar energi slik vannkraften er. Det handler ikke bare om at storylinen foreslår, den eksemplifiserer også. Det er ikke bare at nasjonen kan utnytte en energiteknologi som vindkraft suksessfullt, nasjonen har allerede gjort dette to ganger tidligere – se til historien. Ved å henvise til Norges energitradisjoner henviser storylinen til mer enn bare rene sammenligninger mellom forskjellige energiteknologier, den viser også til nasjonens håndtering av dem.

På den ene siden viser metaforene til at utviklingen av olje- og gass ressursene og vannkraften krevde satsning, oljeindustrien måtte bygges opp fra grunnen av. Det handler om at Norge har overkommet fysiske og teknologiske utfordringer før, og en satsning på vindkraft vil også lede til det samme resultatet. På den andre siden viser storylinen til hvordan energirikdommen har blitt håndtert gjennom regulering og fordeling. At Norge har utviklet lover og regler som har sikret en forsvarlig forvaltning av energikildene og en rettferdig fordeling av godene som vannkraft og olje-

og gass har produsert. Med ander ord, et forvaltningsregime som på den ene siden har tatt hensyn til miljø og mennesker under utnyttelse av energikildene og som på den andre siden sørget for å kanalisere de verdiene som ble skapt inn i en velferdsstat. Den positive storylinen viser til at vindkraft kan gjenta fortidens suksesshistorie og i den prosessen skriver den energiteknologien inn i Norges energitradisjoner.

6.2.6 Legitimering: henvisning til Norges industritradisjoner

Den positive storylinen om vindkraft henviser til Norges industritradisjoner og får tilhørere til å assosiere vindkraft med industri. Som det er mulig å lese ut av hva som har blitt skrevet tidligere, så er Norges industritradisjoner sterkt knyttet til Norges energitradisjoner. Olje- og gass har tjent som et utgangspunkt for mye av norsk industri og teknologiutvikling og vannkraft har levert fornybar energi til industrien, energi som industrien umulig kan klare seg uten. Storylinen trekker på denne sterke koblingen mellom energi og industri i Norge og i den prosessen gir storylinen vindkraft en naturlig plass i den fortsatte utviklingen av norsk industri, og i dens forlengelse, Norge. Samtidig bringer storylinen med seg en sterk optimisme, som henter sterkt til at en satsning på vindkraft alltid vil ende bra. Nasjonen vil uavhengig av hva som måtte skje, til slutt tjene på vindkraft – fordi det ikke finnes noen eventyr som ender dårlig. Storylinen skriver vindkraft inn i Norsk industritradisjon.

6.2.7 Legitimering: henvisning til Norges maritime tradisjoner

Den positive storylinen henviser til Norges maritime tradisjoner og får tilhører til å assosiere vindkraft med Norges maritime aktiviteter. Storylinen flytter vindkraft til havet og i den prosessen gjør storylinen to ting. For det første skaper den en naturlig plass for vindkraft blant Norges lange liste med maritime aktiviteter som inkluderer blant annet fiske, havbruk, hvalfangst, skipsfart, skipsbygging og offshore virksomhet. Vindkraft blir et nytt punkt på lista. For det andre, når vindkraft blir en del av maritime aktiviteter blir den ikke bare en del av en lang tradisjon, men også en del av Norges fremtid. Vindkraft blir en del av fremtidens maritime aktiviteter på like linje med grønn skipsfart, elektriske ferger, offshore havbruk og droner. Den positive storylinen om vindkraft skriver energiteknologien inn i Norges maritime fremtid.

6.3 Innsigelser mot den positive storylinen om vindkraft

Ved første møte høres den positive storylinen om vindkraft meget overbevisende ut. Her er en fortelling som lover å bygge videre på nasjonens tradisjoner, fortsette utviklingen av samfunnet,

kutte i utslippene av klimagasser, øke produksjonen av fornybar energi, delta i en storstilt omstilling av samfunnet og forene forskjellige motstridende hensyn. Den positive storylinen om vindkraft er i høy grad et produkt av økologisk modernisering, den sier at vi kan både beskytte miljøet og få økonomisk vekst. Det er vanskelig å finne noe å ikke like. Dessverre for den positive storylinen om vindkraft er den som alle beretninger ikke en fullstendig sann beskrivelse av virkeligheten. Hvis forhold virkelig var så gode som storylinen sier, så gir den massive motstanden mot vindkraft i Norge lite mening (Louise Solberg et al. 2019, Stenberg et al; 2019; Nilsen, 2019; Kleven, et al: 2019). Under følge innsigelser mot den positive storylinen om vindkraft. Innsigelser som enten er trukket frem av kritikere, eller som kommer frem ved nærmere ettergåelse av storylinen. Innsigelsene representerer ikke alle utfordringene for den positive storylinen, men de er blant de større, og de er med på å forklare den siste utviklingen. Hva innsigelsene har til felles er at de svekker storylinens evne til å generere normativ legitimitet.

6.3.1 Økologisk modernisering

Det som blir velig tydelig i datamaterialet er at vindkraft skal utbygges på markedsvilkår, være profitbasert, økonomisk lønnsomt og effektivt (Olje- og energidepartementet, 2016, s. 192-194). Det budskapet finner vi igjen i talen til statssekretæren som kapitlet startet med. På vindkraftseminaret understreket representanten fra TrønderEnergi betydningen av at deres prosjekter er økonomisk lønnsomme selv uten elsertifikater, at uten denne lønnsomheten ville det ikke bli noe vindkraft. Det er det økonomiske språket som dominerer i beskrivelsen av vindkraft i Norge. Dette funnet samsvarer med Dryzek (2013, s. 165-175) sin beskrivelse av økologisk modernisering i Norge. Dryzek (2013, s. 165-175) viser til at økologisk modernisering har god utbredelse i Norge, men at der er den svake formen for økologisk modernisering.

Det betyr at den positive storylinen om vindkraft trekker på svak økologisk modernisering. I denne alliansen mellom økonomi og miljø er det økonomi som står øverst. Det er de økonomiske hensynene som til slutt blir avgjørende i utbygning av vindkraft. Med andre ord, utbygging av vindkraft er hovedsakelig et økonomisk prosjekt. Dette betyr at det er mindre slagkraft i den positive storylinen enn det som den først gir inntrykk av, fordi den delen av storylinen som trekker på narrative om klimaendringer kun representerer et begrenset ønske om å kutte i utslippene av klimagasser. Det er derfor vanskelig å se hvordan storylinen skal klare å overbevise de som er genuint opptatt av klimaendringer, om at utbygging av vindkraft er et effektive middel til å kutte i utslippene av klimagasser når det økonomiske argumentet troner øverst.

6.3.2 Leverandørutvikling

En stor del av den positive storylinen handler om at det er mulig å gjenskape næringsutviklingspotensialet som ligger i de andre energiteknologiene, at det er mulig å bygge en ny leverandørindustri på vindkraft. Realismen i denne forestillingen er vanskelig å vurdere. For det første, den positive storylinen om vindkraft i Norge promoterer ikke en, men to former for vindkraft. Norge kan utvikle både landbasert og havbasert vindkraft. Hvor realistisk det er å bygge en ny næring på vindkraft er avhengig av hvilken form for vindkraft man tenker på.

Det er ikke noe tvil om at landbasert vindkraft skaper lokale arbeidsplasser. Vindkraftanlegget på Smøla har skapt flere arbeidsplasser som er både direkte og indirekte tilknyttet kraftverket, både under konstruksjon og i drift. Kraftverket har til og med frembragt noen spesialiserte kompetansesarbeidsplasser som har blitt svært ettertraktet på arbeidsmarkedet. Men selv om vindkraft skaper noen lokale arbeidsplasser, så er det ikke det samme som å skape en vindkraftindustri slik for eksempel Danmark og Tyskland har gjort. For at det skal være mulig for Norge å frembringe en ny leverandørindustri, må landet først skaffe seg ny teknologisk kompetanse, som skal gjøres om til salgbare produkter, som igjen skal konkurrere på verdensmarkedet. Problemet er at Norge skal konkurrere med land som har flere tiår med forsprang.

Et klart tegn på dette kommer fra Energi21. I 2010 lagde de en rapport om vindkraft som undersøkte Norges muligheter til å utvikle næring basert på vindkraft (Energi21, 2010). Allerede da kom det frem at det å utvikle leverandørindustri på landbasert vindkraft ville bli utfordrende. Rapporten var en del av forarbeidet til å utpeke nasjonale satsningsområder for fremtidige energiteknoliger. Landbasert vindkraft ble aldri utpekt som et satsningsområde. Isteden valgte Energi21 å anbefale en satsning på offshore flytende havvind, karbonfangst og -lagring, solkraft og klimavennlig maritim transport. Slik var fortsatt i deres seneste strategiske rapport (Energi21, 2018).

Hvis vi derimot tenkt på havbasert vindkraft, blir forholdet annerledes. Først må det gjøres klart at det finne to typer av havbasert vindkraft. Den første er havvind som er bunnfast eller forankret i havbunnen. Dette er den mest konvensjonelle og utprøvde teknologien (Norwea, u.åa). Den andre, er offshore flytende havvind, og det er denne formen for havvind som er aktuell for utvikling i Norge (Norwea, u.åa). Energi21 (2018) har utpekt offshore flytende havvind som et satsningsområde for Norge og i deres rapport fra 2010 blir det fremholdt at Norge har potensielt store muligheter innenfor flytende havvind (Energi21, 2010; Espelien, 2017, s. 54). Dette skyldes

hovedsakelig to forhold. For det første er det eksisterende markedet for flytende havvind hovedsakelig lokalisert i Nordsjøen – det er nært Norge (Norwea, u.åa). For det andre er det mulig å overføre teknologi og kompetanse fra oljeindustrien til flytende havvind (Norwea, u.åa). I motsetning til landbasert vindkraft kan Norge være med fra starten av med flytende havvind, og landet kan videreføre sin allerede eksisterende kompetanse til utvikling av energiteknologien. På denne måten vil det være mulig for Norge å bygge opp en ny leverandørindustri tilknyttet vindkraft.

En rapport fra Menon Economics (Espelien, 2017, s. 14) viser til at leverandører i Norge enten leverer utelukkende til havvind eller til havvind og landbasert vindkraft, det er få som utelukkende leverer til landbasert vindkraft. Selv om flytende havvind er en langt nyere næring enn sin landbaserte slektning, ansetter allerede i dag flytende havvind nesten like mange som landbasert vindkraft (Espelien, 2017, s. 17-18). Storylinens løfte om næringsutvikling i form av leverandørindustri gjelder hovedsakelig for flytende havvind. Det betyr at halvparten av løfte om økonomisk utvikling forsvinner fra landbasert vindkraft. Det betyr også at mye av det legitimerende grunnlaget til metaforene blir svekket, siden flere av dem trekker på koblingen mellom energiteknologi og industriutvikling i deres virke.

6.3.3 Fordeling

Den positive storylinen om vindkraft legger ikke bare stor vekt på generering av verdier. Vel så viktig er også fordeling av verdiene. Gjennom å trekke på energitradisjoner foreslår storylinen at de verdiene som skapes fra vindkraft kan fordels i samfunnet slik man tidligere har fordelt verdier fra vannkraft og olje- og gass. Et løfte om omfattende og rettferdig fordeling av verdier høres god ut, men de fordelingsmekanismene som skal sørge for den fordelingen er på langt nær like robuste som storylinen gir inntrykk av.

Norge har flere kilder til inntekt fra oljen: skatt, avgift, direkte involvering og utbytte fra eierskap i Equinor (Myrset, 2013). På grunn av olje- og gassens særegenheter er det ikke alle inntektsordninger som er relevante eller rettferdige å sette i relasjon til vindkraft, derfor er det som teller i denne sammenheng beskatningen av energiressursen. Skattleggingen av petroleumsressursene bygger på ordinær bedriftsskatt på 22 % og en særskatt på 56 % (Norskpetroleum, 2019). Det betyr at inntekter fra petroleumsutvinning skattlegges med hele 78 % (Norskpetroleum, 2019). Selv om inntektene fra oljen ikke direkte tilfeller lokale myndigheter, så skaper oljen enorme verdier som sentrale myndigheter fordeler videre til resten av samfunnet.

Selskaper som arbeider med vannkraft er i likhet med alle andre selskaper i Norge pålagt å betale inntektsskatt på 22 % (Energifakta Norge, 2019; SNL, 2019; Energi Norge, 2016). I tillegg til inntektsskatten er vannkraften også underlagt flere særskatter og avgifter (Energifakta Norge, 2019; SNL, 2019; Energi Norge, 2016).

- Grunnrenteskatt. Skatt på bakgrunn av at vannkraft utnytter en felles begrenset ressurs. Tilfaller staten.
- Naturressursskatt. Er den lokale versjonen av grunnrenteskatt og tilfaller kommunen og fylke.
- Eiendomsskatt. Skatt på verdien av eiendom. Tilfaller kommunen.
- Konesjonsavgift. Er en årlig avgift som må betales til staten og berørte kommuner.
- Konesjonskraft. Kommuner og eventuelt fylker som påvirkes av kraftproduksjonen har rett på en viss andel av kraftproduksjonen.

Verdiene som skapes i vannkraft er ikke på samme nivå som oljen, men til gjengjeld er energiressursen underlagt et omfattende fordelingsregime som eksplisitt og effektivt fordeler verdier til alle forvaltningsnivåer. Gjennom bruken av flere forskjellige skatter og avgifter får kommuner, fylker og staten inntekter fra vannkraft.

Til sammenligning er fordelingsregime til vindkraften langt mer spartansk. Vindkraft er underlagt bedriftsskatt på 22 % og eiendomsskatt. Grunnrenteskatt, naturressursskatt, konesjonsavgift og konesjonskraft gjelder ikke for vindkraft (Vinje, Sivam & Langdal, 2019, s. 23). Vindkraften skaper ikke det same store fordelingsgrunnlaget som oljen, men har heller ikke de gode fordelingsmekanismene til vannkraft. Resultatet blir at vindkraft er langt dårligere til å fordele verdier enn vannkraft og petroleum. Det finnes ingen særordninger for beskatning av vindkraft. Det nærmeste man kommer er eiendomsskatt, men det er ikke en skatteordning som er spesifikk for vindkraft.

6.3.4 Klimaendringer

Den positive storylinen om vindkraft trekker på narrative om klimaendringer og metaforen det grønne skiftet i dens forsøk på å legitimere utvikling av energiteknologien. Klimaendringer representerer i dette henseende et særegent problem for samtiden og vindkraft blir løsningen på det problemet gjennom å være et omstillingsmiddel. Spørsmålet blir om klimaendringer klarer å skape en forståelse av at vindkraft er et tiltak som må gjennomføres på tross av de bakdelene som

energiteknologien måtte medføre. En annen måte å si det på er om kriseforståelsen som storylinen trekker på resonerer dypt nok i den norske befolkningen. Det finnes flere holdepunkter på at dette er tvilsomt på nåværende tidspunkt.

Marie Norgaard (2011) gjennomførte en studie som så nærmere på relasjonen mellom kunnskap og handling i forhold til klimaendringer i Norge. Studiet ble gjennomført i en by hun kalte for «Bygdaby». Hun konkluderte med at nordmenn var enige i at menneskeskapte klimaendringer var en realitet og at det fysiske miljøet rundt dem endret seg. Til eksempel, nevner hun at lokalbefolkningen rapporterte om mer nedbør enn før, at lengden på årstider forskjøvet seg, at det ikke lenger var mulig å bedrive isfiske og at det måtte investeres i kunstsnø siden været ikke lenger var pålitelig. Allikevel resulterte disse erfaringene ikke til noen endring i holdning eller i praksis. Isteden ble hele problemstillingen med klimaendringer forstått som abstrakt og fjern fra deres livsverden. Hennes informanter fortalte henne at det var vanskelig å se hvordan klimaendringer kunne kobles til deres hverdagsliv. De fortalte henne også at de ikke kunne se hvordan klimaendringer kunne løses av enkeltindivider, isteden var det opp til myndigheter og andre internasjonale organisasjoner å løse klimaendringer.

Aftenposten (Johansen, 2019) rapporterer også om noen interessante funn fra analyseselskapet YouGov (Smith, 2019). YouGov utførte en spørreundersøkelse om holdninger og oppfatninger rundt klimaendringer. Norge inngikk i undersøkelsen som inkluderte 30.000 mennesker i 28 land. Norge delte det overordnede resultatet, som var at flertallet trodde at klimaendringer var helt eller delvis menneskeskapte. Men det var flere oppsiktsvekkende resultatet for Norges del (Johansen, 2019; Smith, 2019):

- Påstanden om at klimaendringer primært skyldes menneskelig aktiviteter fikk en oppslutning på 35 % i Norge. Norge hadde dermed den laveste oppslutningen om påstanden sammen med Saudi-Arabia.
- At klimaendringer ikke skyldes menneskelig aktivitet overhode fikk en oppslutning på 8 % Dette gjorde Norge til det landet som hadde nest høyest avvisning av menneskeskapte klimaendringer etter USA.
- Innbyggere i Skandinavia er de som har minst tro på at klimaendringer kommer til å påvirke dem.

- Innbyggere i Skandinavia er også de som er minst redde for klimaendringer.
- Mennesker i Midøsten og i Skandinavia er de som har minst sannsynlighet for å tenke at de eller deres myndigheter kan gjøre mer for å bekjempe klimaendringer.
- Hele 54 % av de spurte i Norge og Tyskland sier at individer har liten eller ingen mulighet til å bekjempe klimaendringer.

Resultatet ble at Norge sammen med Saudi-Arabia og USA var de mest skeptiske til menneskeskapte klimaendringer. Samtidig rapporterer Aftenposten (Gjerde & Sørenes, 2019), at regjeringen innrømmer at Norge ikke kommer til å nå sine klimamål for 2020 og at landet er langt unna å nå målene for 2030. Flere av de ovenfornevnte punktene og spesielt det siste punktet, at 54 % av de spurte ikke trodde at individet kunne gjøre noe for å stoppe klimaendringer, harmoniserer godt med funnene til Marie Norgaard (2011). University of Notre-Dame drifter ND-GAIN Country Index (University of Notre Dame, 2017). ND-GAIN er en liste som rangerer verdens land etter hvor godt rustet de er til å håndtere klimaendringer. ND-GAIN dekker 191 land. Der er Norge rangert som det landet som er nest minst sårbar ovenfor klimaendringer, og det landet som er tredje best egnet til å tilpasse seg klimaendringer. Totalt ble Norge det landet som er best egnet til å håndtere klimaendringer (Whittaker-Wood, 2018).

Til sammen tegner den ovenfornevnte informasjonen opp et bilde av en befolkning som ikke er ekstraordinært opptatt av klimaendringer. Det betyr ikke at klimaendringer ikke er av betydning for nordmenn, eller at klimaendringer ikke blir tatt på alvor. Men det henter til at det behovet for omstilling som narrative om klimaendringer og metaforen det grønne skiftet prøver å skape ikke nødvendig er så sterk som man først får inntrykk av.

6.3.5 Behov

I den positive storylinen om vindkraft kommer behovet for mer fornybar energi på bakgrunn av energisikkerhet, klimaendringer, og økonomisk fortjeneste. Her møter storylinen to problemer som den ikke adresserer.

Den første er at det ikke finnes noen konsensus om hva Norges energibehov vil være i fremtiden. Forskjellige parter bruker forskjellige estimater og ingen er enige om hva som er malen. For eksempel, regner Miljøstiftelsen ZERO med oljesektoren og mener at Norge kommer til å trenge

170 Twh med fornybar energi for å eliminere bruken av fossil energi i Norge (Holm & Wilhelmsen, 2016), Dagbladets lederartikkel sier at behovet er på 50 Twh (Dagbladet, 2018), mens protestbevegelsen La Naturen Leve sier at Norge kan dekke alle sine energibehov uten vindkraft (La Naturen Leve, 2019, s. 1). Regjeringen kan også anklages for å være tvetydige. På den ene siden går de langt i å beskrive vindkraft som svar på Norges og utlandets energibehov (Regjeringen, 2019). På den andre siden gir regjeringens energimelding ett inntrykk av at Norge kan klare å dekke det meste av fremtidige energibehov det neste tiåret med gjeldende energisystem (Olje- og energidepartementet, 2016, s. 121-129). Noe som betyr at Norges behov for vindkraft ikke nødvendigvis er så stort som det utgir seg for å være.

Det andre problemet handler om eksport. I storylinen hevdes det at Norge kan eksportere strøm til Europa og bidra både til fortjeneste og utslippsreduksjon. En slik utvikling vil innebære ett brud med gjeldende praksis. Norge har aldri produsert strøm hvis primære hensikt er for å selge på det europeiske kraftmarkedet. Det er riktig at Norge har solgt strøm til det europeiske fastlandet, som et ledd i å opprettholde energibalansen – det er ikke mulig å forutsi akkurat hvor mye elektrisitet landet trenger til enhver tid og noen ganger produseres det for mye eller for lite. Dette bekreftes i intervju med OED. Et ønske om å selge strøm til det europeiske fastlandet representerer noe nytt.

Hvis Norge skal begynne å produsere strøm til det europeiske kraftmarkedet kreves det en omfattende endring i politikk og holdning. På nåværende tidspunkt finnes det ikke noen konsensus for en slik holdningsendring. Et gjentagende ønske blant de intervjuede og deltagerne på vindkraftseminaret var at Norge burde ha en debatt om hva landet ønsker å bruke vindkraftressursene til.

Større behov rettferdiggjør en større satsning. Derfor er det av betydning om referanserammen er Europas 740 millioner innbyggere eller Norges 5,3 millioner. De aller fleste aksepterer at behovet for fornybar energi kommer til å øke i fremtiden. Det som derimot settes spørsmålsteget ved av kritikere, er graden av behov for fornybar energi og hvilken rolle Norge skal spille i å dekke dette behovet (La naturen leve, 2019). På nåværende tidspunkt finnes det ikke noe konsensus på hvor mye fornybar energi Norge trenger, eller om Norge ønsker å eksportere kraft til Europa.

6.3.6 Natur

Den positive storylinen om vindkraft henter mye av sin legitimerende egenskap fra norsk identitetsskaping. Det er i praksis dette som skjer når storylinen benytter seg av norske tradisjoner.

Slik sett knytter storylinen vindkraft tett inntil nasjonens forestilling om seg selv. Men som Malone (et al. 2017, s. 71) påpeker, en nasjon har flere forestillinger om seg selv. Energinasjonen er bare en av flere forestillinger om Norge. Problemet for vindkraft er at den lett kommer i konflikt med en av de sterkeste forestillingene om hva det vil si å være norsk – nordmenns forhold til natur.

En av de største bidragsyterne til norsk identitetsproduksjon er naturen. Helt siden 1800-tallets nasjonalromantikk har naturen sammen med andre faktorer som språk, musikk, historie, klesstil og sosialt liv bidratt til å produsere en særegen norsk identitet (Myhre, 2015, s. 11-23). Naturen ble og blir fortsatt forstått som en av de avgjørende særegenhetene som skiller Norge fra andre land. Mens andre nasjoner diktet og skrev om landets storslåtte byer og fortidige bragder, ble den samme type oppmerksomhet rettet mot fjell, skog, fjorder, fosser, elver og innsjøer i Norge (Solbakken, 2017). I dag er norsk natur også blitt til en primær merkevare som brukes til å promotere landet internasjonalt (Solbakken, 2017). Et godt eksempel som illustrerer Norges forhold til naturen, finner vi i stortingsmeldingen om friluft:

«Særlig fra midten av 1800-tallet ble nordmenns forhold til naturen, friluftsliv og norsk folkekultur brukt aktivt i arbeidet med å skape en norsk nasjonal identitet, under den europeiske romantikken. Friluftsliv som vi kjenner det i dag er i stor grad et resultat av romantikkens idealer om en folkelig, naturnær og særpreget kulturarv. Særlig folkekulturen i fjelltrakter ble sett på som forbilledlig, og fjellnaturen ble dermed oppfattet som typisk norsk. Synet på de norske fjellene ble i denne prosessen helt forandret. De ble nå sett på som vakre og lokkende, mens de før ble betraktet som skremmende og ugjestmilde. Sammenfallet i tid med romantikken fører til at norsk identitet blir knyttet til naturens egenverdi og til en levemåte i nær kontakt med opprinnelig natur. Bybefolkningen og de kondisjonerte søkte ut i naturen for å være norske, men uten at de hadde noe å ernde der, slik som bøndene hadde. Friluftsliv forente by og land og skapte en felles nasjonal identitet» (Klima- og miljødepartementet, 2016, s. 14).

Utfordringen for vindkraft er at utbygningen av energiteknologien krever omfattende inngrep i naturen. Vindkraft er ikke en skånsom energikilde sett i relasjon til fysiske inngrep. Skal man bygge et vindkraftverk må man anlegge veier, sprengte fjell, felle skog, rydde mark og bygge infrastruktur. Opprettelsen av et vindkraftanlegg vil føre til en permanent endring av det visuelle uttrykket og det fysiske miljøet (Skonhoft, 2018, s. 56-57).

Denne destruktive siden til vindkraft er en av kritikeres primære innsigelser mot vindkraft. Det aller meste av kritikk er rette mot vindkraft påvirkning på natur og naturopplevelser. Kritikken går i essens ut på at vindkraften vil destruere og transformere naturen til noe annet, slik at det ikke lenger

vil være mulig å oppleve ekte norsk natur (Naturvernforbundet, 2019; DNT; 2019). Hvis norsk natur er en grunnledende bestanddel av norsk identitetsskaping, så følger det at et angrep på natur i realiteten er et angrep på norsk identitet. Skulle uberørt natur i form av åser, skog og fjell bli borte til fordel for vindturbiner, transformatorer og anleggsveier, så forsvinner mye av det konseptuelle grunnlaget for Norge bort.

Vindkraftens destruktive side handler ikke bare om tap av identitet, det handler like mye om tap av flora og fauna (Naturvernforbundet, 2019; DNT; 2019). Vindkraften blir også oppfattet som en trussel mot plante og dyrelivet. Under vindkraftseminaret ble det for eksempel vist til hvordan havørner og andre sjøfugler har måtte bøte med livet i møte med turbiner, hvordan en bestand med sjeldne hubroer nesten ble utryddet da deres hekkeområde ble klarert for vindkraftutbygging, hvordan reinsdyr blir stresset av mennesker som ferdes på anleggsveiene, og hvordan uberørte områder forsvinner til fordel for ny utbygging. I praksis må Norge bytte norsk natur mot norsk vindkraft.

6.4 En storyline om havvind?

Til tross for at de ovenfornevnte innsigelsene svekker den positive storylinen om vindkraft, betyr det ikke nødvendigvis at den blir så ineffektiv som det høres ut til. Når vi ser på den positive storylinens framing av vindkraft og innsigelsene under ett, dannet det seg et nytt bilde. Det ser ut til at den positive storylinen om vindkraft er langt bedre egnet til å fremme utviklingen av flytende havvind enn landbasert vindkraft. Flytende havvind kan trekke på flere av storylinens narrativer og metaforer, og påvirkes mindre av innsigelsene. Sett opp mot storylinen blir flytende havvind en større og sterkere versjon av landbasert vindkraft. Med andre ord, den generelle måten vi snakker om vindkraft på i Norge favoriserer utviklingen av flytende havvind. Dette blir tydelig når vi sammenligner de to formene for vindkraft opp mot den positive storylinen om vindkraft.

Havvind kan føre til utvikling gjennom salg av fornybar energi og som utgangspunkt for utvikling av en leverandørindustri (Espeling, 2017, s. 17-18). Havvind kan være et klimatiltak som sørger for at Norge overholder sine nasjonale og internasjonale klimaforpliktelser. Havvind kan styrke energiproduksjonen slik at Norge har nok energi til å kutte i utslippene av klimagasser, holde strømprisene nede, styrke energisikkerheten og til å selge kraft på markedet. Alle narrative som er presentert i oppgaven gjelder for havvind. Men det er ett unntak. Narrative om lokal utvikling er vanskelig å få til å passe med havvind, da det er vanskelig å se hvordan det kan bli noe lokal beskatning av denne typen vindkraft.

Havvind trekker på alle metaforene som er presentert i denne oppgaven. Dette gjør at havvind kan trekke på Norges industritradisjoner, maretimetradisjoner og energitradisjoner i arbeid med legitimering. For det første kan havvind videreføre arven fra vannkraft, som leverandør av kraft til norsk industri og som opprettholder av fornybarbasjon. For det andre kan havvind bygge videre på erfaringer og teknologi som kommer fra olje- og gass-sektoren. For det tredje kan havvind være et nytt tilskudd til Norges omfattende portefølje av maretimeaktiviteter.

Flytende havvind har den fordel av at den ikke kommer i konflikt med norsk natur og omgår dermed en av de største barrierene mot utvikling av vindkraft i Norge. Uavklarte behov blir av mindre betydning fordi eksport av teknologi og fysiske produkter ikke er like avhengig av Norges behov for fornybar energi, eller eksport av strøm. En svakere fordeling av verdier rammer ikke havvind like hardt fordi områder langt ute på have tilhører staten, det er ikke noe lokalsamfunn å ta hensyn til. Svak økologisk modernisering blant politikere og en dempet bekymring for klimaendringer blant befolkningen påvirker ikke havvind i like høy grad, fordi havvind er best på det viktigste punktet – havvind har det høyeste økonomiske potensialet (Espeling, 2017, s. 17-18). Som det er vist til tidligere i oppgaven er det overordnende målet med vindkraft å generere økonomiske verdier, ikke å kutte mest mulig utslipp av klimagasser raskest mulig.

Det største særegne argumentet mot flytende havvind er at det er en usikker og uprøvd teknologi med høy økonomisk risiko (Nilsen, 2015). Det er ingen garanti for at det økonomiske potensialet i flytende havvind vil bli realisert, eller når det eventuelt vil bli realisert, dette ble også understreket av OED i intervju med dem. Men bekymringer om usikkerhet og risiko er fra storylinens synspunkt ikke egentlig et problem – det vil si at de er problemer som kan og skal overgå. Når den positive storylinen trekker på Norges energitradisjoner, industritradisjoner og maretimetradisjoner, så sier den i praksis olje- og gass en gang var der havvind er i dag – risikofylt og uprøvd, men med et løfte om stor gevinst (Noreng, 2018, s 20-45). Det lyktes 1960/70-tallets Norge å høste denne ressursen og nyte dens gevinst. 2020-tallets Norge kan gjøre det samme med flytene havvind.

Landbasert vindkraft er til sammenligning svakere. Landbaser vindkraft kan også produsere strøm som kan dekke fremtidige energibehov, erstatte fossil energi, styrke energisikkerheten og selges på energimarkedet. Men det er trolig ikke mulig å bygge en ny leverandørindustri på landbasert vindkraft (Espeling, 2017, s. 15-17), den delen av storylinen forsvinner for landbasert vindkraft. Utvalget av konseptuelle metaforer er også begrenset for landbasert vindkraft, noe som betyr at landbasert vindkraft kan i mindre grad trekke på Norges tradisjoner. Landbasert vindkraft kan med full tyngde trekke på Norges energitradisjoner, men bare halvparten av industritradisjonene – som

en produsent av fornybar kraft til industrien, men ikke som et utgangspunkt for en leverandørindustri. Landbasert vindkraft kan ikke trekke på Norges maritime tradisjoner, da denne formen for vindkraft foregår på land, og det er ikke noe i datamaterialet som foreslår at landbasert vindkraft benytter seg av erfaring eller teknologi som kommer fra olje- og gass-sektoren.

I motsetning til havvind kommer landbasert vindkraft i direkte konflikt med norsk natur og blir dermed motgått av en av de største barrierene mot utvikling av vindkraft i Norge (Skonhoft, 2018, s. 56-57). Uavklarte behov er knusende for landbasert vindkraft. Siden det trolig ikke er mulig å utvikle en leverandørindustri på landbasert vindkraft, er man helt avhengig av å selge strøm for å skape økonomisk fortjeneste. I teorien betyr det at hvis Norge bestemmer seg for å ikke eksportere elektrisitet og at andre tiltak som energieffektivisering, redusertforbruk og effektivisering av vannkraften er nok for å møte fremtidige energibehov, så faller mye av det økonomiske grunnlaget for landbasert vindkraft bort. Det vil føre til at prosjektet mister mye av sin mening, og blir vanskelig å rettferdiggjøre ovenfor norsk natur. Landbasert vindkraft er også mer sårbar ovenfor en svak fordeling, fordi denne formen for vindkraft må forholde seg til et lokalsamfunn. I likhet med vannkraft påfører landbasert vindkraft endringer i folks nærmiljø, men i motsetning til vannkraft får lokalsamfunnet lite kompensasjon for dette (Vinje, Sivam & Langdal, 2019, s. 23).

Det kan argumenteres med at landbasert vindkraft er et bedre klimatiltak siden landbasert vindkraft er en utprøvd teknologi som kan realiseres raskere, og kan trekke mye av sin legitimitet fra å være et sentralt omstillingsverktøy for Norge. Utfordringen her blir at den type legitimitet som det er snakk om i dette tilfellet er knyttet til typen av økologisk modernisering som eksisterer i samfunnet og befolkningens generelle frykt for klimaendringer. For at landbasert vindkraft skal få legitimitet i kraft av å være et omstillingsverktøy, så må befolkningen føle at klimaendringer er en reell trussel. Det er svak økologisk modernisering som eksisterer i Norge (Dryzek, 2013, s. 165-175) og befolkningen i Norge har en begrenset bekymring for klimaendringer (Marie Norgaard 2011; Johansen, 2019). Resultatet blir at der er ikke så mye legitimitet å hente for landbasert vindkraft som man skulle tro.

Det vi i praksis ender opp med er en positiv storyline om vindkraft som presser utviklingen av vindkraft i Norge ut på havet. Flytende havvind trekker på flere narrativer, benytter seg av flere metaforer og påvirkes mindre av innsigelsene. Flyttende havvind stemmer rett og slett bedre overens med den positive storylinen om vindkraft slik den fremstår i dag. Landbasert vindkraft blir til sammenligning en dårligere versjon, som lover mindre, men som kommer med en større kostnad – destruksjon av norsk natur. Kanskje et av de beste eksemplene på hvordan flytende havvind har

en fordel kommer fra vindkraftseminaret til CICERO. Seminaret handlet egentlig kun om landbasert vindkraft, men på et punkt kom havvind opp til diskusjon. Representanten fra DNT sa at satsningen på vindkraft burde flyttes ut på havet også får vi «Lykkeland 2.0». Lykkeland er en referanse til en tv-serie fra NRK hvor handlingen er lagt til begynnelsen av oljealderen i 1969 i Stavanger.

Kapittel 7: Avslutning

Som alle sosiale konstruksjoner vil den positive storylinen om vindkraft endre seg med tiden. De bestanddelene som storylinen består av i dag, behøver ikke å være de samme i fremtiden. Faktisk, er det ikke usannsynlig at storylinen kommer til å endre seg i løpet av relativt kort tid. Det høye konfliktnivået i landbasert vindkraft kan presse frem endringer i storylinen. Endringer kan også komme som følge av at maktforholdet mellom diskursene endrer seg. Økonomisk vekst er det viktigste nå, men spørsmål om klima og klimaendringer vokser stadig i den offentlige debatten, og det er ikke utenkelig at klima med tiden vil overgå økonomisk vekst. Større politisk lederskap som knytter vindkraft tydeligere til visjoner og mål vil trolig også endre storylinen.

Det høye konfliktnivået i landbasert vindkraft kan tolkes som et tegn på at den positive storylinen om vindkraft ikke klarer i tilstrekkelig grad å legitimere utviklingen av energiteknologien. Det betyr selvfølgelig ikke at en storyline alene er årsaken til konflikt tilknyttet landbasert vindkraft, men det betyr at den spiller sin rolle. For eksempel, når den positive storylinen kommer med et løfte om lokal utvikling med henvisning til landets erfaring med energiutnyttelse. Men så viser det seg at de fordelingsmekanismene som vindkraften ligger under er langt svakere enn det tilhørerne ble ledet til å tro. Det er vanskelig å se at det ikke oppleves som et brudd med de normative forventningene som er skapt av storylinen. Hvis ønsket er en mest mulig effektiv utnyttelse av energiteknologien, så er dette uheldig.

Det finnes ingen energiteknologier som er frarøvet sosial forståelse. Slike logiske brister, eller brudd mellom forestilling og realitet kan studier som denne være med på å avdekke. Kunnskap mellom mennesker og energiteknologi er nettopp den type kunnskap vi trenger for å kunne utforme politiske beslutningsprosesser – som vil bli oppfattet som balanserte, rasjonelle og legitime av de som blir påvirket av dem.

Litteraturliste

- Aasvang, A. S. (2018, 14. april). Vil ha ny skatteordning. *Nationen*. Hentet fra <https://www.nationen.no/article/vil-ha-ny-skatteordning/>
- Anderson, B. (2006). *Imagined Communities*. London: Verso.
- Arnslett, A. (2017, 19. januar). Hentet fra <https://www.cicero.oslo.no/no/posts/klima/de-usynlige-flyktingene>
- Asayama, S. & Ishii, A. (2017). Selling stories of techno-optimism? The role of narratives on discursive construction of carbon capture and storage in the Japanese media. *Energy Research & Social Science*, 31, 50-59.
- Auerbach, Y. & Lowenstein, H. (2011). The Role of National Narratives in Reconciliation: The Case of Mohammad al-Dura. *International Journal of Press/Politics*. 16 (2), 210-233.
- Baisotti, V. (2018, 8. desember). Vindturbinene splittet bygden – nå er de et populært turmål. NRK. <https://www.nrk.no/hordaland/vindturbinene-splittet-bygden--na-er-de-et-populaert-turmal-1.14324854>
- Bårdsen, M. (2018, 2. januar). Norge kan bli Europas «grønne hjerte» – passivitet hindrer eventyret. Hentet fra <https://www.tu.no/artikler/norge-kan-bli-europas-gronne-hjerte-passivitet-hindrer-eventyret/415308>
- Beetham, D. (1991). *The Legitimation of Power*. London: Macmillan Press.
- Bjørnæs, C. (2010). *Klima forklart*. Oslo: Unipub.
- Blindheim, B. (2013). Implementation of wind power in the Norwegian market; the reason why some of the best wind resources in Europe were not utilised by 2010. *Energy Policy*. 58, 337-346.
- Blindheim, B. (2015). Gone with the wind? The Norwegian licencing process for wind power: does it support investments and the realisation of political goals? *International Journal of Sustainable Energy Planning and Management*. 5, 15-26.
- Brekke, A., Sølhusvik, L. & Holm-Nilsen, S. (2019, 1. april). Her vil NVE ha vindmøllene. Henter fra <https://www.nrk.no/norge/her-vil-nve-ha-vindmollene-1.14495707>
- Brubaker, R. (2004). In the name of the nation: reflections on nationalism and patriotism. *Citizenship Studies*. 8(2), 115-127.
- Bruner, J. (1990). *Acts of meaning*. Cambridge: Harvard University Press,

- Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*. New York: Oxford University Press.
- Buan, I. F., Eikeland, P. O. & Indeberg, T., H. (2010). *Rammebetingelser for utbygging av fornybar energi i Norge, Sverige og Skottland* (FNI Report 6/2010).
- Buen, J. (2005). Danish and Norwegian wind industry: The relationship between policy instruments, innovation and diffusion. *Energy Policy*. 34, 3887-3897.
- Christoff, P. (1996). Ecological Modernisation, Ecological Modernities. *Environmental Politics*. 5(3). 476-500.
- Cicero. (u.å.). Om oss. Hentet fra <https://cicero.oslo.no/no/om-oss>
- Dagbladet. (2018, 16. november). Norge må få vind i seilene. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/norge-ma-fa-vind-i-seilene/70460338>
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode*. Oslo: Universitetsforlaget.
- DNT, (2019, november). Vindkraft. Hentet fra <https://www.dnt.no/vindkraft/>
- Dryzek, J. S. (2013). *The Politics of the Earth (3.utg.)*. Oxford: Oxford University Press.
- Duedahl, P. & Jacobsen, M. H. (2010). *Introduktion til dokument analyse*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Energi Norge. (2016, 28. februar). Skatter og avgifter i næringen. Hentet fra <https://www.energinorge.no/fagomrader/skatt-og-okonomi/skatt-og-okonomi-i-naringen/>
- Energi21*. (2010). *Rapport fra vindkraftgruppen*.
- Energi21*. (2018). *Strategi 2018*. Oslo: Energi 21.
- Energifakta Norge. (2019, 3. januar). Skattelegging av kraftsektoren. Hentet fra <https://energifaktanorge.no/regulering-av-energisektoren/skattlegging-av-kraftsektoren/>
- Energimyndighetene. (2018). *Energimyndighetens Vindkraftsstrategi*.
- Enova. (2014). *Etablering av vindkraft i Norge*.
- Espelien, A. (2017). *Fornybarnæringen i Norge – Store forskjeller* (Menon-Publikasjon nr 89/2017).
- European Commission. (u.å.). 2030 Energy Strategy. Hentet fra <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy-and-energy-union/2030-energy-strategy>

- Fairclough, N. & Wodak, R. (1997). Critical Discourse Analysis. I T. van Dijk (Red.), *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* (s. 258-284). London: Sage.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourses*. Oxon: Routledge.
- Fangen, K. (2010). *Deltagende Observasjon* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Fischer, F. & Forester, J. (1993). Editors' Introduction. I Fischer, F. & Forester, J (Red.), *The Argumentative Turn in Policy Analysis and Planning* (s. 1-18). Durham: Duke University Press.
- Fischer, F. & Gottweis, H. (2012). Introduction: The Argumentative Turn Revisited. I Fischer, F. & Gottweis, H (Red.), *The Argumentative Turn Revisited: Public Policy as Communicative Practice* (s. 1-21). Durham: Duke University Press.
- FN-sambandet*. (2019, 15. januar). *Bærekraftig utvikling*. Hentet fra <https://www.fn.no/Tema/Fattigdom/Baerekraftig-utvikling>
- Gjærum, R., Lundeberg, H., Stub, S. & Stene, J. (2013). *Vindkraft – en nødvendig og sentral klimaløsning* (Bellona).
- Gjerde, R. & Sørenes, K. M. (2019, 7. oktober). Regjeringen vedgår at klimamålene for 2020 ikke nås. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/qLEOwz/Regjeringen-vedgar-at-klimamalene-for-2020-ikke-nas>
- Habermas, J. (1976). *Legitimation Crisis*. Cambridge: Polity Press.
- Hajer, A. M. & Versteeg, W. (2005). A decade of discourse analysis of environmental politics: Achievements, challenges, perspectives. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 7(3), 175-184.
- Hajer, A. M. (1995). *The Politics of Environmental Discourse*. Oxford: Oxford University Press.
- Hajer, A. M. (2005). Rebuilding Ground Zero. The Politics of Performance. *Planning Theory & Practice*, 6(4), 445-464.
- Henson, R. (2006). *The Rough Guide to Climate Change*. London: Rough Guides.
- Horton, J. (2012). Political legitimacy, justice and consent. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 5(2), 129-148.
- Hovland, Knve. M. (2018, 10. februar). – Norge bør ikke lene seg tilbake. *E24*. Hentet fra <https://e24.no/energi/vindkraft/ny-rekord-i-europeisk-havvind-advarer-norge-mot-aa-lene-seg-tilbake/24252185>

- Isaksen, T. R. & Nybø, I. (2018, 28. august). Havet er fremtidens arbeidsplass. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/havet-er-fremtidens-arbeidsplass/70142416>
- Jäger, S. & Maier, F. (2009). Theoretical and methodological aspects of Foucauldian critical discourse analysis and dispositive analysis. I Wodak, R. & Meyer, M (Red.), *Method of Critical Discourse Analysis* (s. 34-86). London: Sage.
- Jensen, A. B. (2018, 29. oktober). Norsk Vind Energi planlegger Europas største vindpark - over 400 megawatt større enn Fosen. Henter fra <https://www.tu.no/artikler/norsk-vind-energi-planlegger-europas-storste-vindpark-over-400-megawatt-storre-enn-fosen/449472>
- Jerpåsen, G. B. & Larsen, K. C. (2011). Visual impact of wind farms on cultural heritage: A Norwegian case study. *Environmental Impact Assessment Review*. 31, 206-215.
- Johannessen, J. (2018, 13. september). Fra protest til folkefest. Hentet fra <https://www.ksbedrift.no/aktuelt/energi/fra-protest-til-folkefest/>
- Johansen, P. A. (2019, 17. september). Nordmenn øverst på listen over klimaskeptikere sammen med USA og Saudi-Arabia. *Aftenposten*. Hentet fra https://www.aftenposten.no/norge/i/VbkQp6/Nordmenn-overst-pa-listen-over-klimaskeptikere-sammen-med-USA-og-Saudi-Arabia?spid_rel=2
- Klæboe, R. & Sundføre, H. B. (2016). Windmill Noise Annoyance, Visual Aesthetics, and Attitudes towards Renewable Energy Sources. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 13 (746), 1-19.
- Kleven, R., Øwre, M & Børstad, J. (2019 13. juni). Trønderske politikere vil stoppe all ny vindkraft. NRK. Hentet fra <https://www.nrk.no/trondelag/fylkestinget-i-trondelag-vil-stoppe-all-ny-vindkraft-1.14585361>
- Klima- og miljødepartementet. (2016). *Friluftsliv natur som kilde til helse og livskvalitet*. (Meld. St. 18 2015–2016). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/9147361515a74ec8822c8dac5f43a95a/no/pdfs/stm201520160018000dddpdfs.pdf>
- Klima- og miljødepartementet. (2017). *Klimastrategi for 2030 – norske omstilling i europeiske samarbeid*. (Meld. St. 41 2016-2017).
- Knudsen, C. (2019, 5. mars). Zürich kjøper norsk vindpark. *E24*. Hentet fra <https://e24.no/energi/kraftproduksjon/z-rich-kjoeper-norsk-vindpark-for-aa-fase-ut-atomkraft/24574872>
- Knutsen, K. (2019, 23. mars). *Fedrelandsvennen*. Hentet fra <https://www.fvn.no/mening/leserinlegg/i/4d5nVG/Vindmoller---et-skrutt-i-riktig-retning-pa-vei-mot-det-gronne-skifte>

- La Naturen Leve. (2019). Informasjonsark nr. 1. Om norsk kraftproduksjon og behovet for landbasert vindkraft, om klimaeffekten samt om naturødeleggelsene.
- Laclau, E. & Mouffe, C. (1985). *Hegemony and Social Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. London: Verso.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Leroen, B. V. (2002). *Dråper av svart gull. Statoil: Stavanger*.
- Liljenfeldt, J. (2014). Legitimacy and Efficiency in Planning Processes — (How) Does Wind Power Change the Situation? *European Planning Studies*. 23 (4), 811-827.
- Linnerud, K., Aakre, S. & Leiren, M. D. (2018). *A literature review of social acceptance of wind energy development, and an overview of the technical, socio-economic and regulatory starting conditions in the wind energy scarce target regions* (WindWind – 764717).
- MacIntyre-Kemp, G. (2018). *Why UK's oil and gas revenues are dwarfed by Norway's*. Hentet fra <http://www.businessforScotland.com/uks-oil-gas-revenues-dwarfed-norways/>
- Malone, E., Hultman, N. E., Anderson, K. L. & Romeiro, V. (2017). Stories about ourselves: How national narratives influence the diffusion of large-scale energy technologies. *Energy Research & Social Science*. 31, 70-76.
- Miljødirektoratet. (2018, 19. desember). *Klimagassutslipp fra olje- og gassutvinning*. Hentet fra <https://www.miljostatus.no/tema/klima/norske-klimagassutslipp/klimagassutslipp-olje/>
- Moe, E. (2012). Structural Change, Vested Interests, and Scandinavian Energy Policy-Making: Why Wind Power Struggles in Norway and not in Denmark. *The Open Renewable Energy Journal*. 5, 19-31.
- Moen, H., Arnøy, S. H. & Wilhelmsen, E. (u.å.). *Norske vindkraftutbygging i sertifikatmarkedet (ZERO)*.
- Moezzi, M., Janda, B. K. & Rotmann, S. (2017). Using stories, narratives, and storytelling in energy and climate change research. *Energy Research & Social Science*, 31, 1-10.
- Mol, A.P.J. & Spaargaren, G. (2000). Ecological Modernization Theory in Debate: A Review. *Environmental Politics*. 9 (1). 17–49.
- Myhre, J. E. (2015). *Norske Historie 1814-1905* (2. utg.). Oslo: Det Norske Samlaget.
- Myrset, O. (2013, 11 april) Slik tjener Norge på olja. *Stavanger aftenblad*. Hentet fra <https://www.aftenbladet.no/aenergi/i/0bJAB/slik-tjener-norge-paa-oljaa>

- Naturvernforbundet, (2019, 20 november). Vindkraft. Hentet fra <https://naturvernforbundet.no/vindkraft/>
- Naturvernforbundet. (u.å.). Hentet fra [https://naturvernforbundet.no/klima/norsk klimapolitikk/norges-klimamal-article31620-131.html](https://naturvernforbundet.no/klima/norsk_klimapolitikk/norges-klimamal-article31620-131.html)
- Naturvernforbundet. (u.åb.). Åtte trinn for et grønt skifte. Hentet fra <https://naturvernforbundet.no/mittgronneskifte/>
- NBNIM. (u.å.). *Slik er fondet investert*. Hentet fra: <https://www.nbim.no/no/oljefondet/slik-er-fondet-investert/>
- Nilsen, A. A. & Bolstad, J. (2019, 1 april). Sterke reaksjoner på vindkraftplan: – De peprer en hel region med vindmøller. NRK. Hentet fra [https://www.nrk.no/trondelag/sterke-reaksjoner-pa-vindkraftplan - -de-peprer-en-hel-region-med-vindmoller-1.14498947](https://www.nrk.no/trondelag/sterke-reaksjoner-pa-vindkraftplan--de-peprer-en-hel-region-med-vindmoller-1.14498947)
- Nilsen, J. (2015, 2 november). Disse 11 problemene må løses om flytende havvind skal lykkes. Hentet fra <https://www.tu.no/artikler/disse-11-problemene-ma-loses-om-flytende-havvind-skal-lykkes/276019>
- Noreng, Ø. (2018). *Oljeboblen – Enestående muligheter, forspilte sjanser*. Oslo: Gyldendal.
- Norgaard, M. (2011). *Living in Denial – Climate Change, Emotions, and Everyday Life*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Nork Vind Energi. (u.å.). Om Oss. Hentet fra <https://www.vindenergi.no/om-oss>
- Norsk Industri. (2016). *Norge – verdens fremste havnasjon*.
- Norskpetroleum. (2019, 7. oktober). Petroleumsskatt. Hentet fra <https://www.norskpetroleum.no/okonomi/petroleumsskatt/>
- Norwea, (u.åa). Notat Offshore 2025.
- Norwea. (u.åb.). Industrieventyr på dypt vann? Hentet fra https://norweamagasin.no/?page_id=894
- NTB. (2019, 28. april). Statkraft dropper videre satsing på vindkraft i Norge. *Nettavisen*. Hentet fra <https://www.nettavisen.no/okonomi/statkraft-dropper-videre-satsing-pa-vindkraft-i-norge/3423638001.html>
- NVE. (2017, 16. juni). Hva er elsertifikater. Hentet fra <https://www.nve.no/energiforsyning-og-konsesjon/elsertifikater/hva-er-elsertifikater/>

- NVE. (2019a, 1. april). Nasjonal ramme for vindkraft. Hentet fra <https://www.nve.no/nasjonal-ramme-for-vindkraft/hjenr>
- NVE. (2019b, 25. mars). Vindkraft. Hentet fra <https://www.nve.no/energiforsyning/vindkraft/>
- Olje- og energidepartementet. (2016). *Kraft til endring Energipolitikken mot 2030*. (Meld. St. 25 2015–2016).
- Olje- og energidepartementet. (2017, 24. august). EU – vårt viktigste energimarked. Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/eucos_og_energi/eu--vart-viktigste-energimarked/id2511806/
- Øye, K. G. & Rygge, H. (2009). *Nordsjødykkerne*. Stavanger: Wigestrands.
- Petterson, M., Ek, K., Soderholm, K. & Soderholm, P. (2010). Wind power planning and permitting: Comparative perspectives from the Nordic countries. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*. 14, 3116-3123.
- Polkinghorne, D. (1988). *Narrative knowing and the human sciences*. Albany: State University of New York Press.
- Regjeringen (2014, 1. desember). Grønt skifte – klima- og miljøvennlig omstilling. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/klima/innsiktsartikler-klima/gront-skifte/id2076832/>
- Regjeringen. (2016). Grønn konkurransekraft – Rapport fra regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft.
- Regjeringen. (2016a, 15. april). Energimeldingen: Elsertifikatsystemet videreføres ikke etter 2021. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/energimeldingen-elsertifikatsystemet-videreføres-ikke-etter-2021/id2484266/>
- Regjeringen. (2018, 26. juni). Havnasjonen Norge. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/hav/innsiktsartikler/havnasjonen-norge/id2605291/>
- Regjeringen. (2019, 1. mars). Regjeringens syn på vindkraftutbygging i Norge. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringens-syn-pa-vindkraftutbygging-i-norge/id2631044/>
- Rein, M. & Schön, D (1993). Reframing Policy Discourses. I Fischer, F & Forester, J (Red.), *The argumentative turn in policy analysis and planning* (s. 145-166). Durham: Duke University Press.
- Ross, M. L. (2012). *The oil curse: how petroleum wealth shapes the development of nations*. Princeton: Princeton University Press.

- Rygg, B. J. (2012). Wind power—An assault on local landscapes or an opportunity for modernization? *Energy Policy*. 48, 167-175.
- Rygg, I. S. (2016, 30. juni). Google går inn i norsk vindkraft. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/q61Eg/Google-gar-inn-i-norsk-vindkraft>
- Ryggvik, H. (2009). *Til siste dråpe*. Oslo: Aschehoug.
- Sæther, A. K. (2017). *De beste intensjoner oljelandet i klimakampen*. Oslo: Cappelen Damm.
- Schön, D. A. (1993). Generative Metaphor: A Perspective on Problem-Setting in Social Policy. I A. Ortony (Red.), *Metaphor and Thought* (s. 137-163). Cambridge: Cambridge University Press
- Sheafer, T., Shaul, S. R. & Goldstein, K. (2011). Voting for Our Story: A Narrative Model of Electoral Choice in Multiparty Systems. *Comparative Political Studies*. 44(3), 313-338.
- Skonhoft, A. (2018). Fornybar energi og ødelagt natur, Vindkraftutbygging i Norge. *Samfunnsøkonomen*, (6), 53-65. Hentet fra <https://docs.google.com/viewer?url=https://www.samfunnsokonomene.no/content/uploads/2019/07/Samfunnss%C3%B8konomen-nr-6-2018.pdf>
- Skryseth, H. (2016, 11. juli). Klimarevisjonen: Naturressurser til salgs. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/BxOje/Klimarevisjonen-Naturressurser-til-salgs--Hege-Skryseth>
- Smil, V. (2008). *Oil: a beginner's guide*. Oxford: Oneworld.
- Smith, M. (2019, 15. september). International poll: most expect to feel impact of climate change, many think it will make us extinct. Hentet fra <https://yougov.co.uk/topics/science/articles-reports/2019/09/15/international-poll-most-expect-feel-impact-climate>
- SNL. (2017, 13. oktober). *Særskatter for kraftverk*. Hentet fra [https://snl.no/s%C3%A6rskatter for kraftverk](https://snl.no/s%C3%A6rskatter%20for%20kraftverk)
- SNL. (2019, 11. februar). Grønt skifte. Hentet fra [https://snl.no/gr%C3%B8nt skifte](https://snl.no/gr%C3%B8nt%20skifte)
- Solbakken, H. M. (2017, 16. august). Hvorfor blei naturen sentral for nasjonsbygginga? Henter fra <https://ndla.no/nb/subjects/subject:19/topic:1:186579/topic:1:176287/resource:1:25342>
- Solberg, L. E., Skei, L. & Befring, Å. M. (2019, 17. oktober). Regjeringen dropper nasjonal. *NRK*. [rammeplan for vindkraft](https://www.nrk.no/norge/regjeringen-dropper-nasjonal-rammeplan-for-vindkraft-1.14744999). Henter fra <https://www.nrk.no/norge/regjeringen-dropper-nasjonal-rammeplan-for-vindkraft-1.14744999>

- Solli, J. (2010). Where the eagles dare? Enacting resistance to wind farms through hybrid collectives. *Environmental Politics*. 19(1), 45-60.
- Souto-Manning, M. (2014). Critical narrative analysis: the interplay of critical discourse and narrative analysis. *International Journal of Qualitative Studies in Education*. 27(2), 159-180.
- SSB, (2019, 15 mai). Utenrikshandel med varer. Henter fra <https://www.ssb.no/utenriksokonomi/statistikker/muh/aar>
- Statkraft. (2016, 23. februar). Bygger Europas største vindkraftprosjekt i Midt-Norge. Hentet fra <https://www.statkraft.no/IR/Stock-Exchange-Notices/2016/bygger-europas-storste-vindkraftprosjekt--i-midt-norge--/>
- Stenberg, M. A. J., Otterdal, Ø., Børstad, J., Hjetland, G. B & Løberg, A. K. (2019, 8 oktober.) Slik aksjonerer vindkraft-motstandarar over heile landet .NRK. Hentet fra <https://www.nrk.no/mr/slik-aksjonerer-vindkraft-motstandarar-over-heile-landet-1.14734464>
- Stokka, M. (2017, 22. januar). Mange la søndagsturen til vindmølleparken. NRK. Hentet fra <https://www.nrk.no/rogaland/mange-la-sondagsturen-til-vindmølleparken-1.13335894>
- Store Norske Leksikon. (2019, 31. august). Særskatter for kraftverk. Hentet fra [https://snl.no/s%C3%A6rskatter for kraftverk](https://snl.no/s%C3%A6rskatter%20for%20kraftverk)
- Sum, N.L & Jessop, B. (2013). *Towards A Cultural Political Economy*. Massachusetts: Edgard Elgar Publishing.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse – En innføring i kvalitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thygesen, J. & Agarwal, A. (2014). Key criteria for sustainable wind energy planning — lessons from an institutional perspective on the impact assessment literature. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*. 39, 1012-1023.
- Thygesen, J. (2016). *Dilemmas and discourses in wind power planning and development in Norway and Scotland* (Doktoravhandling). University of Stavanger.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Ulseth, Ulf. (2014). *Norsk vannkraft: kilden til fornybarsamfunnet*. Oslo: Energi Norge.
- University of Notre Dame. (2017). Country Index. Hentet fra <https://gain.nd.edu/our-work/country-index/>
- Upham, P., C. Oltra. & À Boso .(2015). Towards a cross-paradigmatic framework of the social acceptance of energy systems. *Energy Research and Social Science*. 8, 100-112.

- Van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and Practice*. New York: Oxford University Press.
- Vinje, V., Sivam, R. & Langdal, E. (2019). *Økte lokale inntekter ved utbygging av vindkraft – forslag til bedring av skatteregler for lokale parter ved utbygging av vindkraft* (Ny Analyse rapport 8/2019). Hentet fra https://assets-global.website-files.com/59b10230fddece0001f6ab8c/5d8dd922e3e7e982d31d989f_NyAnalyse%20-%20%C3%98kte%20lokale%20inntekter%20ved%20vindkraftproduksjon_270919.pdf
- Viseth, E. (2019, 6. mars). Zürich kommune kjøper vindpark i Rogaland. Hentet fra <https://www.tu.no/artikler/zurich-kommune-kjoper-vindpark-i-rogaland/459649>
- Weber, M. (1991). *From Max Weber Essays in Sociology*. Oxon: Routledge.
- Whittaker-Wood, F. (2018). New Map Reveals Which Countries are Most Likely to Survive Climate Change. Hentet fra <https://blog.theecoexperts.co.uk/countries-survive-climate-change-2018>
- Wilhelmsen, E. & Holm, M. (2016, 15. April). Zero: Kraftløs energimelding. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/L0Akp/Zero-Kraftlos-energimelding>
- WindEurope. (2019). *Wind energy in Europe in 2018 Trends and statistics*.
- Wodak, R. & Meyer, M. (2009). Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory and Mythology. I Wodak, R. & Meyer, M (Red.), *Method of Critical Discourse Analysis* (s. 1-33). London: Sage.
- Wodak, R. (2008). *The Discursive Construction of National Identity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Wüstenhagen, R., M. Wolsink, M. & J. Bürer .(2007). Social acceptance of renewable energy innovation: An introduction to the concept. *Energy Policy*. 24, 2683-2691.
- Zephyr. (u.å.). Dette er Zephyr. Hentet fra <http://www.zephyr.no/zephyr/>

Vedlegg: liste over dokumenter brukt i analysen

Energi21. (2010). *Rapport fra vindkraftgruppen*.

Energi21. (2018). *Strategi 2018*. Oslo: Energi 21.

Enova. (2014). *Etablering av vindkraft i Norge*.

Espeli, A. (2017). *Fornybarnæringen i Norge – Store forskjeller* (Menon-Publikasjon nr 89/2017).

Gjærum, R., Lundeberg, H., Stub, S. & Stene, J. (2013). *Vindkraft – en nødvendig og sentral klimaløsning* (Bellona).

Klima- og miljødepartementet. (2017). *Klimastrategi for 2030 – norsk omstilling i europeiske samarbeid*. (Meld. St. 41 2016-2017).

La Naturen Leve. (2019). Informasjonsark nr. 1. Om norsk kraftproduksjon og behovet for landbasert vindkraft, om klimaeffekten samt om naturødeleggelsene.

Moen, H., Arnøy, S. H. & Wilhelmsen, E. (u.å.). *Norsk vindkraftutbygging i sertifikatmarkedet (ZERO)*.

Naturvernforbundet, (2019, 20 november). Vindkraft. Hentet fra <https://naturvernforbundet.no/vindkraft/>

Nilsen, A. A. & Bolstad, J. (2019, 1 april). Sterke reaksjoner på vindkraftplan: – De peprer en hel region med vindmøller. NRK. Hentet fra <https://www.nrk.no/trondelag/sterke-reaksjoner-pa-vindkraftplan--de-peprer-en-hel-region-med-vindmoller-1.14498947>

Norwea, (u.å.). Notat Offshore 2025.

NTB. (2019, 28. april). Statkraft dropper videre satsing på vindkraft i Norge. *Nettavisen*. Hentet fra <https://www.nettavisen.no/okonomi/statkraft-dropper-videre-satsing-pa-vindkraft-i-norge/3423638001.html>

Olje- og energidepartementet. (2016). *Kraft til endring Energipolitikken mot 2030*. (Meld. St. 25 2015–2016).

Olje- og energidepartementet. (2017, 24. august). EU – vårt viktigste energimarked. Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/eucos_og_energi/eu--vart-viktigste-energimarked/id2511806/

Regjeringen (2014, 1. desember). Grønt skifte – klima- og miljøvennlig omstilling. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/klima/innsiktsartikler-klima/gront-skifte/id2076832/>

Regjeringen. (2016). Grønn konkurransekraft – Rapport fra regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft.

Regjeringen. (2019, 1. mars). Regjeringens syn på vindkraftutbygging i Norge. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringens-syn-pa-vindkraftutbygging-i-norge/id2631044/>

Regjeringen. (2016a, 15. april). Energimeldingen: Elsertifikatsystemet videreføres ikke etter 2021. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/energimeldingen-elsertifikatsystemet-videreføres-ikke-etter-2021/id2484266/>

Regjeringen. (2018, 26. juni). Havnasjonen Norge. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/hav/innsiktsartikler/havnasjonen-norge/id2605291/>

Regjeringen. (2019, 1. mars). Regjeringens syn på vindkraftutbygging i Norge. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringens-syn-pa-vindkraftutbygging-i-norge/id2631044/>

<http://energiteknikk.net/2017/12/jubler-over-satsing-pa-havvind>

<http://energiteknikk.net/2018/02/vil-bli-best-i-verden-pa-datasentre>

<http://kraftnytt.no/2018/02/26/oysamfunn-kan-fa-vindkraft-i-gassform/>

<http://kraftnytt.no/2018/05/23/facebook-etablerer-seg-fornybart-i-rogaland/>

<http://www.norwea.no/nyhetsarkiv/visning-nyheter/med-vind-i-seilene-1.aspx?Action=1¤tPage=3&M=NewsV2&PID=1145>

<http://www.norwea.no/nyhetsarkiv/visning-nyheter/takker-norge-nei-til-det-neste-industrieventyret.aspx?Action=1¤tPage=10&M=NewsV2&PID=1145>

<http://www.norwea.no/nyhetsarkiv/visning-nyheter/vinden-er-for-alle--sv.aspx?Action=1¤tPage=1&M=NewsV2&PID=1145>

<http://www.vindkraftnytt.no/nyhetsarkiv/visning-nyheter-1/foreslaar-grunnrenteskatt-for-vindkraft.aspx?Action=1¤tPage=1&M=NewsV2&PID=1280>

<http://www.vindkraftnytt.no/nyhetsarkiv/visning-nyheter-1/vil-heller-ha-vind-i-soer-enn-i-nord.aspx?Action=1¤tPage=1&M=NewsV2&PID=1280>

<https://e24.no/energi/det-groenne-skiftet/utenlandske-milliarder-til-norsk-vindkraft-vi-liker-norden/24435303>

<https://e24.no/energi/equinor/haaper-paa-equinor-effekt-i-havvindmarkedet-norske-leverandoerer-staar-klare/24426974>

<https://e24.no/energi/fornybar-energi/her-vil-de-lage-hydrogen-fra-vind/24190239>

<https://e24.no/energi/fornybar-energi/utenlandske-penger-gir-nordisk-stroemboom/23906427>

<https://e24.no/energi/norsk-hydro/hydro-inngaar-vindkraftavtale-med-verdens-lengste-varighet/24396381>

<https://e24.no/energi/vindkraft/alcoa-faar-sin-tredje-giek-garanti-for-vindkraft-vindboom-i-industrien/24378715>

<https://e24.no/energi/vindkraft/alcoa-skal-kjoepe-vindkraft-i-15-aar-bygger-milliardprosjekt-i-troms/24172658>

<https://e24.no/energi/vindkraft/equinors-milliard-vindprosjekt-ser-muligheter-for-norsk-leverandoerindustri/24425758>

<https://e24.no/energi/vindkraft/industrien-oensker-storsatsing-paa-havvind/24182258>

<https://e24.no/energi/vindkraft/ny-rekord-i-europeisk-havvind-advarer-norge-mot-aa-lene-seg-tilbake/24252185>

<https://e24.no/energi/vindkraft/vil-bygge-vindkraft-uten-subsidier/23927191>

<https://e24.no/energi/vindkraft/wind-europe-om-equinor-prosjekt-veldig-positivt/24426302>

<https://geminino.no/2014/04/vindkraft-kan-dekke-20-ganger-norges-energi behov/>

<https://lnvk.no/2017/07/13/artikkel-nationen-naturressursskatt/>

<https://lnvk.no/2017/10/27/uttalelse-lnvk-forslag-statsbudsjett-2018-distriktpolitikken/>

<https://lnvk.no/2018/03/13/intervju-styreleder-wenche-tislevoll-flere-aviser-dag/>

<https://lnvk.no/2018/09/14/fra-protest-til-folkefest/>

<https://lnvk.no/2018/10/16/kraftfylka-og-lnvk-mener-vindkraftverk-bor-betale-naturressusskatt-pa-lik-linje-med-vannkraften-for-a-unnga-stor-lokal-uro-ved-utbygginger-norwea-stotter-forslaget/>

<https://lnvk.no/2018/11/28/skatteutvalget-vil-ogsaa-vurdere-skatt-pa-vindkraft/>

<https://nordnorskdebatt.no/article/vindenergi-en-del-var-felles>

<https://sysla.no/podcasts/podsnap/flytende-havvind-norges-nye-industrieventyr/>

<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/5a9om/Pa-hoy-tid-med-planer-for-vindkraft->

<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/BxOje/Klimarevisjonen-Naturressurser-til-salgs--Hege-Skryseth>

<https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/p2M8W/Vi-bor-slutte-a-snakke-om-en-norsk-gronn-sarstilling-Vi-er-ikke-noe-for-oss-selv--Ola-Storeng>

<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/41BwG/Havet-Store-muligheter-darlig-helse--Jonas-Gahr-Store>

<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/xqG0V/Fossil-energidominans-er-snart-bare-en-illusjon--Erik-Sauar>

<https://www.aftenposten.no/norge/i/d4wAJ/Google-om-storinvestering-i-norsk-vindkraft--Imponerende-at-de-kan-levere-prosjektet-innen-neste-ar>

<https://www.aftenposten.no/norge/i/q61Eg/Google-gar-inn-i-norsk-vindkraft>

<https://www.aftenposten.no/okonomi/i/LVozV/Norske-selskaper-bygger-enorme-havvindparker-i-utlandet-Men-i-Norge-skjer-det-lite>

<https://www.bt.no/btmeneringer/debatt/i/BJq3Bv/Med-vind-skal-kull-fordrives>

<https://www.bt.no/btmeneringer/debatt/i/kaGV2k/vindkraft-redder-naturen>

<https://www.bt.no/btmeneringer/debatt/i/Rxgbzd/Naturen-er-ikke-gratis>

<https://www.dagbladet.no/kultur/det-er-til-havs-norge-kan-fa-vind-i-seilene/70490994>

<https://www.dagbladet.no/kultur/havet-er-fremtidens-arbeidsplass/70142416>

<https://www.dagbladet.no/kultur/norge-ma-fa-vind-i-seilene/70460338>

<https://www.dagbladet.no/nyheter/kraftselskaper-lokker-kommuner-med-turstier-varmestuer-og-skiloyper/67328421>

<https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/er-vindkraft-en-klimal%C3%B8sning-1.457761>

<https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/gi-vindkraften-en-plass-i-det-gr%C3%B8nne-skiftet-1.687858>

<https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/motvind-for-vindkraft-1.459856>

<https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/vindkraft-hvorfor-og-hvor-1.1259346>

<https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/vind-vinner-fram-1.690566>

<https://www.dn.no/energi/jaren/egersund/hydro/hydro-vil-ta-bit-av-vindkraftmarked/2-1-372791>

<https://www.energinorge.no/politiskesaker/elsertifikatordningen/>

<https://www.energinorge.no/politiskesaker/utbygging-av-fornybar-energi/>

<https://www.energinorge.no/politiskesaker/vindkraft-i-norge/>

<https://www.klassekampen.no/article/20181124/ARTICLE/181129982>

<https://www.nationen.no/debatt/eiendomsskatten-ma-bestemmes-lokalt/>

<https://www.nrk.no/ho/xl/kjemper-en-ensom-kamp-mot-vindmoller-1.12781942>

<https://www.nrk.no/hordaland/vindturbinene-splittet-bygden--na-er-de-et-populaert-turmal-1.14324854>

<https://www.nrk.no/mr/vind-fra-smola-kan-bli-hydrogen-1.13781611>

<https://www.nrk.no/nordland/investeringer-i-vindkraft-har-okt-med-over-400-prosent-1.14012737>

<https://www.nrk.no/rogaland/facebook-kjoper-vindkraft-fra-jaeren-i-15-ar-1.14052654>

<https://www.nrk.no/rogaland/googles-vindpark-er-norges-storste-1.13697367>

<https://www.nrk.no/rogaland/kjoper-vindkraftverk-i-dalane-1.13021390>

<https://www.nrk.no/rogaland/mange-la-sondagsturen-til-vindmoleparken-1.13335894>

<https://www.nrk.no/sapmi/her-nyter-ordforeren-utsikten-som-han-vil-ofre-for-vindkraft-1.13289974>

<https://www.nrk.no/sapmi/starter-arbeidet-med-a-utrede-egnede-omrader-for-vindkraft-1.13370675>

<https://www.nrk.no/sognogfjordane/helsar-vindmoller-velkommen-1.11977716>

<https://www.nrk.no/troms/internasjonalforskning-kommunene-far-lite-igjen-for-vindkraftsatsing-1.14285049>

<https://www.nrk.no/trondelag/ordforerne-jubler--endelig-blir-det-vindparker-1.12816743>

<https://www.nrk.no/trondelag/solberg-om-vindkraftutbyggingen-norge-er-losning-pa-en-stor-utfordring-i-europa-1.12817138>

<https://www.nrk.no/ytring/made-in-norway-eit-moderne-folkeeventyr-1.13217034>

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/verdiskaping-i-en-fornybar-fremtid/id2612283/>

<https://www.tu.no/artikler/15-av-18-nye-vindkraftanlegg-har-utenlandske-eiere/452027>

<https://www.tu.no/artikler/energikostnaden-for-norsk-vind-er-lavest-i-europa-finsk-kraftkjempe-satser-i-norge-br/448576>

<https://www.tu.no/artikler/norge-kan-bli-europas-gronne-hjerte-passivitet-hindrer-eventyret/415308>

<https://www.tu.no/artikler/tronderenergi-satser-stort-pa-vind/449760>

<https://www.tu.no/artikler/vindkraft-kan-bli-var-neste-alta-debatt/452458>